

ERICH KASTNER
EMIL I DETEKTIVI

B I B L I O T E K A V J E V E R I C A

UREDNIK ANA KULUSIĆ

Naslov originala

ERICH KASTNER

EMIL UND DIE DETEKTIVE

Copyright 1974 by Atrium Verlag A. G., Zürich

Preveo

GUSTAV KRKLEC

Ilustrirao

W. TRIER

Naslovnu stranicu izradio

RAUL GOLDONI

ERICH KASTNER

EMIL I DETEKTIVI

Jedanaesto izdanje

IZDAVAČKO KNJIŽARSKA
RADNA ORGANIZACIJA

III I JI (IOSI)
ZAGREB 1982

PRIPOVIJETKA JOŠ I NE POČINJE

Vama mogu mirno kazati: stvar s Emilom došla je za me neočekivano. Zapravo sam htio da pišem posve drugu knjigu. Knjigu, u kojoj je od samog straha trebalo da tigrovi cvokoću zubima, a palme kokosovim orasima. A i mala, crno-bijelo isprugana ljudožderska djevojčica, koja je preplivala Tihi ocean da bi kod tvrtke Drinkvater & Co. u Frišku nabavila četkicu za zube, imala se zvati Peter-silija ili Petrusinka, kako bismo mi to rekli. Razumije se, samo po imenu.

Pravi roman s Južnoga mora htio sam da vam dam. X to stoga, što mi je jednom neki gospodin s velikom bradom ispričao da biste tako nešto najradije čitali.

I prva su tri poglavlja bila već sasvim završena. Poglavica Rabenas ili ti Obješén jako vic, nazvan također »Brza pošta«, upravo je otkočio svoj pererez, nabijen pečenim jabukama, prislonio ga hladnokrvno uz rame i brojio koliko je brže mogao do trista devedeset i sedam ...

Odjednom sam zaboravio koliko nogu imade kit!! Ispružio sam se koliko sam dug po podu jer tu mogu najbolje razmišljati, i razmišljao sam. Ali ovog puta nije koristilo. Stao sam listati u Konverzacionom leksikonu.

Najprije u biblioteci *K*, a zatim, zbog opreznosti u bilježnici *C*, ali o kitu nigdje ni spomena. A ipak je bilo potrebno da sve to točno saznam, ukoliko sam želio da produžim pisanjem. Štaviše, valjalo je sve to posve točno znati!

Jer, da je u tom času izašao kit iz prašume pogrešnom nogom, poglavica Rabenas, nazvan također »Brza pošta«, nikada ga ne bi mogao pogoditi.

A da nije pogodio kita pečenom jabukom, mala, crno-bijela isprugana djevojčica, koja se zvala Petersilija, nikad u životu ne bi susrela vilinsku pralju, gospu Lemana.

A da Petersilija nije susrela gospođu Lemana, nikada ne bi dobila onu dragocjenu ceduljicu, koju je kod tvrtke Drinkvater & Co. u San Francisku trebalo pokazati, da bi se besplatno dobila nova novcata četkica za zube. Da, i onda...

Moj roman s Južnoga mora — a toliko sam mu se veselio! — nasukao se tako reći na noge kita. Nadam se da to shvaćate. Bilo mi je strašno žao. A gospođica Fidlbogn, ili po naški Gudalica, gotovo se rasplakala kad sam joj to ispričao. No kako nije imala dovoljno vremena, jer je morala da prostre stol za večeru, odgodila je plač za kasnije. A poslije je zaboravila. Takve su žene.

Knjigu sam htio nazvati »Petersilija u prašumi«. Bomba od naslova, zar ne? A sada prva tri poglavlja leže kod kuće, pod mojim stolom, da se ne bi klimao. Ta možda je to i prava uloga romana koji se odigrava na Južnome moru.

Natkonobar Nitfir, ili kako bismo ga mi nazvali Klinčić, s kojim ponekad ćaskam o svojim radovima, za-

pitao me nakon nekoliko dana, jesam li uopće ikada bio dolje.

— Gdje dolje? — upitah ga.

— No, na Južnome moru, pa u Australiji, na Sumatri i Bomeu i tako.

— Ne — rekoh — a zašto?

— Jer čovjek može pisati samo o stvarima koje poznaje i koje je vidio — odgovori on.

— Ali dopustite, dragi Nitnfir!

— Pa to je jasno kao pekmez — reče. — Najgebauerovi — oni često dolaze u naš lokal — imali su jednom kućnu pomoćnicu koja nikad nije vidjela kako se peče živina. I prošlog praznika, kad je trebalo da peče gusku, a gospođa je Najgebauer, međutim, kupovala poklone po gradu pa se vratila, zatekla je krasnu stvar. Djevojka je gusku stavila u tiganj onako, kako je kupljena na tržnici. Niti ju je očerupala, niti rasjekla ni očistila. Bilo je smrtonosna smrada — toliko mogu da vam prišapnem.

— No, i — odgovorih — ta valjda nećete tvrditi da je peći guske i pisati knjige jedno te isto? Nemojte mi zamjeriti, dragi Nitnfir, aji na to moram da se malko nasmiješim.

On pričekao, dok se ja ne prestadoh smješkat. A nije ni trajalo suviše dugo. Zatim reče: — Vaša Južna mora i ljudožderi i grebeni od koralja i sva ta čarolija, to je vaša guska. A roman, to je vaš tiganj, u kome biste htjeli da ispečete Tihi ocean i Petersiliju i tigrove. Pa kad još ne znate kako se takva živina peče, onda tu može doći do finog smrada. Isto kao i kod kućne pomoćnice u Najgebauerovih.

— Pa tako radi većina književnika! — uzviknem ja.

— Nazdravlje! — To je bilo sve što mi odgovori.

Stanem malko mozgati. Zatim počinjem opet sa čas-kanjem: — Gospodine Nitnfir, poznajete li vi Schillera (Sitera)?

— Schiler? Mislite li vi na onog koji je u pivovari kod šumskog dvorca upravitelj skladišta?

— Ne! — velim — već pjesnika Fridricha von Schille-ra koji je pred više od sto godina napisao sijaset kazališ-nih komada.

— A tako, onog Schillera! Onog s mnogo spomenika!

— Jest. On je napisao komad, koji se odigrava u Švi-carskoj i koji se zove »Vilim Tel«. Prije su đaci uvijek o tome morali pisati domaće zadaće.

— I mi — veli Nitnfir — znam ja Tela. Izvanredna drama, zaista. To se mora Schillera priznati. Što je pra-vo, pravo je. Ali zadaće su bile nešto strašno. Jedne se čak još i danas sjećam. Ta je glasila: »Zašto Tel nije za-drhtao kad je gađao jabuku?« Dobio sam tada slabu ocjenu. Uopće, zadaće nisu bile moja ...

— No, dakle, pustite sada i mene časkom na govorni-cu — rekoh — i pazite. Iako Schiller nikada u svom ži-votu nije bio u Švicarskoj, ipak se njegov komad o Vilimu Telu u dlaku podudara sa stvarnošću.

— Znači, da je prije toga čitao kalendare — izjavi Nitnfir.

— Kalendare?

— Razumije se. Tamo se nalazi sve. Koliko su visoka brda u Švicarskoj. Kada se topi snijeg. I kako je, kad se na Firvaldštetskom jezeru pojavi oluja. I kako je bilo kada su seljaci protiv guvernera Geslera podigli bunu.

— Tu ste svakako u pravu — odgovaram — to je Schiller odista radio.

— Vidite — objašnjava mi Nitnfir i tjera maramom muhu — vidite, ako i vi uradite to isto, a prije ste pročitali knjige, onda — razumije se — možete pisati i vaše klokanske pripovijetke o Australiji.

— Ali ja za to nemam nimalo volje. Kad bih imao novaca, rado bih otputovao onamo i sve temeljito razgledao. Na licu mjesta! Ali čitati knjige, oh ...

— Onda ću vam dati prvoklasni savjet — reče — najbolje će biti, pišite knjige o stvarima koje poznajete. Dakle, o podzemnoj željeznici, o hotelima i tome slično. I o djeci, kakva vam svakodnevno jure ispred nosa i kakva smo mi sami nekad bili.

— Ali meni je netko, tko je imao veliku bradu i tko je djecu poznavao kao svoje džepove na prsluku, izričito tvrdio da im se to ne bi svidjelo!

— Koješta! — progunda gospodin Nitnfir — pouzdajte se vi u to što vam ja kažem. Napokon, imam i ja djece. Dva dječaka i djevojčicu. I kad ja njima, u dan kada sam slobodan u nedjelji, stanem pričati što se sve ovdje u lokalnu dešava! Kad netko strugne ne plativši račun, ili nedavno, kad je neki nakresani gost htio da opali čušku šegrtu pa je mjesto njega pogodio neku finu damu, koja je slučajno tuda prošla, tada moja djeca načule uši — to vam mogu prišapnuti — kao da je u podrumu grmljavina.

— No, ako vi mislite, gospodine Nitnfir? — kažem oklijevajući.

— Sigurno! Na to možete staviti ruku u vatru, gospodine Kastner — vikne i nestade, jer je neki gost kucao nožem o čašu i želio platiti.

I tako sam, eto, zapravo samo zbog toga, jer je tako htio natkonobar Nitnfir, napisao pripovijetku o stvarima koje mi — vi i ja — već odavno znamo.

Pošao sam, dakle, najprije kući, nagnuo se malko kroz prozor, pogledao niz Prašku ulicu i pomislio: možda dolje baš prolazi pripovijetka koju sam tražio. U tom bih joj, naime, slučajju mahnuo i rekao: — Ah, molim te, skokni do mene! Htio bih te rado napisati.

Ali pripovijetka nikako pa nikako da naiđe. A ja već počeh zepsti. Stoga ljutito zatvorih prozor i oprčeah pedeset i tri puta oko stola. Ni to mi nije pomoglo.

I tako sam se na kraju krajeva, isto kao i prije ispružio po podu koliko sam dug i širok i zabavljao se dubokim razmišljanjem.

Kada se čovjek tako ispruži po sobi, svijet zadobije posve drugo lice. Vide se noge stolica, papuče, cvijeće na sagovima, pepeo od cigareta, zaprašeno paperje, noge stolova; pa i lijeva rukavica, što je prije tri dana tražena po ormarima, nađe se ispod otomana. Ležao sam, dakle, radoznao u svojoj sobi, promatrao zbog promjene stvari odozdo umjesto odozgo i s najvećim iznenađenjem primijetio, da noge od stolica imaju listove. Prave, čvrste i zagasite listove kao da pripadaju nekom crnačkom plemenu ili školskoj djeci u smeđim čarapama.

I, dok sam se još bavio time da prebrojavam noge stolova i stolica, kako bih doznao koliko zapravo crnaca ili školske djece sjedi unaokolo po mome sagu, sjetih se zgode s Emilom! Možda upravo stoga što sam pomišljao

na školsku djecu u smeđim čarapama? A možda i zbog toga što se on po prezimenu zvao Tišbajn ili naški Stolnogović?

Na svaki način, te zgrade s njim sjetio sam se u tom trenutku. Ostao sam posve mimo ležeći. Jer s mislima i sa sjećanjima, što nam se približuju, isto je kao i s prebijanim psima. Ako se čovjek odviše naglo pokrene ili im nešto kaže, ili ih pokuša pomilovati — hop, već ih je nestalo. A onda ćeš prije ugledati na mjesecu vrapca nego što ti se ponovo vrate.

Ležao sam, dakle, bez pokreta i smješкао se prijateljski svojoj ideji. Htio sam da je ohrabrim. A ona se stvarno primiri, postade gotovo povjerljiva i priđe korak, pa još jedan korak, sve bliže... Tada je šcepah za vrat. I uhvatih.

To jest vrat. I to je za sada bilo sve. Jer je velika razlika ščepa li se za vrat i uhvati pas, ili samo neka pripovijetka koje se čovjek sjeti. Drži li se pas za vrat, čovjek ga na svaki način ima u cjelini: šape, njušku, repić i sve ostalo što spada u živu mjeru.

Sjećanja se hvataju drugačije. Sjećanja se hvataju na rate. Najprije se, možda, uhvati čuperak. Zatim dolazi lijeva prednja noga, pa desna, pa stražnjica, a potom stražnja šapa, komad po komad. I kad se već pomisli da je pripovijetka kompletna, pojavi se — odjednom! — s trijeskom još jedno uho. I tek na kraju, uz sretne okolnosti dozna se sve.

Jednom sam u filmu vidio nešto, što me živo podsjeća na ovo što sam upravo opisao. Stajao je čovjek u sobi i ničega na sebi nije imao osim košulje. Odjednom se otvore vrata i unutra uletješe hlače. On ih navuče. Zatim do-

huji lijeva cipela. Pa štap. Pa kravata. Pa ogrlica. Zatim opet prsluk, jedna čarapa, druga cipela, šešir, kaput, druga čarapa, naočari. Bilo je ludo. A ipak je na kraju čovjek bio lijepo odjeven. I sve se slagalo.

Isto se tako dešavalo i s mojom pripovijetkom, dok sam ležao u sobi, brojio noge stola i pri tom mislio na Emila. A i vama se vjerojatno već dešavalo nešto slično. Ležao sam tu i hvatao sjećanja što su mi sa svih strana padala na um, kako se to već i pristoji sjećanjima.

Napokon se sve lijepo sastavilo i pripovijetka je bila gotova! Valjalo je samo još sjesti i sve redom napisati.

To sam, razumije se, i učinio. Jer, da to nisam učinio, ne biste vi sada u ruci držali gotovu knjigu o Emilu.

Prije toga svršio sam na brzu ruku još nešto drugo. Napisao sam pojedine dijelove po onom redu kojim su kroz vrata navaljivali na mene, dok sam sve sastavio: lijevu cipelu, ogrlicu, kravatu, štap, desnu čarapu itd.

Pripovijetka, roman, priča — te su stvari slične živim bićima, a možda i jesu žive. One imaju svoje glave, noge, krvotok i svoja odijela kao pravi ljudi. Pa ako im nedostaje nos ili ako imaju dvije različite cipele, primijeti se to odmah pri točnom promatranju.

A sada, prije no što vam saopćim pripovijetku, sastavljenu u cjelini, prikazat ću vam kako sam bombardiran pojedinim dijelovima cjeline, i idejama, i sastavnim pojedinostima.

Možda ste dovoljno umješni pa ćete moći da sastavite iz pojedinih dijelova pripovijetku prije negoli vam je ispričam? To je isto tako, kao da vam je od drvenih kocki

sagraditi crkvu ili postaju; a niti imate građevnu osnovu
niti smije da vam ijedna kocka preostane!

To je gotovo kao ispit.

Brrr!

Samo što nema ocjena.

Hvala bogu!

PRVO: EMIL OSOBNO

Tu je, prvo i prvo, Emil osobno. U svome tamnoplavom nedjeljnom odijelu. On ga baš rado ne odijeva, pa i to čini samo kad mora. Plava se odijela vrlo lako prljaju. A tada Emilova majka kvasi četku, stegne dječaka među koljena, pa čisti i četka i uvijek kate: – Sinko, sinko! Ti znaš da ti ne mogu kupiti drugo. – I tek tada, kad je već kasno, stalno pomišlja, da ona radi cijeli dan, kako bi imali što da jedu i kako bi on mogao da pohađa realku.

DRUGO: FRIZERKA GOSPOĐA TIŠBAJN, EMILOVA MAJKA

Kad je Emilu bilo pet godina, umro mu je otac, limarski obrtnik Tišbajn. Od tog doba Emilova majka frizira i ondulira. Pere glave djevojkama iz dućana i ženama iz susjedstva. Osim toga mora kuhati, čistiti stan, a i veliko pranje rublja vrši sama. Ona jako voli Emila i radosna je što može raditi i privređivati koliko im treba za život. Ponekad pjeva vesele pjesme. A ponekad je i bolesna, pa Emil prži za nju i za sebe jaja. To naime umije. I biftek ispeći umije također. S raskvašenom žemičkom i lukom.

IM lc=nfe[r=irr= (r=TliHrg

TREĆE: PRILIČNO VAŽNO ŽELJEZNIČKO ODJELJENJE

Vlak, kome pripada ovo odjeljenje, putuje u Berlin. I već je predviđeno da će se u tom odjeljenju u jednom od skorih poglavlja, odigrati vrlo važne stvari. Takvo željezničko odjeljenje svakako je nešto osobito. Tu sjede na okupu potpuno strani ljudi i kroz nekoliko sati postaju tako povjerljivi kao da se već godinama poznaju. Ponekad je to sasvim lijepo i na svom mjestu. Ali ponekad i nije. Jer tko zna, kakvi su to sve ljudi?

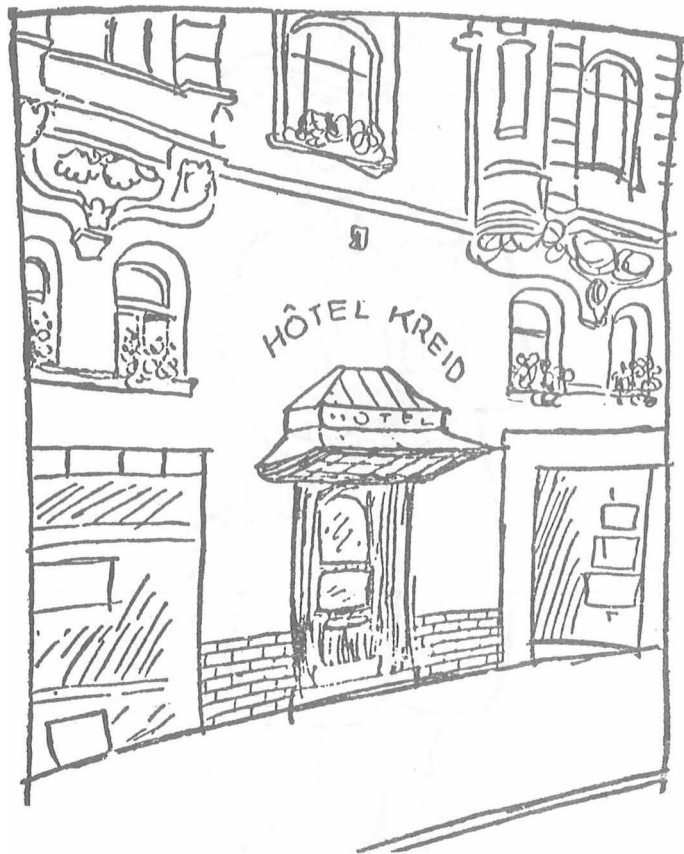
ČETVRTO: ČOVJEK U KRUTOM ŠEŠIRU

Nitko njega ne poznaje. Ali je običaj da se o svakom čovjeku misli najbolje tako dugo, dok se ne dokaže protivno. Ja bih vas ipak i od svega srca zamolio da u tom pogledu budete malko oprezniji. Jer opreznost je – kako se lijepo kaže – majka sanduka sa staklom. Netko reče: čovjek je dobar. Možda je to i tačno. Ali se ne valja suviše pouzdati u dobra čovjeka. Inače se može dogoditi da odjednom postane rđav.

PETO: PONI HITHEN, EMILOVA KUZINA

Ovo malo dijete na malenu biciklu je Emilova kuzina iz Berlina. Neki ljudi tvrde da se ne kaže kuzina, već sestrična. Ja ne znam kako je s tim kod vas, kod kuće, ali ja svoje kuzine ne zovem sestričnama, već kuzinama. A kod Emilovih je isto tako. Međutim, posve prirodno, kome se ne sviđa, može da precrta tu stranu riječ i da iznad, ili ispod nje napiše, „sestrična“. Zbog toga se nećemo svađati. Uostalom. Poni Hithen je ljupka djevojčica i zapravo se zove posve drukčije. Njena majka i gospođa Tišbajn **su sestre**. A Poni Hithen je samo nadimali

ŠESTO: HOTEL NA NOLNDORFOVU TRGU

Nolndorfov trg nalazi se u Berlinu. A na Nolndorfovom trgu, ako se slučajno ne varam, nalazi se hotel u kome se sastaju razna lica ove pripovijetke, ali bez rukovanja i pozdrava. Hotel bi mogao biti i na Virtenbergovu trgu. Možda čak i na Ferbelinerovu trgu. To jest: ja znam posve tačno gdje je! Ali vlasnik je došao do mene čim je našao da pišem knjigu o toj stvari i zamolio me da ne spominjem mjesto. Jer je posve razumljivo – rekao je – da za hotel nije nikakva preporuka ako se dozna, da »takvi ljudi u njemu odsjedaju. To sam i ja uvidio. Zatim je otišao.*

SEDMO: DJEČAK S TRUBOM

Zove se Gustav. I u gimnastici ima najbolju ocjenu. Sto još ima osim toga? Srazmjerno dobro srce i trubu. Sva djeca u rajonu ga znaju i ophode se s njim kao da im je predsjednik. Kad protrči kroz dvorište i pritisne u trubu tako da glasno zaječi, dječaci ostave sve, pojure niza stepenice, pa odu na igralište. Katkad mu truba posluži i za druge svrhe. Tako na primjer u slučaju s Emilom,

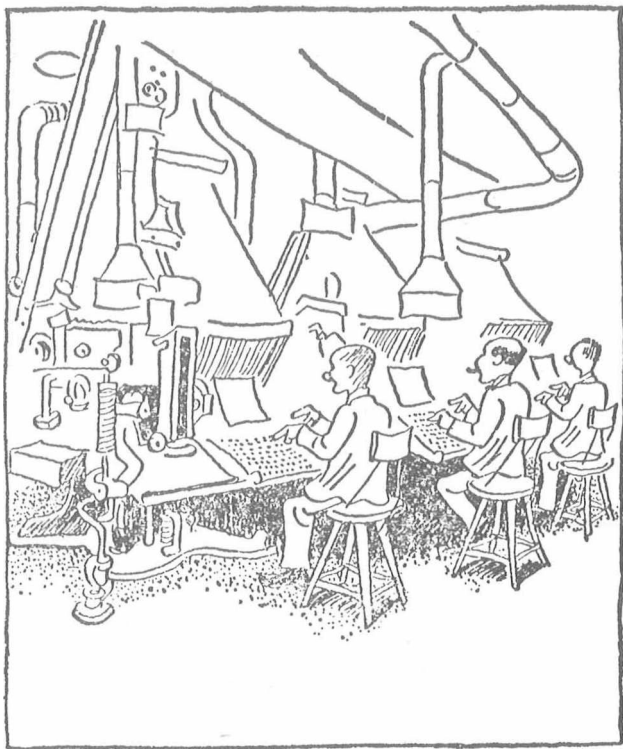
OSMO: MALA FILIJALA BANKE

U svim dijelovima grada imaju velike banke svoje podružnice. Tu čovjek može, ako ima novaca, izdati nalog za kupovanje akcija ili, ako ima konto, podizati novac. I čekovi se tu mogu iskupiti ukoliko ne odu »na obračun«. Ponekad dođu mali pomoćnici i djevojčice iz dućana da promijene deset maraka u stotinu komada od deset pfeninga, kako bi njihove blagajnice imale sitniša za vraćanje. I tko teli promijeniti dolare ili švicarske franke ili lire u domaći novac, može to ovdje učiniti. Ponekad čak i noću dolaze ljudi u banke. Iako u to doba nema nikoga tko bi ih mogao poslušiti. Zbog toga se onda obično posluie s&mi.

DEVETO: EMILOVA BAKA

Ona je najdivnija baka od svih koje poznajem. A ipak za čitava života nije imala ničega osim briga. Neke ljude ne stoji nimalo truda da budu veseli. Za druge je, međutim, to naporna i ozbiljna muka. Prije je Emilova baka stanovala kod njegovih roditelja. Tek kad je limarski obrtnik Tišbajn umro, preselila se drugoj kćeri u Berlin. Jer Emilova je majka zarađivala suviše malo, a da bi od toga tri osobe mogle živjeti. Sada starica stanuje u Berlinu. I u svakom pismu, što im ga piše, stoji: »Meni je dobro, što se i od vas nadam.«

DESETO: SLAGARNA VELIKIH NOVINA

Sve što se događa, dolazi u novine. Samo mora biti bar malo neobično. Ako tele ima četiri noge, to – razumije se – ne zanima nikoga. Ali ako ih ima pet, ili šest, – a i to se dešava! – onda odrasli žele da o tome čitaju u novinama. Ako je građanin Miler čestit čovjek, za to nitko ne mari. Ali ako građanin Miler naspe vode u mlijeko i ako neki kiseliš prodaje pod slatki kajmak, onda dođe u novine. Tada može da čini što ga je volja. Jeste li već kada prošli pokraj zgrade u kojoj se štampaju novine? Tu zvoni i lupa i trešti, tu se zidovi drmaju.

Prvo poglavlje

EMIL POMAŽE U PRANJU GLAVA

— Tako — reče gospođa Tišbajn — a sada ponesi za mnom krčag s toplom vodom! — Sama uze drugi krčag i mali plavi lonac sa žitkim sapunom od kamilice, i izađe iz kuhinje u sobu. Emil dohvati krčag i potrči za majkom.

U sobi je sjedila neka žena i držala glavu sagnutu nad bijelim umivaonikom. Njena je kosa bila raspletena i visila je kao da su tri oke vune. Emilova majka saspe sapun od kamilice u plavu kosu i stade prati tuđu glavu tako da se sve pjenilo.

— Nije li suviše topla? — upita.

— Ne, može — odgovori glava.

— Ah, pa to je žena pekara Virta! Dobar dan! — reče Emil i gurne svoj krčag pod umivaonik.

— Lako je tebi, Emile. Kako čujem, ti putuješ u Berlin — prozbori glava. A brujalo je, kao da govori netko tko je uronio glavu u vrhnje.

— Iz početka nije imao nimalo volje — reče majka i očisti kosu pekareve supruge. — Ali čemu da dječak ovdje uludo troši svoj odmor? Ta on još uopće ne pozna Berlin. A moja sestra Marta oduvijek je htjela da nas pozove u goste. Njen muž prilično zarađuje. On je kod

pošte. U unutarnjoj službi. Ja, razumije se, ne mogu putovati s njim. Pred praznike ima mnogo posla. No, pa on je već dosta velik, samo valja da na putu dobro pri-pazi. Osim toga, moja će ga majka dočekati na kolodvoru u Fridrihovoju ulici. Naći će se kod kioska za cvijeće.

— Berlin će mu se sigurno dopasti. To je nešto za djecu. Mi smo bili tamo pred godinu i po s kuglaškim klubom. Kakav vašar! Tamo zaista ima ulica koje se noću jednako svijetle kao i danju. Pa automobili! — izvješta-vaše gospođa Virt iz dubine umivaonika.

— Vrlo mnogo stranih kola? — upita Emil.

— Otkud ja to mogu znati? — reče gospođa Virt i stade kihati. Bješe joj sapunica ušla u nos.

— No, gledaj sada da budeš spreman — požuri maj-ka. — Tvoje novo odijelo priredila sam u spavaćoj sobi. Obuci ga pa da odmah jedemo, čim očešljam gospođu Virt.

— Koju košulju? — raspita se Emil.

— Sve je spremljeno na krevetu. I obuci pažljivo čarape. Ali najprije se dobro operi. I uvuci nove uzice u cipele. Hajd', hajd'!

— Puh! — dobaci Emil i nestane.

Kada je pekarica Virt lijepo ondulirana i zadovoljna svojom slikom u zrcalu otišla, uđe majka u spavaću sobu i ugleda Emila gdje se vrzma sav nesretan.

— Možeš li mi kazati tko je izmislio ta nova odijela?

— Ne, žao mi je, a zašto bi htio to znati?

— Daj mi adresu pa da ubijem tog magarca.

— Ah, alaj ti je teško. Druga su djeca žalosna što nemaju novog odijela. Tako svak ima svojih briga...

Prije no što zaboravim: danas uveče zamolit ćeš tetku da ti da vješalicu, pa ćeš lijepo objesiti odijelo. Ali prije toga da ga iščetkaš. Ne zaboravi! A sutra možeš ponovo obući pulover, taj tvoj razbojnički haljetak. Onda, još nešto? Kovčeg je spakovan. Cvijeće za tetku uvijeno. Novac za baku dat ću ti kasnije. A sad ćemo jesti. Dođite, mladi čovječe!

Gospođa Tišbajn ogrli rukom njegova ramena i povede ga u kuhinju. Emil je navalio kao da je mlatio slamu. Samo kadšto bi stao i kradom pogledao majku, kao da se boji da mu ona upravo sada, pred ristanak, ne zamjeri na apetitu.

— I odmah mi se javi kartom. Već sam ti je spremila. U kovčegu, odmah pri vrhu.

— Bit će u redu — reče Emil i podigne oprezno, da ne bi pao u oči, jedan rezanac s koljena. Srećom, majka nije primijetila.

— Isporuči lijepo svima moj pozdrav. I pripazi dobro. U Berlinu je drugačije nego kod nas u Nojštatu. A u nedjelju će te ujak Robert povesti u Fridrihov muzej. I ponašaj se pristojno da se ne bi reklo kako mi ovdje ne znamo što se pristoji.

Nakon jela udoše oboje u sobu. Mati je izvadila iz škrinje limenu kutiju i brojila novac. Zatim je kimnula glavom i brojila još jednom. Tad upita: — Pa tko je to zapravo juče poslije podne bio ovdje, hm?

— Gospođica Tomas — reče on — i gospođa Homburg.

— Da. Ali još se ne slaže. — Razmišljala je, potražila cedulju na kojoj bilježi sve poslovne prihode, računala i napokon dodala: — Nedostaje osam maraka.

— Čovjek iz plinare bio je jutros ovdje.

— Istina! Sad se, na žalost, slaže. — Majka zazviždi nešto* vjerojatno da bi naljutila svoje brige, i izvadi tri novčanice iz limene kutije. — Tako, Emile! Evo ti sto i četrdeset maraka. Jedna novčanica od sto maraka i dvije od dvadeset. Sto i dvadeset maraka dat ćeš baki i reći joj da se ne ljuti što joj prošlog mjeseca nisam ništa poslala. Ne bih mogla izaći na kraj. I zbog toga si joj ovog puta donio osobno. I više nego obično. I poljubi je. Jesi li razumio? Dvadeset maraka, koliko preostane, zadrži za sebe: Od toga ćeš novca kupiti voznu kartu kad se budeš vraćao kući. To je otprilike deset maraka. Ne znam točno. A od ostatka ćeš platiti, kad nekamo izađeš, ono što pojedеш ili popiješ. Osim toga uvijek je dobro kad čovjek ima nekoliko maraka u džepu, koje ne treba ali ih čuva za svaki slučaj. Da. A ovo ti je kuverta pisma tetke Marte. U nju ćeš metnuti novac. Fazi dobio da ga ne izgubiš. Gdje ćeš ga staviti?

Ona metne tri novčanice u kuvertu, rasječenu po strani, zatim je presavije u sredini i preda Emilu.

Taj se najprije malko predomišljao. Zatim je gurnu u desni unutarnji džep, duboko dolje, pa se — umirenja radi — opipa izvana po plavom kaputu i reče samosvjesno: — Tako, odavde se nećeš iskobeljati!

— I nikome u vagonu da nisi pričao koliko novaca imaš uza se!

— Ali mamice! — Emil je bio gotovo uvrijeđen. Nje-ga upozoravati na takve gluposti! Gospođa Tišbajn stavi još nešto novaca u svoju kesicu. Zatim vrati limenu kutiju ponovo u škrinju i pročita brzo još jednom pismo, što ga je primila od svoje sestre u Berlinu, a u kome su

se nalazila točna obavještenja o odlasku i dolasku vlaka kojim je Emilu valjalo putovati...

Netko će od vas biti mišljenja, da zbog sto i četrdeset maraka ne bi trebalo tako opširno raspravljati, kao gospođa frizerka Tišbajn sa svojim dječakom. Ali to vrijedi za onoga tko mjesečno zarađuje dvije tisuće ili dvadeset tisuća ili čak sto tisuća maraka.

Ali, ako ne znate, kazat ću vam da većina ljudi zarađuje mnogo, mnogo manje. A tko zaradi kroz nedjelju trideset i pet maraka, taj mora — svidjelo vam se to ili ne — da smatra sto i četrdeset maraka, što ih je uštedio, vrlo velikim novcem. Za bezbroj je ljudi sto maraka gotovo isto koliko i milijun, i oni, tako reći, pišu sto maraka sa šest nula. A koliko je milijun maraka u stvarnosti, to vi ne možete zamisliti čak ni u snu.

Emil više nije imao oca. Ipak je njegova majka radila, češljala u svojoj sobi, prala plave glave i smeđe glave i brinula se neumorno da bi imali što da jedu i da bi mogli platiti plin, ugljen, stanarinu, odijelo, knjige i školarinu. Tek ponekad bi se razboljela i ležala u krevetu. Tada bi dolazio liječnik i prepisao joj lijekove. Emil bi stavljao majci tople obloge i kuhao u kuhinji za nju i za sebe. I kad bi ona zaspala, Emil bi čak i mokrim krpama izbrisao pod da ona ne bi rekla: — Moram ustati. Stan će se sa svim upropastiti.

Možete li vi shvatiti i nećete li se smijati, ako vam sada kažem da je Emil bio momče za uzor? Vidite, on je jako volio svoju majku. I on bi se strašno stidio, da je bio lijen, dok je ona radila, računala i opet radila. Pa da on, pokraj takvog stanja stvari, zanemari svoje školske zadaće ili da ih prepisuje od Rikarda Naumana? Ili da

izostane iz škole čim mu se pruži prilika? Vidio je on kako se majka muči, samo da ga ne bi lišila ničega, što su drugi učenici realke primali ili imali. Pa da je još vara i da joj zadaje jade?

Emil je bio momče za uzor. Tako je. Ali nije bio od onih koji ništa drugo ne znaju, jer su kukavice i tvrdice i nisu istinski mladi. Bio je on momče za uzor jer je htio da bude takav. On se na to odlučio, kao što se netko odluči da neće više ići u kino ili da više neće jesti bombone. On je takvu odluku donio, mada mu je to često teško polazilo za rukom.

Ali kad bi o praznicima došao kući i rekao: — Majko, evo ocjena, ja sam opet najbolji — bio je jako zadovoljan. Volio je pohvalu, koju bi primio u školi ili ma gdje drugdje, ali ne zato što je njemu godila, već zbog toga što je njegovoj majci činila radost. Bio je ponosan što je mogao, na svoj način, da joj se bar donekle oduži za sve što je ona za njega kroz čitav život neumorno činila.

— Hopla — viknu majka — moramo na kolodvor. Već je četvrt preko jedan. A vlak odlazi nešto prije dva.

— Naprijed, dakle, gospođo Tišbajn! — reče Emil svojoj majci — ali tek da znate: kovčeg ću nositi sam!

Drugo poglavlje

STRAŽAR JEŠKE ZANIJEMIO

Pred kućom reče majka: — Ako naiđe konjski tramvaj, vozit ćemo se do kolodvora.

Tko od vas zna kako izgleda konjski tramvaj? Ali kako upravo nailazi iza ugla i staje, jer mu Emil doma« huje, hoću da vam ga brzo opišem. Prije no što otkaska dalje.

Dakle, konjski je tramvaj prije svega luda stvar. Dalje, on juri po tračnicama kao pravi, odrasli električni tramvaj i ima posve slična kola, a ipak je sprijeda upregnuto jedno obično kljuse. Za Emila i za njegove prijatelje bilo je kljuse naprosto sramota, i oni su maštali o električnim tramvajima kojima se može upravljati s obje strane, i koji imadu pet reflektora sprijeda i tri straga, ali je magistrat u Nojštatu našao da četiri kilometra pruge može posve lako svladati jedna živa konjska snaga. Dosad, dakle, o elektrici nije moglo biti ni govora, a vozač nije imao ni najmanje posla s ručicama i polugama, već je u lijevoj ruci držao uzde a u desnoj bič. Hij, hot!

Pa ako je netko stanovao u Općinskoj ulici br. 12, a sjedio je u konjskom tramvaju i želio da izađe, naprosto bi zakucalo po staklu. Tada bi vozač viknuo — Brrr! — i putnik je bio kod kuće. Prava je postaja bila možda tek pred kućnim brojem 30 ili 46. Ali je to nojštatskom konjskom tramvaju bilo svejedno. On je imao vremena. Konj je imao vremena. Vozač je imao vremena. Stanovnici Nojštata su imali vremena. A ako se kome baš osobito žurilo, išao je pješke ...

Na Kolodvorskom trgu izadoše gospođa Tišbajn i njen sin. I dok je Emil tražio kovčeg na platformi, neki je duboki glas progundao za njima: — No, vi sigurno putujete u Švicarsku?

To je bio gradski stražar Ješke. Majka odgovori: — Ne, moj dječak putuje na nedjelju dana u Berlin k rodbini. — A Emilu se smrknu nešto tamnoplavo, gotovo crno pred očima. Jer je imao vrlo nečistu savjest. Nedavno je tuce đaka realke, nakon sata gimnastike, na livadi kraj rijeke, kradom navuklo stari plišani šešir na hladnu glavu spomenika velikog vojvode, zvanog Karlo s nakrivljenim obrazom. A zatim su podigli Emila jer je znao dobro crtati, i on je morao da na liku velikog vojvode mastiljavim olovkama napravi nos i kao smola crne brkove. I dok je on još šarao, pojavi se na drugom uglu gornje tržnice gradski stražar Ješke.

Svi su se munjevito razbježali. Ali je ipak kod sviju zavladao strah da ih je stražar prepoznao. No on zasad nije rekao ništa, već je Emilu poželio sretan put i raspitao se u gospođe majke za vrijedno zdravlje i za uspjeh u poslu.

Emil se, usprkos svemu, nije osjećao dobro. I dok je svoj putni kovčeg prenosio preko praznog trga do postaje, osjećao se nekako labavo u koljenima. I svakog je trenutka računao s time da će Ješke odjednom dreknuti za njim: »Emile Tišbajnu, ti si uhapšen! Ruke uvis!« No ipak se nije desilo ništa. Možda je gradski stražar čekao dok se Emil vrati?

Zatim majka kupi na blagajni voznu kartu (razumije se, treće klase) i jednu peronsku kartu. I izadoše na kolosijek br. 1 — molim lijepo, Nojštad ima četiri kolosijeka

— da čekaju vlak za Berlin. Trebalo je pričekati još nekoliko minuta.

— Ne zaboravi ništa, dijete! I pripazi da ne sjedneš na cvijeće! I zamoli nekog da ti kovčeg metne u mrežu iznad glave. Samo budi pristojan i lijepo zamoli!

— Kovčeg ću podignuti sam. Nisam valjda od voska.

— No, lijepo. I ne zaboravi kada treba da izađeš. U Berlin stižeš u 18,17 sati. Na kolodvor u Fridrihovoju ulici. Nemoj izaći prije, možda na postaji kod zoološkog vrta ili gdje drugdje.

— Samo bez straha, mlada gospođo.

— I, prije svega nemoj prema stranim ljudima biti tako otresit kao što si prema svojoj majci. I ne bacaj papir na pod kad budeš jeo kobasice. I — ne izgubi novac!

Emil se užasnuto uhvati za desni džep kaputa. Tada mu odlakne te pomisli: »Sve su koze na broju.«

On uhvati majku pod ruku i stade s njom šetati peronom, gore-dolje.

— I ne napreži se odviše, majčice! I nemoj se razboljeti! Ne bi imala nikoga tko bi te njegovao. Ja bih odmah sjeo u avion i doletio kući. Pa piši i ti meni jednom. A ja ću ostati najviše nedjelju dana, to da znaš. — Čvrsto je privinuo majku sebi. A ona ga je poljubila u nos.

Tada stiže osobni vlak za Berlin, sopteći i pišteći, i stade. Emil pade majci još malo oko vrata. Tada se pope sa svojim putnim kovčegom u vagon. Majka mu pruži

cvijeće i paketić s jelom i upita ga, je li našao mjesto. On klimnu glavom.

— Dakle, izlaz na postaji u Fridrihovoju ulici!

On klimnu.

— A baka čeka kod kioska za cvijeće-

On klimnu.

— I dobro se vladaj, derane!

On klimnu.

— I budi pažljiv prema Poni Hithen (po naški »konnjić-šeširić«). Vi se nećete više ni prepoznati.

On klimnu.

— I piši mi.

— I ti meni.

Tako bi se vjerojatno produžilo još satima da ne postoji vozni red. Ali vlakovođa sa crvenom kožnatom torbicom viknu: — Ulazite! Ulazite! — Vagonska vrata zalupetaše. Lokomotiva trgne. I krene.

Majka je još dugo mahala maramicom. Tada se polako okrenu i pođe kući. A kako je ionako već držala maramicu u ruci, zaplaka, uz put malčko.

Ali ne zadugo. Jer kod kuće je već čekala supruga mesara Augustina koja je željela da ima pošteno opranu glavu.

Treće poglavlje

PUTOVANJE U BERLIN POČINJE

Emil skide svoju dačku kapu i reče: — Dobar dan, gospođo. Je li možda još koje mjestance slobodno?

Razumije se da je još jedno mjesto bilo slobodno. A neka debela žena koja je skinula lijevu cipelu jer ju je žuljala, reče svom susjedu, nekom gospodinu koji je dišući strašno duvao: — Takva pristojna djeca danas su rijetka. Kad se samo sjetim svoje mladosti, bože, tada je vladao posve drugi duh. — Kraj toga je u taktu migoljila nažuljanim prstima u lijevoj čarapi. Emil je gledao sa zanimanjem. A čovjek je od duvanja jedva uspio da joj da pravo.

To, da ima ljudi, koji uvijek govore: »bože, prije je sve bilo bolje« — Emilu je bilo odavno poznato. I on uopće nije ni slušao kad bi netko objašnjavao kako je prije zrak bio zdraviji ili kako su volovi imali veće glave. Jer to u većini slučajeva nije bilo točno, i ti su ljudi pripadali onoj vrsti koja neće da bude zadovoljna naprosto zato što bi u protivnom slučaju bila — zadovoljna.

Opipao je desni džep na kaputu i ostavio ga tek onda kada je čuo kako kuverta šušti. Suputnici su dotle izgledali sasvim povjerljivi i ne baš kao razbojnici ili ubojice. Pokraj čovjeka, koji je strašno duvao, sjedila je žena koja je plela šal. A do prozora, pored Emila, neki je gospodin u krutom šeširu čitao novine.

Odjednom on ostavi novine, izvadi iz džepa komadić čokolade pa je pruži dječaku i reče: — No, mladi čovječe, kako bi bilo?

— Bit ću tako slobodan — odgovori Emil i uze čokoladu. Tek nakon toga skide žurno svoju kapu i doda: — Moje je ime Emil Tišbajn.

Suputnici se nasmiješe. Gospodin podigne ozbiljno kruti šešir i reče: — Vrlo mi je drago, ja se zovem Grundajs.

Tada upita debela žena koja je skinula lijevu cipelu: — Živi li još u Nojštatu galanterijski trgovac Langhals?

— Razumije se da trgovac Langhals još živi — odgovori Emil — zar ga poznajete? On je sada kupio zemljište na kome se nalazi njegova radnja.

— Tako, no pozdravi ga lijepo od gospođe Jakob iz Velikog Grinaua.

— Ali ja putujem u Berlin.

— Pa bit će vremena kad se vratiš — reče gospođa Jakob, zamigolii opet prstima i nasmija se toliko da joj je šešir kliznuo na lice.

— Tako, tako, putuješ u Berlin? — upita gospodin Grundajs.

— Da, a moja me baka čeka na postaji, u Fridrihovoju ulici, kod kioska za cvijeće — odgovori Emil i uhvati se opet za kaput. Kuverta je šuškala, hvala bogu, još uvijek.

— Poznaješ li već Berlin?

— Ne.

— No, onda ćeš se načuditi. U Berlinu ima u najnovije vrijeme kuća koje su visoke stotinu katova, a krovove su morali objesiti o nebo da ih ne bi odnio vjetar ... A kada se nekome osobito žuri, a hoće da stigne u neki drugi dio grada, njega ti na pošti metnu u sanduk pa ga spuste kroz cijevi i potjera ju kao žurno pismo do one pošte, koja se nalazi u onome dijelu grada kamo dotični

želi da stigne... A kad čovjek nema novaca, on ode u banku i založi mozak te dobije za nj tisuću maraka. Čovjek, naime, može dva dana živjeti bez mozga; a banka mu ga vrati tek onda kada joj isplati dvanaest stotina maraka. Sada su izumjeli kolosalno moderni medicinski aparat, i...

— Čini se da je i vaš mozak sada u banci — reče čovjek, koji je strašno duvao, gospodinu u krutom šeširu i doda: — Ta ostavite te besmislice!

Gospođi Jakob prestadoše od straha drhtati nožni prsti. A žena, koja je plela šal, ostavi posao.

Emil se smijao usiljeno. A između suputnika došlo je do podužeg objašnjavanja. Emil je mislio: — Baš me briga! — i izvadio svoje kobasice, iako je tek ručao. Kad je žvakao treći zalogaj, vlak stade u nekoj postaji. Emil nije primijetio nikakav natpis, nije razumio što vlakovođa pred prozorima viče. Gotovo svi putnici su izašli; gospodin koji je duvao, gospođa koja je plela, pa i gospođa Jakob. Ona je gotovo zakasnila jer nije mogla pronaći svoju cipelu.

— Dakle, pozdravi lijepo gospodina Langhalsa — reče još. Emil kimnu glavom.

I tada ostadoše on i gospodin s krutim šeširom sami. To se Emilu nije osobito sviđalo. Čovjek, koji nudi čokoladu i priča smušene pripovijetke, nije ništa određeno. Emil je htio, zbog promjene, da opet opipa kuvertu. Ali se nije usudio, već je izašao kad je vlak opet krenuo, u nužnik, izvadio tamo kuvertu iz džepa, prebrojio novac — još se sve slagalo — i bio je u nedoumici što da radi. Napokon mu sine jedna misao. Uzme iglu, koju je pro-

našao u ovratniku kaputa, pa je najprije povuče kroz postavu odijela. On, tako reći, ušije svoj novac. Tako — pomisli — sada se ne može ništa više desiti. I vrati se ponovo u svoj odjel.

Gospodin Grundajs spavao je još uvijek i pomalo hrkao

Gospodin se Grundajs udobno smjestio u jednom uglu i spavao. Emil se veselio, što se ne mora s njim zabavljati i gledao je kroz prozor. Stabla, vjetrenjače, polja, tvornice, stada krava, i seljaci koji su domahivali, prolazili su napolju. A bilo je vrlo ugodno promatrati kako se sve to napolju okreće kao na gramofonskoj ploči. Ali,

na kraju krajeva, ne može se čitave sate zuriti kroz prozor.

Gospodin Grundajs još je uvijek spavao i pomalo hrkao. Emil bi se vrlo rado bio prošetao gore-dolje, ali onda bi ga probudio, a to nipošto nije htio. Ispružio se dakle u protivnom uglu i promatrao suputnika kako spava. Zašto samo taj čovjek stalno ima šešir na glavi? I duguljasto je lice imao, posve sitne, crne brčiče i stotinu bora oko usta, a uši su mu bile tanke i strčale nadaleko.

Vup! Emil se trgne i prestraši. Gotovo je zaspao! To ne smije ni pod kakvim okolnostima. Da je bar još netko ušao u vlak! A vlak se nekoliko puta zaustavio, ali nitko živ da uđe. Osim toga bila su tek četiri sata i Emil je imao još dva sata da putuje. On se uštine za noge. U školi bi to uvijek pomoglo kad je gospodin Bremzer predavao povijest.

Jedno je vrijeme nekako išlo. I Emil pokuša da se sjeti kako sada izgleda Poni Hithen. Ali nikako nije uspio da zamisli njeno lice. Znao je samo da je za vrijeme posljednje posjete — kada su ona i baka i tetka Marta bile u Nojštatu — htjela da se boksa. On je, razumije se, odbio, jer je bila težine kao papir a on najmanje od poluteške kategorije. To ne bi bilo fer¹, rekao je tada. A da joj da jedan aperkat², morali bi je nakon toga sastrugati sa zida. Ona ga je, međutim, ostavila na miru tek kada se pojavila tetka Marta.

Bum! Gotovo je pao s klupe. Već se ponovo uspavao? Štipao je i štipao noge. Sigurno je već imao posvuda plave i tamne modrice. Pa ipak sve to nije pomagalo

¹ *Engleski, fair*, pošteno

* *Engleski, uppercut*, kod boksa udarac u bradu

Pokušao je i da broji dugmad. Brojao je od gore na dolje, a zatim opet od dolje na gore. Od gore na dolje bilo ih je dvadeset i tri. Od dolje na gore dvadeset i četiri. Emil se nasloni i stade razmišljati odakle dolazi ta razlika.

I pri tom zaspi.

Četvrto poglavlje

SAN U KOME SE MNOGO JURI

Odjednom se Emilu učini kao da se vlak neprestance kreće u krugu, kao što rade male željeznice s kojima se djeca igraju u sobi. Pogleda kroz prozor i primijeti da je to jako neobično. Krug je sve uži. Lokomotiva se sve više približavala posljednjem vagonu. I učini mu se, kao da ona to radi namjerno! Vlak se okretao oko sebe kao pas koji hoće da se ugrize za rep. A u crnom, jurećem krugu stajahu stabla i jedan mlin od stakla i jedna velika kuća od dvjesta katova.

Emil je htio da zna koje je doba i stade vaditi sat iz džepa. Vukao je i vukao i na kraju ispadne zidni sat iz majčine sobe. Pogleda na sat, a kad tamo, mjesto brojaka stajaše: »18 sati km. Uz opasnost po život zabranjeno je pljuvati po podu.« Pogleda ponovo kroz prozor. Lokomotiva je sve bliže pristizala posljednjem vagonu. Jako se uplaši. Jer, kad lokomotiva juri na posljednji vagon, svakako će se dogoditi nesreća. To je bilo jasno. Emil ni pod koju cijenu nije htio to sačekati. Otvorio je vrata i istrčao niz pobočne stepenice. Možda je vlakovođa zaspao? Penjući se naprijed, stalno je zavirivao kroz

prozore odjeljenja. Nigdje nije bilo ni žive duše. Vlak bijaše prazan. Jednog jedinog čovjeka ugleda Emil, a taj je imao na glavi kruti šešir od čokolade, otkinuo je velik komad oboda svoga šešira i progutao ga. Emil pokuca na staklu i pokaže prema lokomotivi. Ali čovjek se samo smijao, otkinuo je još jedan komad čokolade i pogladio se po truhu jer mu je toliko prijala.

Napokon je Emil dospio do vagona za ugljen. Vještīm se pokretima popeo do vlakovođe. Taj je čučao na kočijaškom sjedalu, pucao bičem i držao uzde kao da su u vlak upregnuti konji. A tako je odista i bilo! Šest pari konja vuklo je vlak. Imali su srebrne tociljalke na potkovama, jurili po tračnicama i pjevali: — Zašto sada, zašto sada jurimo iz grada?

Emil prodrma kočijaša i viknu: — Stani! Inače će biti nesreće! — Tada primijeti da kočijaš nije nitko drugi već gospodin gradski stražar Ješke.

Taj ga oštro pogleda i viknu: — Tko su bili ostali dječaci? Tko je namazo velikog vojvodu Karla?

— Ja! — reče Emil.

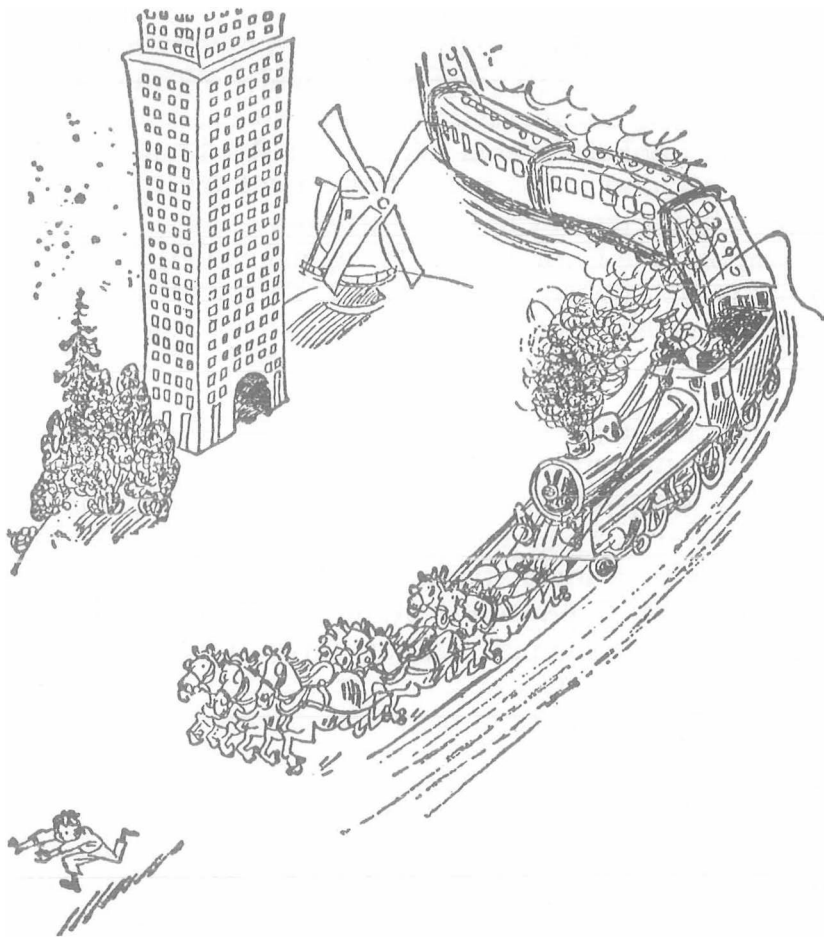
— Tko još?

— To neću reći!

— Onda ćemo se i dalje voziti u krugu.

I gradski stražar Ješke ošinu svoju kljusad da se sva propinjala i stala još brže nasrtati na posljednji vagon. Ali na posljednjim je kolima sjedila gospođa Jakob i lomatala cipelama u ruci, strašno uplašena, jer su konji već laptali za njenim prstima.

— Dat ću vam dvadeset maraka, gospodine stražaru — vikao je Emil.

Emil nije dugo razmišljao, već je potrčao koliko su ga noge nosile.

— Mani se tih gluposti! — viknu Ješke i kao lud osinu konja.

Tada Emil nije mogao više izdržati, pa iskoči iz vlaka. Dvadeset puta se prekobacio niz nasip, ali mu se ne desi ništa. Ustade i pogleda za vlakom. Vlak stade, a dvanaest konja okrenuše glave za Emilom. Gradski stražar Ješke skoči, udari životinje bičem i prodera se: — Hij! Naprijed! Za njim! — I tada dvanaest konja iskoči iz tračnica, nasrne na Emila, a kola su odskakivala kao lopte od gume.

Emil nije dugo razmišljao, već je potrčao koliko su ga noge nosile. Preko neke livade, pokraj mnogih stabala, kroz potok, prema neboderu. Poneki put bi se okrenuo; vlak je tutnjao za njim neprestance. Stabla su se rušila i komadala. Ostao je samo jedan golem hrast, a na njegovoj najvišoj grani sjedila je debela gospođa Jakob, ljuljala se na vjetru, plakala i derala se za svojom cipelom. Emil je trčao dalje.

U kući, koja je bila dvjesta katova visoka, nalazio se veliki crni ulaz. On pojuri unutra, protrči skroz i na drugom kraju izjuri opet napolje. Ali vlak krene za njim. Emil bi najradije sjeo u neki ugao i spavao jer je bio strašno umoran i drhtao je čitavim tijelom. Ali nije smio zaspati! Vlak je već tutnjao kroz kuću.

Emil spazi gvozdene stepenice. Penjale su se uz kuću, sve do krova. I stade se njima penjati. Na sreću je bio dobar gimnastičar. Dok se penjao, brojio je katove. Na pedesetom katu usudio se da pogleda dolje. Stabla su postala sasvim malena, a stakleni se mlin jedva još raspoznavao. Ali, o užasa! I željeznica se počela penjati

za njim. Emil se penjao sve više i više. A vlak je praskao i klizio prečnicama stepenica kao da su neki kolosijek.

100. kat, 120. kat, 140. kat, 160. kat, 180. kat, 190. kat, 200. kat! Emil je stajao na krovu i nije više znao što da radi. Već se čulo rzanje konja. Tada potrči dječak preko krova, sve do drugog kraja, izvadi džepnu maramicu iz odijela i raširi je. A kada su preznojeni konji ispuzli preko oboda krova i vlak za njima, Emil podigne raširenu maramicu visoko iznad glave i skoči u prazninu. Čuo je još kako vlak ruši i obara dimnjake. Potom ga, za neko vrijeme, ostavi sluh i vid.

A tada pljusne, krah! na neku livadu.

Najprije je ostao ležeći, umoran, sa zatvorenim očima i zapravo je želio da sanja neki lijepi san. Ali kako se nije posve primirio, pogledao je gore na visoku kuću i spazio kako dvanaest konja, gore na krovu, otvaraju kišobrane.

je tjerao konje. Oni posjedaše na stražnje noge, odupriješ se i skočiše u dubinu. I tako se željeznica spuštala na livadu i postajaše sve većom i većom.

Emil opet skoči na noge i poleti koso preko livade prema staklenom mlinu. Bio je proziran i primijeti u njemu svoju majku, upravo kako pere kosu Augustinovoј gospođi. Hvala bogu, pomisli, i pojuri na stražnja vrata u mlin.

— Mamice! — viknu — što da radim?

— Pa što se dogodilo, mali moj? — zapitala je mati i prala dalje.

— Pogledaj samo kroza zid!

Gospođa Tišbajn pogleda napolje i primijeti kako konji silaze na livadu i kako se spremaju u mlin.

— Pa to je gradski stražar Ješke — reče majka i klimnu začuđeno glavom.

— Ta on me čitavo vrijeme progoni kao lud!

— No, pa?

— Ja sam nedavno velikom vojvodi Karlu s nakrivljenim obrazom na gornjoj tržnici namaljao na licu crven nos i brčiće.

— No, pa gdje bi mu inače mogao naslikati brčiće? — upita Augustinova gospođa i kihnu.

— Nigdje drugdje, gospođo. Ali to još nije najgore. On je htio da sazna tko je sve bio sa mnom. A to mu ja ne mogu reći. To je pitanje časti.

— Tu je Emil u pravu — reče majka — ali što sad da radimo?

— Zaustavite motor, draga gospođo Tišbajn — reče Augustinova gospođa.

Emilova majka zavrnu na stolu neku polugu i odmah stanu da se okreću četiri mlinska krila, a kako su bila od stakla i budući da je sjalo sunce, blještala su i sjala se toliko da se jedva moglo pogledati u njih. A kada naletje dvanaest konja sa željeznicom, uplašise se, propeše, i ne htjedoše ni koraka dalje. Stražar Ješke je psovao, da se sve čulo kroza staklene zidove. Ali konji se ne poma-koše s mjesta.

— Tako, a sad mimo perite moju glavu dalje — reče Augustinova gospođa — vašem se dječaku ništa više ne može desiti.

Frizerka gospođa Tišbajn prihvati se ponovo posla. Emil sjede na stolicu koja je također bila od stakla i zazviždi. Onda se glasno nasmije i reče: — To je izvan-

redno. Da sam prije znao da si ti ovdje, ne bih se najprije penjao na onu prokletu kuću.

— Nadam se da nisi upropastio odijelo! — reče majka. Zatim ga upita: — Jesi li dobro pazio na novac?

Uto nešto strašno trgnu Emilom. S velikim praskom on se sruši na staklene stolice.

I odjednom se probudi.

Peto poglavlje

EMIL SILAZI NA POGREŠNOJ POSTAJI

Kad se probudio, vlak upravo bijaše krenuo. A za vrijeme spavanja je pao s klupe: ležao je sada na podu i bio jako uplašen. Još ni sam nije točno znao zbog čega. Srce mu je lupalo kao parni čekić. Čučao je na podu, u željeznici, i gotovo zaboravio gdje se to nalazi. Tada se stade — onako natenane — prisjećati. Odista, putovao je u Berlin. I zaspao. Jednako kao i gospodin u krutom šeširu...

Hitrim se pokretom ispravi, sjedne i prošaputa: — A njega nema! — Koljena mu zadrhtaše. Sasvim polako ustade i mehanički očisti odijelo. Ostalo je još pitanje: Je li novac na svome mjestu? A pred tim pitanjem hvatao ga je neopisivi strah.

Dugo je tako stajao, naslonjen na vrata, i nije se usuđivao ni maknuti. Tu, preko puta, sjedio je čovjek koji se zvao Grundajs; spavao je i hrkao. A sada ga nema. Prirodno je da bi sve moglo biti u redu. Jer, zapravo bi bilo glupo, pomisliti odmah najgore. Ta nisu, na kraju, svi ljudi morali putovati čak u Berlin, do postaje u Fri-

drihovoju ulici samo zbog toga, što je on tamo putovao. X novac je sigurno još na svome mjestu. Prvo, spremio ga je u džep. Drugo, metnuo ga je u kuvertu. I treće, novac je bio još i iglom pričvršćen o podstavu. Dakle! On opipa desni unutarnji džep.

Džep je bio prazan! Novaca je nestalo!

Emil pretraži džep i lijevom rukom. Opipa i pritisne kaput izvana desnom. Sve je ostalo pri starom: džep je bio prazan i novaca je nestalo.

— Au! — Emil izvuče ruku iz džepa. I ne samo ruku, već i iglu, kojom je ranije probo novčanice. Ništa, osim igle, nije preostalo. A ona se zabola u kažiprst, tako da je zakrvario.

Zavio je maramicu oko prsta i zaplakao. Razumije se da uzrok tome plaču nije bila upravo smiješna količina krvi. Prije četrnaest dana naletio je na telefonski stup da se skoro prelomio, i od toga Emil još i sada ima čvorugu na čelu. Ali jauknuo nije ni za trenutak.

Plakao je zbog novca. I plakao je zbog svoje majke. Tko to ne razumije, ma koliko bio hrabar, tome se ne može pomoći. Emil je znao, koliko se njegova majka mjesecima mučila da bi uštedjela sto i četrdeset maraka za baku, i da bi njega mogla otpremiti u Berlin. I jedva što je gospodin sin sjeo u vlak, naslonio se lijepo u ugao, zaspao pa sanja neke lude stvari i dopušta da mu neki probisvijet dignu pare. Pa da još ne plače? Što sam da započne? Da izađe u Berlinu i da kaže baki: — Evo me! Ali novac nećeš dobiti, to da znaš. Nego, daj ti radije meni za putni trošak da se vratim u Nojštadt. Jer ću inače morati pješke.

Divno je to ispalo! Majka je uzalud štedjela. Baka ni pfeniga nije dobila. U Berlinu nije mogao ostati. Kući se nije smio vratiti. I sve to zbog nekog pokvarenjaka koji dariva djecu čokoladom i pričinja se kao da spava. A na kraju ih opljačka. Alaj mi to bješe neki otmjeni svijet!

Emil proguta suze što su još htjele da mu poteku niz obraz i osvrnu se oko sebe. Da povuče kočnicu za opasnost, vlak bi se smjesta zaustavio. Ali tada bi došao kondukter. Jedan. Pa još jedan. I tako neprestance po jedan. I svi bi pitali: — Što se dogodilo?

— Ukraden mi je novac — rekao bi on.

— Drugi put bolje pripazi — odgovorili bi mu na to — a sada sjedni opet na svoje mjesto! Kako se zoveš? Gdje stanuješ? Povuci kočnicu za opasnost stoji stotinu maraka. Račun ćemo poslati majci! '

U brzim se vlakovima može bar protrčati kroz kola, s jednog kraja vlaka do drugog, sve do službenog odjeljenja, i prijaviti krađe. Ali ovdje! U takvu »pilićaru«! Tu valja pričekati do iduće postaje, a međutim je čovjek u krutom šeširu nestao kroz devet brda i dolina. Ni postaju na kojoj je lopov izašao Emil nije znao. Koje doba bi moglo biti? Kada stiže u Berlin? Kraj prozora vlaka prolazile su velike zgrade i vile sa šarenim vrtovima, a zatim opet visoki prljavo-crveni dimnjaci. Zacijelo je to već bio Berlin. Na idućoj postaji morat će pozvati konduktera i sve mu ispričati. A taj će hitno sve dojaviti policiji.

Još i to! Sad bi mu samo trebalo da još ima posla i s policijom. Tu, posve prirodno, stražar Ješke ne bi više mogao šutjeti, već bi morao službeno dostaviti: —

Ja ne znam, ali realac Emil Tišbajn iz Nojštata ne sviđa mi se nikako. Najprije isprlja poštovanja dostojne spomenike. Zatim dopušta, da mu se ukrade sto i četrdeset maraka. A možda mu novac uopće i nije ukraden? Tko prlja spomenike, taj i laže. U tome imam već dovoljno iskustva. Vjerojatno je zakopao novac u šumi ili ga je progutao pa hoće da pobjegne s njim u Ameriku? Progoniti lopova nema nikakva smisla. Realac Tišbajn sam je lopov. Molim, gospodine šefe policije, uhapsite ga!

Užasno! Čak ni policiji se nije mogao povjeriti.

Izvadi kovčeg iz mreže, natakne kapu, zabode opet iglu u ovratnik kaputa i spremi se. Ni pojma nije imao što da započne. Ali ovdje, u tom odjeljenju ne bi mogao izdržati ni pet minuta više. To je sigurno.

Međutim je vlak usporio brzinu. Emil je primijetio napolju mnogo kolosijeka kako se sjaju i blistaju. Ulažilo se u postaju. Nekoliko je nosača trčalo za kolima, jer su htjeli nešto zaraditi.

Vlak je stao!

Emil pogleda kroz prozor i ugleda visoko iznad kolosijeka ploču. Na njoj stajaše »Zoološki vrt«. Vrata se pootvaraše. Ljudi stadoše izlaziti. Drugi su već čekali i radosno širili ruke.

Emil se nagnuo duboko kroz prozor i tražio je vlakovođu. Tada spazi, u izvjesnoj udaljenosti i među mnoštvom svijeta, jedan kruti šešir. Da nije to lopov? Možda nije ni izašao iz vlaka kad je pokrao Emila, već se samo preselio u druga kola.

I čas kasnije Emil je već stajao na peronu, skinuo putni kovčeg, pa se opet vratio u vagon jer je zaboravio u mrežici cvijeće, a zatim ponovno izašao, uhvatio čvrsto

kovčeg, podigao ga visoko i potrčao koliko je brže mogao prema izlazu.

Kud li je nestao kruti šešir? Dječak se spoticao o noge ljudi, gurnuo gdjeokoga kovčegom i trčao dalje. Mnoštvo je ljudi bivalo sve gušće, a put sve neprohodniji.

Eno ga! Tamo se ukazao kruti šešir! Jao, eno još jedan! Emil je jedva još vukao kovčeg. Najradije bi ga skinuo i ostavio. Ali, onda bi mu još i kovčeg mogli ukrasti.

Najzad se posve približio krutim šeširima.

Taj bi mogao biti! Da li je to on?

Ne!

Tamo je bio drugi.

Ne, čovjek je bio premalen.

Emil se poput Indijanca probijao kroz gomile ljudi.

Tamo! Tamo!

To je taj lopov. Jest! To je taj Grundajs. Upravo se progurao na izlaz kao da mu se žuri.

— Pri čekaj samo, nitkove — gundao je srdito Emil — tebe ćemo lako stići! — Zatim preda svoju voznu kartu, prebaci kovčeg u drugu ruku, stisne cvijeće pod desnicom i potrči za čovjekom niza stepenice.

— Sad si dolijao!

Šesto poglavlje

TRAMVAJSKA PRUGA BROJ 177

Najradije bi bio pojurio na lopova, ispravio se pred njim i viknuo: — Ovamo novac! — Ali taj nije izgledao tako, kao da bi mu odgovorio: — Vrlo rado, drago dijete! Evo ti! Zaista, nikad više neću takva šta uraditi! — Tako posve jednostavna stvar nije to bila. Napokon, najvažnije je bilo da se čovjek ne pusti iz vida.

Emil se sakrio iza neke velike, široke žene koja je išla pred njim, i neprestance zavirivao čas lijevo, čas desno, vidi li se još onaj drugi i nije li se možda odjednom dao u bijeg. Čovjek, je međutim, stigao do glavnog ulaza, zaustavio se, ogledao na sve strane i mjerio ljude koji su se gurali iza njega kao da nekoga traže. Emil se sav skupio uz veliku ženu i sve se više približavao onom drugom. Što bi sad moglo biti? Morao bi odmah proći pokraj njega, ali bi u tom slučaju bio otkriven. Bi li mu žena pomogla? Ta ona mu sigurno ne bi vjerovala. A lopov bi rekao: — Dopustite, moja damo, što vam to pada na um? Zar je meni potrebno da pljačkam malu djecu? — A nato bi svi pogledali dječaka i stali vikati: — To je ipak suviše! Taj kleveće odrasle ljude! Ne, ova današnja omladina i odviše je drska! — Emil je već cvotkao zubima.

Tada je čovjek, srećom, opet okrenuo glavu i izašao napolje. Dječak je munjevito skočio na vrata, spustio kovčeg na pod i stao viriti kroz prozor, ograđen rešetkom. Do sto đavola, alaj ga je boljela ruka!

Lopov je polako išao preko ulice, okrenuo se još jednom i prilično umiren nastavio šetnju. Tada s lijeve

strane naiđe tramvaj s brojem 177 i zaustavi se. Čovjek se časkom predomišljao, a zatim se popne u prednja kola i sjedne na mjesto do prozora.

Emil opet dohvati svoj putni kovčeg, potrči pored jednih vrata, kroz trijem, pronade druga vrata, izjuri na ulicu i stigne, s druge strane, prikolicu istog tramvaja koji već bješe krenuo. Baci kovčeg gore, popne se, gurne ga u ćošak, stane ispred njega i odahne. Tako, to je dakle bilo prebrinuto!

Ali što će biti sada? Ako onaj drugi za vrijeme vožnje iskoči, onda je novac svakako propao. Jer iskočiti za njim s kovčegom, to ne bi išlo. Bilo bi to i suviše opasno.

Ah, ti automobili! Tiskali su se tijesno pored tramvaja, trubili, šištali, pružali crvene signale nalijevo i nadesno, zao kretali za uglove, a drugi se gurali za njima. Kakva gužva, kolika li vreva! I koliko li ljudi po pločnicima! Pa sa sviju strana tramvaji, kola, dvokatni autobusi! Prodavači novina po uglovima. Prekrasni izlozi sa cvijećem, voćem, knjigama, zlatnim satovima, odijelima i svilenim rubljem. I visoke, visoke kuće!

To je dakle Berlin.

Emil bi volio da sve to razgleda u najvećem miru. Ali za to sad nije bilo vremena. U prednjim je kolima sjedio čovjek koji je imao Emilov novac i koji je svakog časa mogao izaći i iščeznuti u gomili svijeta. Tada bi sve bilo uzalud. Jer tamo između automobila i ljudi i autobusa — tamo se nikog više ne može pronaći. Emil ispruži glavu napolje. A što, ako je lopov već izašao? To bi značilo da putuje, da se sam vozi dalje, ne znajući kamo, a baka ga, međutim, očekuje na postaji u Fridrihovej ulici, odmah do kioska za cvijeće i ne sluti kako

njen unuk, međutim, na liniji 177 krstari kroz Berlin i u kakvoj je golemoj nevolji. Bilo mu je da svisne od jada!

Tada se tramvaj prvi put zaustavi. Emil nije ispuštao iz vida prva kola. Ali nitko nije izašao. Čak su se mnogi novi putnici gurali u kola. Pa i pokraj Emila. Neki ga je čovjek grdio jer je dječak ispružio glavu napolje i bio mu na smetnji.

— Ne vidiš li da se ljudi hoće popeti? — gundao je ljutito.

Kondukter, koji je unutra prodavao vozne karte, povuče za neki konopac. Oglasi se zvonce i tramvaj krene dalje. Emil stade ponovo u svoj ugao, i dok su ga gurali i gazili mu po nogama, mislio je sav uplašen: — Pa ja nemam novaca! Ako kondukter naiđe, morat ću kupiti voznu kartu. A ako ne mogu da je kupim, izbacit će me napolje. Onda je bolje da me odmah sahrane!

Stade razgledati ljude koji su stajali pokraj njega. Bi li mogao da koga od njih povuče za kaput i da mu kaže: — Posudite mi, molim vas, novac za voznu kartu! — Ah, svi su ljudi imali tako ozbiljna lica! Jedan je čitao novine. Druga dvojica pričala su o nekoj velikoj provali u banku.

— Iskopali su pravi tunel — pričao je prvi — provukli se unutra i ispraznili sve trezore. Kažu da šteta vjerojatno prelazi nekoliko milijuna.

— Bit će izvanredno teško utvrditi, što je sve zapravo bilo u trezorima — reče drugi — jer oni, koji iznajmljuju trezore, nisu bili dužni da podnesu banci podatke o tome što su pohranili unutra.

— Tu će mnogi izjaviti, da je imao pohranjenih bri-
ljanata za stotinu tisuća maraka, a u stvari je unutra
bila hrpa papira bez ikakve vrijednosti ili neko tuce žlica
od alpake¹ — doda prvi.

I obojica se malko nasmiješiše.

— Isto tako provest ću se i ja — pomisli Emil ža-
losno. — Ja ću kazati da mi je gospodin Grundajs ukrao
sto i četrdeset maraka. I nitko mi živ neće povjerovati.
A lopov će reći, da je to bezobrazluk od mene, jer da su
bile u svemu tri marke i po. Prokleta je to stvar!

Kondukter se sve više približavao vratima. Sad je
već stajao na pragu i pitao glasno: — Tko još nema vozne
karte?

' Otkidao je velike, bijele cedulje, i nekim je kliještima
bušio po njima čitav niz rupica. Ljudi na peronu pružali
su mu novac i primali za nj vozne karte.

— No, a ti? — upita dječaka.

— Ja sam izgubio novac, gospodin' kondukteru —
reče Emil. Jer da mu je ukraden, to mu nitko ne bi po-
vjerovao.

— Novac izgubio? Znam ja te priče. A dokle bi ti
htio?

— To... to još ni sam ne znam — zamuckivao je
Emil.

— Tako? No, onda se lijepo skini na idućoj postaji,
pa najprije dobro razmisli kamo bi htio.

— Ne, to ne ide. Ja moram ovdje ostati, gospodin'
kondukteru. Molim vas lijepo!

— Kad ti ja kažem da se moraš skinuti, onda ćeš
se i skinuti. Jesi li razumio?

¹ Perzijski, slitina od bakra, cinka i nikla, tzv. novo srebro

— Dajte dječaku voznu kartu! — reče nato gospodin koji je čitao novine. I pruži kondukteru novac. A kondukter preda Emilu kartu pa se obrati gospodinu: — Što vi mislite, koliko se dječaka dnevno popne u kola pa hoće da namagarče čovjeka kako su izgubili novac. A poslije vas ismijehuju.

— Ovaj ovdje vas neće ismijati — odgovori gospodin. Kondukter se vrati u kola.

— Hvala vam mnogo, mnogo, gospodine — reče Emil.

— Molim, nema na čemu — odgovori taj i pogleda opet u novine. Tada tramvaj opet stade. Emil se sagne napolje da vidi, ne izlazi li čovjek s krutim šeširom. Ali ne primijeti ništa.

— Smijem li možda zamoliti za vašu adresu? — upita Emil gospodina.

— A zašto?

— Da bih vam mogao vratiti novac, čim ga budem imao. Ostat ću možda sedmicu dana u Berlinu pa ću sigurno proći pokraj vaše kuće. Tišbajn je moje ime. Emil Tišbajn iz Nojštata.

— Ne — reče gospodin — voznu kartu sam ti svakako poklonio. Hoćeš li da ti još nešto dam?

— Ni pod kojim uvjetima — objasni Emil žustro — ne bih to mogao primiti.

— Kako te volja — doda gospodin i zaviri opet u novine.

A tramvaj se kretao. Pa stao. Pa opet krenuo dalje. Emil pročita ime velike, široke ulice. Zvala se Glavni drvored. Vozio se dalje, a nije ni sam znao kamo. U drugim je kolima sjedio lopov. A možda su sjedili i sta-

jali još i drugi lopovi u tramvaju? Nitko se nije brinuo za nj. Neki strani čovjek poklonio mu je doduše voznu kartu. Ali sada je već opet čitao novine.

Grad je bio tako velik. A Emil tako mali. I nijedan suputnik nije htio da sazna zašto on nema novaca i zašto ne zna gdje mu valja izaći. Četiri milijuna ljudi živi u Berlinu, a nitko se nije zanimao za Emila Tišbajna. Nitko ništa neće da zna o brigama i nevoljama drugoga. Svak ima dosta posla s vlastitim brigama i radostima. I kad netko kaže: — Ali to mi je zaista žao — on ponajčešće ne misli ništa drugo već: — Ta ostavi me, čovječe, na miru!

Što će sve biti?

Emil se teško zagrcnu.

I osjeti se sam, posve sam.

Sedmo poglavlje

VELIKO UZBUĐENJE U ŠUMANOVOJ ULICI

Dok je Emil stajao u tramvaju 177, koji je prolazio kroz Glavni drvored, ne znajući ni sam gdje će se iskrcati, očekivali su ga baka i kuzina Poni Hithen na postaji u Fridrihovoju ulici. One su stajale, kao što je bilo dogovoreno, kraj kioska za cvijeće i neprestano pogledavale na sat. Mnogi su ljudi prolazili pored njih. S putnim kovčezima i sanducima i kutijama i torbama od kože i sa strukovima ruža. Ali Emila nije bilo.

— Sigurno je prilično porastao, zar ne? — upita Poni Hithen i stade gurkati svoj poniklovani bicikl čas amo, čas tamo. Zapravo i nije trebalo da ga ponese sa sobom.

Ali je tako dugo raaukala dok joj baka nije odgovorila: — Pa ponesi ga sa sobom, guskice! — I sada je guskica bila dobre volje i unaprijed se radovala Emilovu zadivljenom pogledu. — Sigurno će primijetiti da je izvanredan — reče, potpuno uvjerena u svoju stvar.

Baka se uznemiri: — Htjela bih samo znati što sve to znači. Sada je već 18,20. Vlak je odavno morao stići. Čekale su još nekoliko minuta. Tada baka pošalje djevojčicu da se raspita.

Poni Hithen uzela je, razumije se, svoj bicikl sa sobom. — Ne biste li možda mogli objasniti gdje se zadržao vlak iz Nojštata, gos'n inspektore? — upita činovnika, koji je stajao na pragu, s kliještima za bušenje rupica, i pazio da mu svatko tko pored njega prođe, preda kartu.

— Nojstat! Nojstat! — razmisli on — ah tako, 18 i 17! Vlak je već odavno stigao.

— Ah, kolika šteta! Mi naime očekujemo tamo kod kioska za cvijeće mog rođaka Emila.

— Milo mi je, milo mi je — reče čovjek.

— A što da je vama milo, gos'n inspektore — upita Poni radoznalo i pritisne zvonce na biciklu.

Činovnik ne odgovori ništa, već okrenu djetetu leđa.

— Alaj ste mi vi duhovito stvorenje — reče Poni uvrijeđeno. — Do viđenja!

Nekoliko se ljudi nasmija od srca. Činovnik se ujede ljutito za usne. A Poni Hithen odjuri do kioska za cvijeće.

— Vlak je već odavno stigao, bako.

— Što se to samo moglo dogoditi — razmišljala je starica. — Da uopće nije oputovao, njegova bi nam majka

brzjavila. Da nije možda izišao na pogrešnoj postaji? Ali mi smo mu sve točno opisali!

— Ne mogu da budem dosta pametna — odgovorila je Poni, praveći se vrlo važnom. — Sigurno je izašao na pogrešnoj stanici. Dječaci su ponekad strašno glupi. Mogla bih se kladiti. Vidjet ćeš još da sam ja imala pravo.

I kako im ništa drugo nije preostalo, čekale su dalje. Pet minuta.

I još pet minuta.

— Ali zaista više nema nikakva smisla — reče Poni baki. — Možemo mi ovdje stajati dok ne pomodrimo. Nego, da ne postoji neki drugi kiosk za cvijeće?

— Možeš pogledati. Ali ne ostani suviše dugo!

Hithen uze opet svoj bicikl i stade inspirirati postaju. Nigdje nije bilo drugog kioska. Onda još na brzinu, zadirnu dvojicu željezničkih činovnika i vrati se ponosno natrag.

— Dakle — stade da priča — drugi kiosk za cvijeće ne postoji. Bilo bi i smiješno. Što sam još htjela reći? Da, slijedeći vlak iz Nojštata stiže u 20,33. To je odmah poslije osam i po. Mi ćemo sada lijepo kući. A točno u osam poći ću ja opet na svom biciklu ovamo. Ako ga ni tada ne bude, dobit će od mene jedno prostačko pismo.

— Biraj malko više izraze, Poni!

— Dobit će jedno umiveno pismo, može se također kazati.

Baka napravi zabrinuto lice i klimnu glavom: — Stvar mi se ne dopada. Stvar mi se ne dopada — reče. Kad je bila uzbuđena, ponavljala bi, naime, svaku rečenicu dvaput.

Polako su krenule kući. Putem, na Vajndamskom mostu, upita Poni Hithen: — Bako, hoćeš li da sjedneš na upravljač?

— Jezik za zube!

— Zašto? Nisi valjda teža od Artura Ciklera. A on često sjedne na nj, kad vozim.

— Ako se to samo još jednom ponovi, oduzet će ti otac zauvijek bicikl.

— Ah, vama čovjek ne smije ništa povjeriti — naljuti se Poni.

Kada su stigle kući — Šumanova ulica broj 15 — zatekle su roditelje male Poni, koji su se zvali Hajmbold — u velikom uzbuđenju. Svatko je htio znati gdje je Emil, a nitko nije znao.

Otac savjetova, da se pošalje brzojav Emilovoj majci.

— Zaboga! — viknu njegova žena, a majka male Poni — ona bi se smrtno uplašila. Poći ćemo oko osam još jednom na postaju. Možda će stići idućim vlakom.

— Nadajmo se — kukala je baka — ali ja ne mogu da pomognem: stvar mi se ne dopada, stvar mi se ne dopada.

— Stvar mi se ne dopada — reče Poni Hithen i zamišljeno zaljulja svoju malu glavu amo-tamo.

Osmo poglavlje

POJAVLJUJE SE DJEČAK S TRUBOM

U ulici Trautenau, na uglu Glavnog drvoreda, izašao je čovjek s krutim šeširod iz tramvaja. Emil to primijeti, uze kovčeg i cvijeće, reče gospodinu koji je čitao novine: — Primite još jednom moju najveću zahvalnost, gospodine! — i siđe s kola.

Lopov je prošao pored prednjih kola, prešao preko tračnica i stao na drugoj strani ulice. Zatim tramvaj krenu, oslobodi prostor i Emil primijeti kako je čovjek stao, neodlučan, a zatim se popeo stepenicama na terasu kavane.

Sada je opet valjalo biti na oprezu. Kao detektiv, koji hvata buhe. Emil se brzo snašao. Otkrio je na uglu novinski kiosk i potrčao, koliko je brže mogao, iza njega. Skrovište je bilo izvanredno. Nalazilo se između kioska i nekog stupa za reklame. Dječak ostavi tu svoj prtljag, skinje kapu i stade da njuška.

Čovjek je sjeo na terasu, odmah do ograde, zapalio cigaretu i izgledao vrlo pribrano. Emilu se činilo odvratnim, što jedan lopov uopće može da bude pribran i zadovoljan, a onaj, tko je pokraden potišten, i nije uopće znao kako da sebi pomogne.

Ta kakvog, zapravo, ima smisla, što se krije iza novinskoga kioska kao da je on sam lopov, a ne onaj drugi? Kakvu svrhu ima to, što on zna da taj čovjek sjedi u kavani Josti u Glavnome drvoredu, pije bijelo vino i puši cigaretu? Da recimo sad ustane, moglo bi se jurenje produžiti. A ostane li, mogao bi Emil stajati iza

kioska sve dok mu ne naraste duga sijeda brada. Treba samo još to, da se pojavi gradski redar i da reče: — Moj sinko, ti mi izgledaš sumnjiv. Hajd', slijedi me neprimjetno. Inače ću, na žalost, morati da ti nataknem lisice.

Odjednom zatrubi upravo iza Emila! On odskoči prestrašeno u stranu, okrenu se i spazi pred sobom dječaka, gdje mu se ismijava.

— No, čovječe, nemoj se odmah onesvijestiti — reče dječak.

— Tko je to maločas iza mene zatrubio? — upita Emil.

— No, čovječe, svakako ja. Nisi valjda došao iz prašume. Jer inače bi već davno morao znati da imam trubu u džepu od hlača. Ja sam naime ovdje poznat kao fantom.

— A ja sam iz Nojštata. I dolazim upravo sa stanice.

— Tako, iz Nojštata? Zbog toga imaš tako guravo odijelo.

— Povuci riječ! Inače ću ti opaliti jednu da ćeš vidjeti sve zvijezde.

— No, čovječe — reče drugi dobroćudno — zar si se naljutio? Suviše mi je skupocjeno vrijeme za boksanje. Ali što se mene tiče, molim!

— Odogdit ćemo za kasnije — izjavi Emil — sada nemam vremena za takve stvari. — I pogleda prijeko, u kavanu, da vidi sjedi li još uvijek Grundajs na svome mjestu.

— Ja sam čak mislio da imaš suviše vremena! Sakriti se s putnim kovčegom i strukom zelja iza novinskog kioska i igrati se sa samim sobom žmure! Tu čovjek

sigurno ima nekih deset do dvadeset metara suvišnog vremena.

— Ne — reče Emil — ja vrebam jednog lopova.

— Što? Jesam li te dobro shvatio: lopova — upita drugi dječak. — A koga je opljačkao?

— Mene! — odgovori Emil, upravo ponosan zbog toga. — Dok sam spavao. Sto i četrdeset maraka. Trebalo je da ih predam svojoj baki u Berlinu. Zatim je

— No, što kažeš sada? — upita Gustav ozaren u licu.

kidnuo u drugi kupe, a na stanici Zoo izašao. Ja, razumije se, za njim. Možeš zamisliti. Pa u tramvaj. I tako! A sad, eto, sjedi prijeko u kavani u svom krutom šeširu i sasvim je dobro raspoložen.

— No, čovječe, pa to je izvanredno! — poviče dječak. — Kao u kinu. A što misliš sada?

— Nemam pojma. Uvijek za njim. Trenutno ne znam ništa drugo.

— Reci stražaru. Taj će ga odmah ukebati.

— Ne mogu. Imam u Nojštatu neku krivicu. Možda su i nakostriješeni protiv mene. Pa ako ...

— Shvaćam, čovječe!

— A na postaji u Fridrihovej ulici čeka na me baka.

Dječak s trubom malko razmisli. Tada reče: — Dakle, nalazim da je stvar s lopovom prima. Prvoklasna, na poštnu riječ! I, čovječe, ako nemaš ništa protiv toga, ja ću ti pomoći.

— Bio bih ti vrlo zahvalan!

•— Ne truckaj koješta! Ta to je jasno da ja tu moram sudjelovati. Zovem se Gustav.

— A ja Emil.

Pružiš se ruke i izvanredno se dopadoše jedan drugome.

— Ali sad na posao — reče Gustav — jer ako se i dalje budemo samo muvali, nitkov će petama dati vjetra. Imaš li još nešto novaca?

— Ni prebijene pare.

Gustav zatrubi tiho, da bi podstrekao svoje misli. Ali uzalud.

— A kako bi bilo — upita Emil — da sakupiš još nekoliko drugara?

— čovječe, odlična ideja! — poviče Gustav oduševljeno — to ću i učiniti. Dovoljno je da proletim kroz dvorišta i da zatrubim. Skup će odmah biti gotov.

— Učini to! — savjetova ga Emil — ali se brzo vrati. Inače će nitkov da utekne. A onda ću morati za njim. I kad se opet vratiš, bit ću već preko devet brda i dolina.

— Jasno, čovječe! Sve ću brzo obaviti! Imaj vjere! Uostalom, taj klip an prijeko u kavani jede jaja u čaši i takve stvari. Taj će se zadržati još koje vrijeme. Dakle, do viđenja, Emile! Čovječe, ja se već napola radujem. To će biti luda kuća! — I s tim se riječima udalji.

Emil osjeti veliko olakšanje. Jer nevolja ostaje nevolja. Ali imati nekoliko drugara, koji dobrovoljno dijele s tobom sudbinu, to ipak nije mala utjeha.

Stade oštro promatrati lopova, koji se — i to vjerojatno s majčinom ušteđevinom — dobro častio; bojao se jedino da bi klip an mogao ustati i pobjeći. Tada bi i Gustav i truba i sve ostalo bilo uzalud.

Ali gospodin Grundajs učini mu po volji i ostade. Razumije se da je samo naslutio nešto o zavjeri, što mu je prijetila kao lisici gvožđe, naručio bi u najmanju ruku avion. Jer, odsada je stvar zagustila ...

Nakon deset minuta Emil opet začu glas trube. On se osvrne i primijeti kako najmanje dva tuceta dječaka stupaju niz Trautenauovu ulicu, a ispred sviju Gustav.

— Svi mirno! No, što kažeš sada? — upita Gustav, sav ozaren u licu.

— Dirnut sam — reče Emil i od radosti prodrma Gustava.

— Dakle, drugari! Ovaj ovdje je Emil iz Nojštata. Ostalo sam vam već ispričao. Tamo prijeko sjedi nitkov-

čina koja ga je opljačkala. Eno, onaj desno od ograde, s crnim loncem na tikvi. Ako dopustimo, da nam taj bratac utekne, od sutra se nećemo zvati drukčije nego Čmolje. Jeste li razumjeli?

— Ej, Gustave, lako ćemo s njim — reče dječak s naočarima od kosti.

— To je Profesor — objasni Gustav. I Emil mu pruži ruku.

Zatim mu, redom, predstavi cijelu družinu.

— Tako — reče Profesor — a sada da upalimo motor. Na posao. Prvo, novac ovamo!

Svatko je dao koliko je imao. Novac je padao u Emilovu kapu. Čak se našla i jedna čitava marka. Nju je bacio neki vrlo maleni dječak, koji se zvao Dinstag. Skakao je od radosti s noge na nogu i bilo mu je povjereno da prebroji novac.

— Naš kapital iznosi — izvještavao je uzrujane slušaoce — pet maraka i sedamdeset pfeniga. Najbolje će biti da podijelimo novac između tri čovjeka. Za slučaj, ako bismo se morali rastati.

— Vrlo dobro — reče Profesor. On i Emil dobili su po dvije marke, a Gustav marku i sedamdeset.

— Hvala vam mnogo — reče Emil. — Kad ga uhvatimo, vratit ću vam vaš novac. A što ćemo sada? Najradije bih odmah negdje sklonio kovčeg, i cvijeće. Jer ako nastane potjera, te će mi stvari jako smetati.

— Čovječe, daj amo te trice — doda Gustav. — Odnijet ću ih odmah prijeko, u kavanu Josti, do bifea i onjušit ću usput malko gospodina lopova.

— Ali izvedi to vješto — posavjetova ga Profesor. — Lupež ne smije primijetiti da su mu detektivi u tragu. Jer to bi otežalo potjeru.

— Misliš li da sam nakresan? — dobaci mu Gustav i odmaknu ...

— Ima odličnu njušku za slikanje taj gospodin — reče kad se vratio. — Stvari su dobro pohranjene. Možemo ih podići kad nas bude volja .

— Sad bi bilo dobro — predloži Emil — da održimo ratno vijeće. Ali ne ovdje. Tu suviše upadamo u oči.

— Hajdemo na Nikolsburgov trg — predloži Profesor. — Dvojica od nas ostat će ovdje kod novinskog kioska i pripaziti da lopov ne klisne. Petoricu ili šestoricu postaviti ćemo kao kurire, koji će nas odmah obavijestiti, ako do čega dođe. u takvom slučaju vratit ćemo se trkom.

— Ostavi to samo meni, čovječe — viknu Gustav i počne organizirati obavještajnu službu. — Ja ću ostati ovdje kao predstraža — reče Emilu — nemaj nikakve brige! Nećemo ga pustiti. I požurite malko. Već je nekoliko minuta iza sedam. Tako, a sad, molim vas, kupite se odatle!

On postavi kurire. A ostali se povukoše, s Emilom i Profesorom na čelu, na Nikolsburgov trg.

Deveto poglavlje

DETEKTIVI SE SKUPLJAJU

Posjedaše na dvije bijele klupe među nasadima i na nisku željeznu ogradu, kojom je okruženo rastinje i jako se uozbiljiše. Dječak, koga su nazvali Profesorom, kao da je odavno čekao taj dan. On je poput njegova oca, sudskog savjetnika, dohvatio svoje naočari, namještao ih i razvijao svoj program: — Postoji mogućnost — otpočeo je — da ćemo se iz praktičkih razloga morati razdvojiti. Zbog toga nam je potrebna telefonska centrala. Tko od vas ima telefon?

Javi se dvanaest dječaka.

— A tko od onih, koji posjeduju telefon, ima najpametnije roditelje?

— Vjerojatno ja! — viknu mali Dinstag.

— Vaš broj telefona?

— Bavarija 0579.

— Evo olovke i papira! Krumbigl, napravi dvanaest ceduljica i na svaku ispiši Dinstagov broj telefona. Ali čitljivo! I potom podaj svakome od nas ceduljicu. Telefonska centrala će uvijek znati gdje se nalaze detektivi i što se uopće dešava. I tko će htjeti da bude o svemu obaviješten, nazvat će jednostavno maloga Dinstaga i dobit će od njega točne podatke.

— Da, ali ja nisam kod kuće — reče mali Dinstag.

— Naprotiv, ti si kod kuće — odgovori Profesor. — Čim ovdje završimo savjetovanje, poći ćeš kući i prihvatit ćeš se telefona.

— Ah, ali ja bih više volio da budem prisutan kad uhvatimo zločinca. Maleni se dječaci pri tom mogu vrlo zgodno upotrijebiti.

— Ti ćeš poći kući i ostati kraj telefona. To je veoma odgovorna služba.

— Pa dobro, kad baš želite.

Krumbigl podijeli telefonske brojeve. I svaki dječak spremi svoju oprezno u džep. Nekoliko njih, osobito savjesnih, naučiše odmah broj napamet.

— Morat ćemo, također, imati nekoliko ljudi u stalnoj pripravnosti — predloži Emil.

— Razumije se. Tko nije bezuvjetno potreban pri potjeri, ostat će ovdje na Nikolsburgovu trgu. Zatim ćete naizmjenice skoknuti kući i javiti da ćete se, možda, vratiti vrlo kasno. Nekoliko njih moglo bi također kazati da će prenoćiti kod prijatelja. Da bismo imali zamjenu i pojačanje u slučaju da potjera potraje do jutra. Gustav, Krumbigl, Arnold Mitncvaj, njegov brat i ja javit ćemo usput da ćemo izostati... Da, a Traugot će poći s Dinstagom kao veza i dojurit će na Nikolsburgov trg ako nam to zatreba. Sad imamo, dakle, detektive i organiziranu pripravnost, telefonsku centralu i vezu. To bi zasad bila najvažnija odjeljenja.

— Trebat će nam nešto i za jelo — doda Emil. — Kako bi bilo da nekoliko njih otrči kući da nešto nabavi.

— Tko stanuje najbliže? — upita Profesor. — Mitncvaj, Gerold, Fridrih Prvi, Brunot, Certel, potrčite i pribavite štogod za žvakanje.

Petoro dječaka razleti se na sve strane.

— Vi praznoglavci, stalno brbljate o jelu, telefonu i nespavanju. Ali kako ćete uhvatiti lopova, o tome ni

mukajet. Vi... vi školski nadzornici! — ljutio se Traugot. Pogrdnija psotka mu nije pala na um.

— A imate li aparat za otiske prstiju? — upita Pecold. — Možda je taj tip, kad je drpnuo pare, imao gumene rukavice. Onda mu se uopće ništa neće moći dokazati. — Pecold je već gledao dvadeset i dva kriminalistička filma. I to, kao što se vidi, nije ostalo bez traga.

— Vrlo je važno! — reče Traugot ogorčeno. — Oni će jednostavno sačekati priliku pa će mu novac, koji je zdirpio, opet zdirpiti.

— Koješta — izjavi Profesor. — Ako mu mi zdirpimo novac, onda ćemo biti isto takvi lupeži kao što je i on sam!

— Nemoj samo da bjesniš! — viknu Traugot. — Ako mi netko nešto ukrade, pa mu ja to ponovo ukradem, onda valjda nisam lopov!

— Kome ti to soliš pamet? — progundā Traugot.

— Profesor sigurno ima pravo — umiješa se Emil.

•— Ako ja neko me potajno nešto dignem, onda sam lopov. Da li to pripada njemu ili meni, to je svejedno.

— Posve točno — reče Profesor. — Učinite mi zadovoljstvo i prestanite već jednom s tim nadmudrivanjem koje ne vodi ničemu. Zamka je pripremljena. Kako ćemo u nju uhvatiti lopova, to se još ne zna. Lako ćemo to izmajstorirati. No, na svaki način je sigurno, da novac mora svojevoljno vratiti. Ukrasti mu ga, bilo bi idiotski.

— Ja to ne shvaćam — produži mali Dinstag. — Ono što meni pripada, ne mogu ukrasti. Jer ono što je moje, to je moje čak i onda kada se nalazi u tuđem džepu!

— To su razlike koje se teško shvaćaju — mudrovaše Profesor — a što se mene tiče, moralno si u pravu.

Ali sud će te ipak osuditi. To čak ni mnogi odrasli ne mogu shvatiti. Ali je tako.

— E, pa u redu! Meni je pravo — reče Traugot i trgnu ramenima.

— I budite vrlo vješti. — Umijete li se dobro šunjati? — upita Pecold. — Inače će se osvrnuti i primijetiti vas. A onda — zbogom diko!

— Da, valja se dobro šunjati — potvrdi mali Dinstag. — Zbog toga sam i pomislio da biste me mogli trebati. Ja se izvanredno dobro šunjam. I bio bih, u neku ruku, nečujan kao policijski pas. Lajati umijem također.

— Šunjaj se ti u Berlinu da te nitko ne primijeti! — Emil se uzbuđi. — Ako želiš da te svi vide, onda ti se valja samo šunjati.

— Trebalo bi da imate i revolvere! — posavjetova ih Pecold. On nikako nije mogao da prestane sa svojim prijedlozima.

— Da, revolver bi svakako bio potreban — viknu dvojica, trojica njih.

— Ne — reče Profesor.

— A lopov ga sigurno ima. — Traugot bi se najradije okladio.

— Opasnost postoji — izjavi Emil — no, ako se tko plaši, najbolje će biti da odmah ode na spavanje.

— Hoćeš li time reći da sam kukavica? — upita Traugot i poput rvača istupi na sredinu.

— Mir! — povika Profesor — koljite se sutra. Kakve su to stvari? Vi se zaista ponašate kao — djeca!

— Pa to i jesmo — reče mali Dinstag. I svi su se morali nasmijati.

— Zapravo bih morao svojoj baki napisati nekoliko redaka. Jer moji rođaci i ne slute gdje sam. Još je moguće da odu i u policiju. Bi li mogao netko, dok mi pazimo na lopova, odnijeti pismo. Stanuju u Sumanovoj ulici 15. Bilo bi to veoma ljubazno.

— Ja ću — javi se neki dječak po imenu Blajer. — Samo napiši brzo. Da stignem prije nego se zatvori kapija. Idem do Oranienburških vrata. Podzemnom željeznicom. Tko će mi dati banku?

Profesor mu dade za putni trošak. Dvadeset pfeninga, za odlazak i povratak. Emil uzajmi olovku i papir. I napisao:

Draga bako!

Sigurno ste zabrinuti gdje sam. Ja sam u Berlinu. Ali na žalost još ne mogu doći jer najprije moram obaviti neke vrlo važne poslove. Ne pitaj kakve. I ne plaši se. Kad sve bude u redu, doći ću i već se sada radujem tom trenutku. Dječak s ovim pismom je moj prijatelj i on zna gdje sam. Ali ne smije to reći. Jer to je službena tajna. Mnogo pozdravi također tetku, tetka i Poni Hithen.

Tvoj odani unuk

Emil

N. B. Mamica vas mnogo pozdravlja. Donio sam i cvijeće Primit ćeš ga čim stignem.*

Emil tada napiše i adresu na poledini, presavije papir i reče: — Ali da nikome od mojih ne kažeš gdje sam i da mi je novac crko. Inače zlo po tebe.

— U redu, Emile — odgovori Blajer — daj amo taj brzoglav! Čim se vratim, pozvonit ću malom Dinstagu, da

čujem što se, u međuvremenu dogodilo. I javit ću se rezervi. — Zatim otrči.

U to se vrijeme vratilo pet dječaka s paketićima jela. Gerold je čak donio i jednu krvavicu. Pričao je da ju je dobio od majke. Zna se već!

Dječaci su nagovijestili kod svojih kuća da će izostati nekoliko sati. Emil podijeli paketiće i svak ih spremi u džep kao rezervu. Kobasicu je zadržao Emil da s njom raspolaže.

Tada otrči drugih pet dječaka kući da zamole, da ih još jednom puste napolje gdje će se nešto dulje zadržati. Dvojica se i ne vratiše više. Vjerojatno su im roditelji zabranili.

Profesor izda lozinku. Da bi se odmah znalo kad netko dođe ili kad se javi telefonom, da li pripada njima. Lozinka je glasila »Emil«! To je lako bilo upamtiti.

Tada mali Dinstag ode s Traugotom, tom namrgode-
nom vezom, i poželi detektivima da ne polome noge i vr-
tove. Profesor ga još zovnu i zamoli da telefonski nazove
njegovu kuću i da kaže ocu, da on, Profesor, ima još vrlo
važna posla. — Tada će se umiriti i neće imati ništa pro-
tiv — doda.

— Sto mu gromova — primijeti Emil — što u tom
Berlinu ima famoznih roditelja!

— Nemoj misliti da su svi tako dobroćudni — odgo-
vori Krumbigl i počese se za uhom.

— Ipak, ipak! Prosječno su svi upotrebljivi — uspro-
tivi se Profesor. — To je i najpametnije. Na taj način ne
bivaju prevareni. Ja sam svom starom obećao da neću
uraditi ništa što je nepristojno ili opasno. I dok držim

obećanje, mogu raditi što me volja. To je sjajan tip, moj otac.

— Zaista famozno! — ponovi Emil. — Ali slušaj, možda će danas ipak biti opasno?

— E, onda je svršeno sa sporazumom — objasni Profesor i trgnu ramenima. — On je rekao da uvijek zamislim, da li bih isto tako radio kad bi i on bio prisutan. A to sam i učinio danas. Tako, ali sada svak na svoje mjesto.

On se isprsi pred dječacima i viknu: — Detektivi očekuju da ćete funkcionirati. Telefonska je centrala u redu. Svoj novac vam ostavljam. Ima još marka i pedeset pfeniga. Evo, Gerolde, uzmi i prebroj. Provijant je ovdje. Novaca imamo. Broj telefona zna svatko. Još jedno: tko mora kući, neka se pokupi! Ali najprije petero ljudi mora ostati ovdje. Gerold, ti nam jamčiš za to. Pokažite da ste pravi momci! Ako zatrebamo smjenu, poslat će mali Dinstag Traugota do vas. Ima li još tkogod neko pitanje? Je li vam sada sve jasno? Lozinka Emil!

— Lozinka Emil! — povikaše dječaci da se cijeli Nikolsburgov trg uzdrmao i da su svi prolaznici radoznalo razrogačili oči. Emil je bio upravo sretan što je baš njemu ukraden novac.

Deseto poglavlje

POTJERA ZA JEDNIM AUTO-TAKSIJEM

Tada dojuriše tri kurira iz Trautenuuove ulice, mlatajući rukama.

— Naprijed! — viknu Profesor. A već trčahu on, Emil braća Mitncvaj i Krumbigl prema Glavnom drvoredu kao

da žele potući svjetski rekord na stotinu metara. Posljednjih deset metara do novinskog kioska usporište korače jer im je Gustav domahivao.

— Kasno? — upita Emil bez daha.

— Jesi li lud, čovječe? — prošapta Gustav. — Kad ja nešto radim, onda radim kako valja.

Lopov je stajao na drugoj strani ulice, pred kavanom Josti i promatrao okolicu kao da je u Švicarskoj. Tada je kupio od nekog prolaznika večernje novine i stao čitati.

— Ako sad krene ovamo, prema nama, bit će gadno — pomisli Krumbigl.

Stajahu iza kioska, zavirkivahu iza zida i tresoš se od uzbuđenja. Lopova kao da se sve to ni najmanje nije ticalo, već je savršenim mirom prelistavao svoje novine.

— Taj sigurno škilji iza ruba da li ga tko vrebava — prosuđivao je Mitncvaj stariji.

— Je li se često osvrtao na vas? — upita Profesor.

— Ni govora, čovječe! Krkao je kao da već tri dana nije ništa okusio.

— Pazi! — viknu Emil.

Čovjek u krutom šeširu presavi novine, osmotri prolaznike i munjevito dade znak jednom praznom auto-taksiju, koji je upravo prolazio pored njega. Auto zastade, čovjek uđe i auto krenu dalje.

Ali dječaci su već sjedili u drugom automobilu i Gustav reče šoferu: — Vidite li taksij što sad okreće prema Praškom trgu? Vozite za njim, gosn' šofer. Ali oprezno, da ne primijeti.

Kola krenu, prijeđu unakrst Glavni drvored i pojure, u određenom razmaku, za drugim automobilom.

— Što se dogodilo? — upita šofer.

— Ah, čovječe, taj nam je nešto zdipio, ali ćemo mu zapržiti čorbu — odgovori Gustav. — Ali to ostaje među nama, jeste li razumjeli?

— Kako mladići žele — odgovori šofer i zapita još: — A imate li novaca?

— A za koga vi to nas smatrate? — doviknu Profesor s prijekorom.

— No, no — progunda čovjek.

— Pazi: A 3733 je njegov broj — upozori Emil.

— To je važno — reče Profesor i zabilježi cifru.

— Ne odviše blizu lupežu! — opomenu čovjeka za volanom Krumbigl.

— U redu — promrmlja šofer.

Tako je to išlo Mocovom ulicom, preko trga Viktorije-Lujze i opet Mocovom ulicom dalje. Nekoliko ljudi zastade na trotoaru, osvrćući se za automobilom i smijući se smiješnoj družini.

— Čučnite! — prošapta Gustav. I dječaci se povaljaše po tlu, jedan preko drugoga kao kupus i repa.

— Što se dogodilo? — upita Profesor.

— U Luterovoj je ulici crveni signal, čovječe! Moramo odmah stati, a ni druga kola neće propustiti.

I zaista se oba automobila zaustaviše, čekajući da se ponovo upali zelena svjetlost i da im dopusti slobodan prolaz. Ali nitko nije mogao primijetiti, da je drugi automobil zauzet. Izgledao je prazan. Dječaci su se upravo primjerno posakrivali. Šofer se okrenuo, shvatio u čemu je stvar i morao se nasmejati.

— Samo da voznja ne potraje suviše dugo — reče Profesor i baci pogled na taksimetar. — Taj vic košta već 80 pfeniga.

No vožnja je, štaviše, veoma brzo svršila. Na Nolndorfovu trgu zastade prvi automobil upravo pred hotelom Krajd. Druga kola zakoče u pravo vrijeme, izvan granica opasnosti, i dječaci stadoše čekati što će dalje biti.

Čovjek u krutom šeširu izađe, plati i nestade u hotelu.

— Gustave, za njim! — viknu Profesor nervozno — ako hotel ima dva izlaza, onda nam je kidnuo. — Gustav nestade.

Onda izadoše i drugi dječaci. Emil plati. Stajalo je marku. Profesor povede brzo svoje ljude kroz vrata što su pored jednog kazališta vodila u veliko dvorište, koje se pružalo iza kina i kazališta na Nolndorfovu trgu. Zatim pošalje Krumbigla naprijed, da sačeka Gustava.

— Bit će sreća, ako lupež ostane u hotelu — rasudi Emil. — Ovo je dvorište izvanredno za logorište.

— Sa svim komforom novoga vremena — potvrdi Profesor. — Podzemna željeznica preko puta, dobri nasadi za skrivanje i lokal s telefonom. Bolje se ne bi moglo Aii zamisliti.

— Nadajmo se da će se Gustav iskazati — reče Emil.

— Za njega mi je lako — odgovori Profesor i sjede na neku stolicu što se nalazila zaboravljena u dvorištu. Izgledao je kao Napoleon za vrijeme bitke kod Lajpciga.

Tada se vrati Gustav. — Taj je naš — reče i protrlja ruke. — Odsjeo je zaista u hotelu. Vidio sam kako ga je liftboj odvezao gore. Drugog izlaza nema. Pogledao sam jazbinu sa svih strana. Ako ne utekne kroz krov, sigurno je naš.

— Je li Krumbigl na straži? — upita Profesor.

— Razumije se, čovječe!

Tada Mitncvaj stariji primi groš, otrča u kavanu i javi se telefonom malome Dinstagu.

— Halo, Dinstag?

— Da, na aparatu — kriještao je mali Dinstag na drugoj strani.

Mali Dinstag sve je točno zabilježio.

— Lozinka Emil! Ovdje Mitncvaj senior. Čovjek u krutom šeširu stanuje u hotelu Krajd na Nolndorfovu trgu. Stalni kvartir nalazi se u dvorištu zapadnog kazališta, lijevi ulaz.

Mali Dinstag sve je točno zabilježio, zatim ponovio i upita: — Je li vam potrebno pojačanje, Mitncvaj?

— Ne!

— Je li bilo teško dosad?

— No, no, išlo je. Lopov je uzeo auto, mi drugi, razumiješ li, i uvijek za njim, sve dok nije izašao. Uzeo je sobu i sada je gore. Sigurno zavirkuje da se netko nije sakrio ispod kreveta i da ga ne vrebaju.

— Koji broj sobe?

— To još ne znamo. Ali ćemo doznati.

— Ah, tako bih volio da sam s vama. Znaš, kad poslije praznika dobijemo prvi slobodni zadatak, pisat ću o tom. -

— Je li se još tko javio?

— Ne, nitko. Da čovjek poludi.

— No, zdravo, mali Dinstag.

— Dobar uspjeh, drugovi, što sam ono još htio reći... Lozinka Emil!

— Lozinka Emil! — odgovori Mitncvaj i javi se opet u dvorištu zapadnog kazališta na dužnost. Bilo je već osam sati. Profesor ode da kontrolira stražu.

— Danas ga sigurno više nećemo uhvatiti — reče Gustav srdito.

— Ipak je najbolje za nas, ako odmah legne — objasni Emil — jer ako sada opet sjedne u auto i pođe u restorane, na ples, ili u kazalište, ili sve zajedno — onda mimo možemo zatražiti najprije zajam u inozemstvu.

Profesor se vrati, posla oba Mitncvaja kao veze na Nolndorfov trg i duboko se zamisli: — Morat ćemo nešto izmudriti kako bismo što bolje držali na oku lupeža — reče — pa vas molim da i vi o tome promislite.

Tako su dugo vremena proveli sjedeći i lupajući glave. Tada se razliježe glas zvonca i jedan mali niklovani bicikl uleti u dvorište. Na njemu je sjedila mala djevojčica, a iza nje je stajao na točku drugar Blajer. I oboje povikaše: — Hura!

Emil skoči, pomogne im da siđu, prodrma oduševljeno ruke male djevojčice i reče ostalima: — To je moja kuzina, Poni Hithen!

Profesor uljudno ponudi maloj Hithen svoju stolicu i ona sjedne.

— Dakle, Emile, mangupe — reče — dolaziš u Berlin i odmah okrećeš film! Mi smo upravo htjeli da pođemo na stanicu u Fridrihovoju ulici da još jednom sačekamo nojštatski vlak, kadli naiđe tvoj prijatelj Blajer s pismom. Uostalom, posve zgodan klip. Čestitam.

Blajer se zarumeni i isprsi.

— Pa da — stade pričati Poni — roditelji i baka glavu probiše od muke što se to s tobom desilo. Mi im, razumije se, ništa nismo odali. Ja sam samo otpratila Blajera pred kuću i malko strugnula. Ali moram odmah kući. Inače će armirati čitav odred policije. Jer izgubiti još jedno dijete — i to istoga dana — to njihovi živci ne bi bili u stanju izdržati.

— Evo vam groš za povratak — reče Blajer ponosno — taj smo prištedjeli. — I Profesor spremi novac.

— Jesu li se ljutili? — upita Emil.

— Ni govora — reče Hithen — baka je galopirala kroz sobu i neprestano vikala: »Moj unuk je najprije skoknuo do predsjednika vlade«, dok je roditelji ne umiriše. Ali sutra ćete valjda ukebat i svoju mušteriju. Tko je vaš Šerlok Holms?

— Evo ga — reče Emil — to je Profesor.

— Vrlo mi je milo, gos'n Professore — produži Hithen — napokon mi je uspjelo da upoznam jednog pravog detektiva.

Profesor se nasmija zbunjeno i promuća nekoliko nerazumljivih riječi.

— Tako — reče Poni — a ovo je moj džeparac, pedeset i pet pfeniga. Kupite nekoliko cigara.

Emil uze novac. Ona je sjedila na stolici kao neka kraljica ljepote, a dječaci su oko nje stajali kao žiri za nagradu.

— A sad da se pokupimo — reče Hithen — sutra ću rano osvanuti ovdje. Gdje ćete spavati? Oh, tako bih voljela da ostanem pa da vam kuham kavu. Ali što mogu? Pristojna djevojčica spada u kavez. Tako! Do viđenja, momci! Laku noć, Emile!

Ona lupi Emila po ramenu, uzjaše na bicikl, zazvoni žustro i poletje kući.

Dječaci dugo ostadoše bez riječi.

Tada Profesor zinu i reče:

— Sto mu gromova!

A ostali mu priznaše, da je posve u pravu.

Jedanaesto poglavlje

JEDAN ŠPIJUN UVLAČI SE U HOTEL

Vrijeme je polako odmicalo.

Emil obiđe tri predstraže i htjede jednu smijeniti. Ali Krumbigl i oba Mitncvaja odgovoriše da će ostati. Tada se Emil ohrabri, vrlo se oprezno prikrađe do hotela

Krajd, informira o stanju i prilično se uznemiren vrati u dvorište.

— Imam osjećaj — reče — da bi nešto valjalo podu« zeti. Ta mi ne možemo ostaviti hotel čitavu noć bez špijuna. Krumbigl doduše stoji na uglu Klajstove ulice. Ali je dovoljno da on samo okrene glavu i Grundajs nam je već odmaglio.

— Lako je tebi govoriti, čovječe — odgovori Gustav. — Ta ne možemo valjda jednostavno otići portiru pa mu reći: »Čujte, bit ćemo tako slobodni da sjednemo na stepenice.« A i ti sam ne možeš uopće u zgradu. Ako li taj nitkov viri kroz svoja vrata pa te prepozna, onda nam je sav dosadašnji trud bio uzaludan.

— Ja ne mislim baš tako — reče Emil.

— Nego? — upita Profesor.

— U hotelu je još jedan dječak. On vozi lift i radi slične stvari. Da ode netko do njega pa da mu ispriča sve što se dogodilo, no, taj poznaje hotel kao svoj džep na prsluku pa sigurno zna neki dobar savjet.

— Dobro — reče Profesor — štaviše, odlično! — Imao je smiješnu naviku. Uvijek bi govorio kao da drugima daje ocjene. Zato su ga i nazvali Profesorom.

— Taj Emil! Još jedna takva ideja i proglasit ćemo te za počasnog doktora. Vidra si kao pravi Berlinac! — dobaci Gustav.

— Nemoj samo uobraziti da ste jedini vi vidre! — Emil postade osjetljiv. Osjetio se povrijeđen u svom nojštatskom patriotizmu. — Uopće, mi se još moramo boksati.

— A zašto? — upita Profesor.

— Ah, on je teško uvrijedio moje novo odijelo.

— Boksanje će se održati sutra — odluči Profesor — sutra ili uopće nikada.

— Pa i nije tako guravo to odijelo. Već sam se priviknuo na nj, čovječe — izjasni se Gustav dobroćudno. — Ali se ipak možemo boksati. Samo te upozoravam da sam ja šampion naše družine. Čuvaj se!

— A ja sam u školi majstor svih kategorija težine — ustvrđi Emil.

— Strašno, sami atlete! — reče Profesor. — Zapravo sam htio sam poći prijeko u hotel. Ali vas dvojicu ne smije čovjek ni minutu ostaviti na samu. Inače ćete početi da se mlatite.

— Onda ću otići ja — predloži Gustav.

— U redu! — reče Profesor — poći ćeš ti! I porazgovaraj s liftbojem. Ali budi oprezan! Možda bi se nešto dalo učiniti. Utvrđi točno, u kojoj sobi stanuje lonov. Za jedan sat vratit ćeš se i podnijeti izvještaj.

Gustav nestade.

Profesor i Emil izadoše pred vrata i stadoše pričati o svojim nastavnicima. Zatim Profesor objasni svome drugu razne domaće i strane automobilske marke, što su tuda prolazile, dok se Emil malko ne uputi u stvar. A zatim zajednički pojeduh sendvič.

Postalo je već mračno. Posvuda sinuše električne reklame. Visoka željeznica protutnji nad njima. Podzemna željeznica zatutnji ispod njih. Tramvaji, autobusi, automobili i bicikli prirediše ludi koncert. U kavani Vere svirala je plesna muzika. Kinematografi na Nolndorfovom trgu započeli su posljednje predstave. I mnoštvo je ljudi nasrnulo na njihove ulaze.

— Tako veliko stablo kao ovo, preko puta, pred kolodvorom — primijeti Emil — izgleda ovdje sasvim smiješno! — Dječak je bio očaran i potresen. I gotovo je zaboravio zašto stoji ovdje i da nema sto i četrdeset maraka.

— Berlin je, svakako, izvanredan. Čovjek misli da je u kinu. Ali ja ne znam sigurno, da li bih mogao živjeti ovdje. U Nojštatu imamo gornju i donju tržnicu i Kolodvorski trg. I igrališa pokraj rijeke u Amzlparku. To je sve. Pa ipak, Profesore, ja mislim da mi je to dovoljno. Uvijek takva sajamska vreva, uvijek stotinu tisuća ulica i trgova? Ja bih se tu neprestano gubio. Zamisli malko da nema vas i da posve sam stojim ovdje. Odmah bi mi se koža naježila.

— Čovjek se privikne na to — reče Profesor. — Ja opet, po svoj prilici ne bih izdržao u Nojštatu s njegova tri trga i s Amzlparkom.

— Čovjek se privikne na to — odgovori Emil. — Ali lijep je Berlin. Nema razgovora, Profesore. Vanredno lijep.

— Je li tvoja majka zapravo jako stroga? — upita berlinski dječak.

— Moja majka? — reče Emil — ma ni govora. Ona mi sve dopušta. Ali ja to ne radim. Shvaćaš li me?

— Ne — odgovori Profesor iskreno — ja to ne shvaćam.

— Tako? Dakle, pazi! Imate li vi mnogo novaca?

— Ja to ne znam. Mi kod kuće malo razgovaramo o tom.

— A ja opet mislim, kad se kod kuće malo govori o novcu, onda je vjerojatno da ga se ima mnogo.

Profesor je malko razmišljao pa reče: — To je lako moguće.

— Vidiš. Mi često govorimo o tom, moja majka i ja. Mi ga, naime, imamo malo. I ona mora stalno zarađivati pa ipak nikako da sastavi kraj s krajem. Ali ako čitav razred pođe na izlet, ja od svoje majke primim isto toliko novaca koliko i drugi dječaci. A ponekad i više.

— Pa kako ona to radi?

— To ja ne znam. Ali ona umije. I zato ja uvijek donesem polovicu kući.

— Zar ona to želi?

— Glupost! Ja to želim.

— Aha! — reče Profesor — tako je to kod vas.

— Da. Tako je to. I ako mi dopusti da s Prečom iz prvoga kata do devet sati uvečer izađem na livadu, ja sam već oko sedam natrag. Jer ja neću da ona sama sjedi u kuhinji i večera. A ipak ona bezuvjetno traži da ostanem s drugovima. Ja sam to i pokušao. Ali mi onda to zadovoljstvo ne čini više nikakvo zadovoljstvo. A u stvari, ona se ipak obrađuje kad ja rano dođem kući.

— No-o — reče Profesor. — To je kod nas svakako drugačije. Kad ja zbilja na vrijeme dođem kući, mogu se okladiti da su oni u kazalištu ili negdje u gostima. A i mi se dosta volimo. To mogu mirno kazati. Ali mi se time malo koristimo.

— A kod nas je to jedino što sebi možemo dopustiti! Pa ipak ja za to nisam nikakva mamina maza. I tko to ne vjeruje, toga lijepim o zid. Treba to posve jednostavno shvaćati.

— Ja već shvaćam.

Oba dječaka stajahu neko vrijeme u vratima bez riječi. Stigla je noć. Zvijezde zablistaše. I mjesec je škiljio jednim okom nad željezničkom prugom.

Profesor se ohrabri i upita, ne pogledav druga u oči: — Onda se vi sigurno jako volite?

— Kolosalno — odgovori Emil.

Dvanaesto poglavlje

IŠČAHURIO SE JEDAN ZELENI LIFTBOJ

Oko deset sati osvanulo je jedno odjeljenje pripreme službe u dvorištu kina i donijelo ponovo toliko hrane kao da treba nasititi stotinu gladnih ljudi. Zatražilo je daljnje zapovijedi. Profesor je bio jako služben i izjavio, kako oni nemaju ovdje što tražiti, već im je dužnost da na Nikolsburgovu trgu čekaju Traugota, koji je veza s telefonskom centralom.

— Nemoj biti tako oduran! — reče Pecold. — Mi smo jednostavno radoznali kako izgleda kod vas.

— A osim toga bili smo već zabrinuti da vam se nije štogod desilo, jer Traugot uopće nije dolazio — doda Gerold, ispričavajući se.

— Koliko ih još ima na Nikolsburgovu trgu? — upita Emil.

— Četvero. Ili troje — izvijesti Fridrih Prvi.

— A može biti da su samo dvojica — nastavi Gerold.

— Ne ispituj ih dalje — viknu ljutito Profesor — inače će reći, da uopće nikoga više nema tamo!

— Molim te, ne deri se toliko — reče Pecold — ti nemaš što da mi naređuješ.

— Predlažem da se Pecold odmah isključi i da mu se zabrani svako daljnje sudjelovanje u potjeri — viknu Profesor i lupi nogom.

— Zao mi je, što se zbog mene svađate — reče Emil.
— Mi ćemo glasati kao u saboru. Ja predlažem da se Pecold strogo kazni. Jer, svakako, ne može biti da svatko naprosto radi što ga je volja.

— Što se prenemažete, vi magarci! Ja ionako odlazim, da znate! — I Pecold doda još nešto strašno nepristojno i ode.

— On nas je uopće prvi odgovorio. Inače ne bismo dotrčali ovamo — ispriča Gerold. — A Cerlet je ostao u pripremnom logorištu.

— Ni riječi više o Pecoldu — naredi Profesor i produži posve mimo. Bio se jako svladao. — Svršeno!

— A što će biti s nama? — upita Fridrih Prvi.

— Najbolje će biti da pričekate dok se Gustav vrati iz hotela i podnese izvještaj — predloži Emil.

— Dobro doda Profesor. — Nije li ono tamo lift-boj?

— Da, to je on — potvrdi Emil.

Na vratima stajaše — u zelenoj livreji i s jednom isto tako zelenom, čvrsto nabijenom kapićom na glavi — neki dječak. On domahivaše drugovima i polako im se stade približavati.

— Sjajna mu je uniforma. Do đavola! — reče Gerold zavidno.

— Donosiš li nam vijesti od našeg uhode Gustava?
— viknu profesor.

Boj se već posve približio, klimnuo glavom i rekao:
— Da!

— Dakle, molit ću lijepo, što je? — upita Emil ner-
vozno.

Tada odjednom zajeknu truba! A zeleni boj poskoči kao da je poludio, amo-tamo po dvorištu, smijući se iz svega glasa: — Emile, čovječe! — viknu — što si glup!

To, naime, uopće nije bio pravi boj, već sam Gustav.

— Zeleno derište! — grdio je Emil kao od šale. Tako da su se i ostali počeli glasno smijati. Sve dok u dvorišnoj zgradi netko nije otvorio prozor i viknuo: — Mir!

— Odlično! — reče Profesor. — Ali tiše, momci. Dođi ovamo, Gustave, sjedi i pričaj.

— Čovječe, pravi teatar. Da se iskidaš od smijeha. Dakle, slušajte! Sunjam vam se ja u hotel i primijetim bo-
ja gdje se vrzma te mu dajem znakove da mi se približi. On priđe, no, i ja mu ispričam čitavu našu historiju. Od A do Ž, tako otprilike. O Emilu. I o nama. I o lopovu. I kako lopov stanuje u hotelu. I kako nam valja dobro pripaziti da mu sutra ujutro oduzmemo novac.

— Divno — reče boj — ja imam još jednu uniformu. Obuci je, pa ćeš izigravati drugoga boja.

— Ali što će reći portir? On će sigurno primijetiti — odgovorim ja.

— Ništa se on neće buniti. Dopustit će! — reče boj — jer portir je moj otac.

— Što li je on sve napričao svom starom, to ja ne znam. No, na svaki način, eto sam dobio uniformu te mogu čak i prenoćiti u služinskoj sobi koja je upravo prazna. Mogu čak i nekoga povesti sa sobom. Dakle, što kažete sada?

— U kojoj sobi stanuje lopov? — upita Profesor.

— Tebi čovjek uopće ne može imponirati — progunda ozlojeđeno Gustav. — Ja, razumije se, ne moram ništa raditi. Samo da im nisam na putu. Boj je mislio da lopov stanuje u sobi broj 61. Ja, dakle, gore, na treći kat. Kao pravi špijun. Posve neprimjetno, razumije se — Vrebam iza ograde stepenica i tako. Nakon pola sata, otprilike, otvaraju se zaista vrata sobe broj 61. I tko li se pomalja? Naš gospodin lopov! Morao je da ide — pa vi već znate kako. Ja sam ga poslijepodne dobro osmotrio. On je! Mali, crni brčići, uši, kroz koje bi mjesec mogao da probije i lice kakvo ni neprijatelju ne bih želio. Kad se vratio iz — pa da, vi već znate odakle! — ja mu se došuljam upravo pred noge, isprsim se i upitam ga: — Traži li gospodin što? Ima li gospodin gost kakvu želju?

— Ne — reče on — ne treba mi ništa. To jest, ipak! Čekaj! Javi portiru, da me probudi sutra točno u osam sati. Soba broj 61. Ali da ne zaboravi!

— Neće, možete se potpuno pouzdati — kažem i hvatam se od oduševljenja za hlače — to sigurno neće zaboraviti. Točno u osam zvonit će u sobi broj 61 telefon! Oni naime, bude goste telefonski. Lopov kimnu zadovoljno i vrati se u sobu.

— • Izvrsno! — Profesor je bio potpuno zadovoljan, a tek drugi! — Od osam sati bit će svečano očekivan pred hotelom. Zatim se potjera nastavlja. A potom će biti uhvaćen.

— Taj je već obro bostan — vikne Gerold.

— Čestitanja se ne primaju — reče Gustav. — A ja sad odoh. Moram još da ubacim za sobu broj 12 jedno pisamce u poštanski sanduk. Pedeset pfeniga napojnice. Unosan poziv. Boj zarađuje nekih dana i po deset mara-

ka. Tako bar kaže. Dakle, ustat ću oko sedam sati i pobrinuti se, da naš lopov bude točno probuđen. A potom ću se naći ovdje.

— Dragi Gustave, ja sam ti zahvalan — reče Emil gotovo svečano. — Sada se ništa ne može desiti. Sutra će se naći u klopci. A sada svi mogu mirno poći na spavanje, zar ne, Profesore?

— Da, svi neka pođu i neka se naspavaju. A sutra ujutro, točno u osam sati, svi prisutni neka se skupe ovdje. Tko može da namakne još nešto novaca, neka to učini. Ja ću sada nazvati maloga Dinstaga. On neka pošalje druge, koji mu se ujutro jave, ponovo u pripremnu službu. Možda ćemo morati organizirati čitavu hajku. Ništa se još ne zna.

— Ja idem s Gustavom u hotel na spavanje — reče Emil.

— Hajde, čovječe! Dopast će ti se izvanredno. Pravo trkalište buha!

— Ja ću najprije telefonirati — reče Profesor. — Zatim ću i ja kući, a i Cerleta ću vratiti. Taj će inače do sutra sjediti na Nikolsburgovu trgu i čekati na zapovijed. Je li vam sve jasno?

— Da, gospodine šefe policije — nasmija se Gustav.

— Sutra ujutro, točno u osam sati, ovdje u dvorištu — reče Gerold.

— I nešto novaca da ponesete — podsjeti Fridrih Prvi.

Stiže čas rastanka. Svi stisnuše desnice kao mali, ozbiljni ljudi. Jedni krenuše kući. Gustav i Emil povukoše se u hotel. Profesor prijede kroz Nolndorfov trg da iz kavanen Hanen nazove maloga Dinstaga.

A sat kasnije spavahu svi slatko. Većina u svojim krevetima. Dvojica u služinskoj sobi na četvrtom katu hotela Krajd.

A jedan pokraj telefona, u očevu naslonjaču. To bijaše mali Dinstag. On nije napustio svoje mjesto. Traugot je pošao kući. Ali mali Dinstag nije napustio aparat. Namještao se u jastucima i spavao, i sanjao o četiri milijima telefonskih razgovora.

Oko ponoći vratiše se njegovi roditelji iz kazališta. I nemalo se začudiše, primijetivši svoga sina u naslonjaču.

Majka ga podigne visoko i ponese u krevet. On se trzao i gundao još u snu: — Lozinka Emil!

Trinaesto poglavlje

GOSPOĐIN GRUNDAJS DOBIVA POČASNU GARDU

Prozori sobe broj 61 gledali su na Nolndorfov trg. I kada je gospodin Grundajs idućeg jutra, dok se češljao, zavirio dolje, primijetio je bezbroj djece gdje skaču. Najmanje dva tuceta dječaka igralo je na drugoj strani, pred nasadima, nogomet. Druga je grupa stajala u Klajstovoj ulici. Pred ulazom podzemne željeznice vrzmalo se jato djece.

— Sigurno su praznici — progundao je ljutito i svezao kravatu.

Međutim je Profesor u dvorištu kinematografa održavao skupštinu funkcionera i grdio kao kočijaš: — Tu se dan i noć razbija glava kako da uhvatimo čovjeka, a vi, marvo rogata, za to vrijeme mobilizirate čitav Berlin! Zar

su nam potrebni gledaoci? Kao da snimamo film? Ako nam lopov umakne, vi ćete tome biti krivi, vi lajave tetke!

Ostali su doduše strpljivo stajali u krugu, ali — čini se — nisu patili od pretjerane griznje savjesti. Ona ih je grizla posve malo, i Gerold reče: — Ne uzrujavaj se, Professore. Ionako ćemo mi uhvatiti lopova.

— Gledajte da se pokupite odavde, vi glupani! — I izdaj te nalog da se družina bar ne ponaša tako napadno, već da uopće ne osmatra hotel. Jeste li me razumjeli? Marš, marš!

Dječaci se pokupiše. Samo detektivi ostadoše u dvorištu.

— Ja sam posudio od portira deset maraka — reče Emil. — Ako taj lopov utekne, imat ćemo dosta novaca da ga slijedimo.

— Pošalji jednostavno svu tu djecu kući — predloži Krumbigl.

— Misliš li ozbiljno da će otići? Ti će ostati, makar se raspao Nolndorfov trg — reče Profesor.

— Onda nam preostaje samo jedno — reče Emil. — Da promijenimo plan. Mi ne smijemo više Grundajsa opkoljavati špijunima, već ga treba hvatati direktno. Tako da primijeti. Sa svih strana i pomoću sve djece.

— Na to sam već i pomislio — reče Profesor. — Bit će najbolje da izmijenimo našu taktiku i da ga natjeramo u škripac dok se ne preda.

— Izvrsno — viknu Gerald.

— Bit će mu milije da izvadi novce negoli da ga oko stotinu djece satima progoni i da viče za njim dok se čitav grad ne okupi i dok ga policija ne ščepa — rasudi Emil.

Ostali mudro odobre. Tada zazvoni na vratima! I Poni Hithen dojuri sva blistajući, u dvorište: — 'Brojutro, momci! — viknu, skoči sa sedla i skide malu košaru, što je bila pričvršćena o upravljač. — Donosim vam naime kavu — zakriješta — i nekoliko žemičaka s maslacem. Imamo čak i lijepu posudu. Ah, ručica joj se slomila. Kad čovjeka bije nesreća!

Svi su dječaci doduše već odavno doručkovali. Pa i Emil, u hotelu Krajd. Ali nitko nije htio pokvariti raspoloženje maloj djevojčici. I tako stadoše redom piti kavu iz posude bez ručice i jesti žemičke kao da već četiri nedjelje nisu ništa okusili.

— Alaj prija, izvanredno! — klikne Krumbigl.

— I kako su svježe žemičke! — promrmlja Profesor žvačući.

— Zar ne? — upita Poni. — Da, da, sasvim je nešto drugo čim se žena nađe u kući.

— U dvorištu — popravi je Gerold.

— Kako stoje stvari u Šumanovoj ulici? — upita Emil.

— Pa prilično, hvala. I osobiti pozdrav od bake. Moraš se skoro vratiti jer ćeš inače, za kaznu, svakoga dana dobiti ribu.

— Do đavola! — progunđa Emil i razvuče lice.

— Zašto do đavola? — raspita se Mitncvaj mlađi. — Riba je fino jelo. — Svi ga začuđeno pogledaše, jer mu je navika bila da nikad ne govori. A i on se odmah zarumeni i sakrije se iza svog velikog brata.

— Emil ne može ni okusiti ribu. A kad samo i pokuša, mora smjesta napolje — reče Poni Hithen.

Tako su čavrljali i bili očito dobrog raspoloženja. Dječaci su se ponašali neobično pažljivo. Profesor je držao bicikl male Poni. Krumbigl je otišao da opere termos-bocu i posudu za kavu. Mitncvaj senior presavio je i uredno složio papir u kome je bio umotan kruh. Emil je opet pričvrstio malu košaru o upravljač. Gerald je ispitivao ima li dovoljno zraka u gumama kotača. A Poni Hithen je skakutala po dvorištu, pjevušila neku pjesmicu i pričala, na prekide, sve moguće.

— Stoj! — viknu ona iznenada i stane na jednoj nozi.

— Ta ja sam htjela još nešto upitati. Što radi ta silna ru-lja djece napolju na Nolndorfovu trgu? To mi se čini kao neka — ferijalna kolonija.

— Ne, to ti je radoznala čeljad, koja je doznala za našu hajku na lopova. Pa sada svi hoće da sudjeluju — objasni joj Profesor.

Tada izleti Gustav na vrata, zatrubi glasno i viknu:

— Naprijed! On dolazi!

Svi su htjeli da se razbjegnu.

— Pozor! Slušajte! — viknu Profesor. — Mi ćemo ga dakle okružiti. Za njim djeca, pred njim djeca, slijeva djeca, desno djeca! Je li vam to jasno? Daljnje naredbe davat ćemo uz put. Marš napolje!

Svi potrče i pojure spotičući se, na vrata. Poni Hithen, malko uvrijeđena, ostade sama. Onda se baci na svoj mali poniklovani bicikl i progundā kao da je samoj sebi baka:

— Stvar mi se ne dopada! Stvar mi se ne dopada! — i pojuri za dječacima.

Čovjek u krutom šeširu pojavio se upravo na hotel-skim vratima, stao se polako spuštati stepenicama i okrenuo se desno, prema Klajstovoj ulici. Profesor, Emil i

Gustav razrašljali su svoje kurire na sve strane, među razne grupe djece. I tri minute kasnije gospodin je Grundaj bio opkoljen.

Strašno iznenađen, on se počeo osvrutati na sve strane. Dječaci se zabavljahu, smijahu, gurahu i nastojahu uhvatiti korak s njim. Neki toliko upiljiše oči u nj, da se zburnio i opet počeo gledati ravno preda se.

— S-s-s-t! — prozviđi jedna lopta upravo pored njegove glave. On se trgnu i pospješi ubrzano korake. Ali sad i dječaci potrčaše brže. Htjede naglo skrenuti u neku pokraj nu ulicU. Ali tuda već navali cijela četa djece.

— Čovječe, taj ima lice kao da mu se neprestano kiše — reče Gustav.

— Trči malko preda mnom — predloži Emil — još nije trenutak da me prepozna. Bit će još i za to dovoljno vremena.

Gustav raširi ramena i stade stupati pred Emilom kao bokser, koji od prevelike snage ne može trčati. Poni Hit-ten vozila se pored povorke i zvonila zadovoljno.

Čovjek u krutom šeširu postade primjetno zburnjen. Naslutio je što ga očekuje i koračao je golemim koracima. Ali je sve bilo uzalud. Svojim progoniteljima nije mogao izbjeći.

Odjednom stade kao ukopan, okrenu se i potrči u istom smjeru ulice kojim je došao. Nato se i sva djeca okrenuše. I sad se u suprotnom pravcu marširalo dalje.

Odjednom neki dječak — bio je Krumbigl — istrči ravno pred čovjeka, tako da se ovaj spotaknuo.

— Što je, ušljivče? — viknu on. — Pozvat ću odmah stražara!

— Ah, da, molit ću, samo izvolite! — zaprijeti mu Krumbigl. — Na to mi već odavno čekamo. No, no, zovnite ga već jednom!

Gospodin Grundajs nije ni pomišljao na to da ga pozove. Nasuprot! Njemu je bivalo sve neugodnije. Uhvatio ga je pravi strah i više nije znao što će ni kuda će. Već su sa svih prozora provirili ljudi. Već su djevojke iz dućana zajedno s kupcima stale izlazite na ulicu i raspitivati se što se dogodilo. Da je sad naišao stražar, sve bi bilo svršeno.

Ali se lopov nečemu dosjeti. On primijeti filijalu Komercijalne banke. Probije lanac djece, požuri na vrata i nestade.

Profesor skoči na ulaz i prodere se: — Gustav i ja idemo za njim! Emil će zasad još ostati ovdje. Ako Gustav zatrubi, onda naprijed. U tom slučaju neka Emil nahrupi sa deset dječaka. Izaberi za to vrijeme one koji će ti biti od koristi, Emile. Bit će to škakljiva stvar!

Tada Gustav i Profesor iščeznu za vratima.

Emilu je od lupanja srca zujilo u ušima. Sada se valja odlučiti! On pozove Krumbigla, Gerolda, braću Mitncvaj i još nekoliko dječaka i naredi da se svi ostali razidu.

Djeca se udaljiše na nekoliko koračaja od banke, ali ne odviše daleko. Ono što će se sada dogoditi, to ni pod kojim uslovima ne bi mogla propustiti.

Poni Hithen umoli nekog dječaka da joj pri drži bicikl i pristupi Emilu.

— Evo mene — reče — Glavu gore! Sada započinju ozbiljne stvari. Aj, haj, što sam uzbuđena. Sva sam napeta kao kišobran.

— A ja, misliš, nisam? — reče Emil.

Četrnaesto poglavlje

I PRIBADACE IMAJU DOBRU STRANU

Kada su Gustav i Profesor ušli u banku, čovjek u krutom šeširu stajao je već na jednom šalteru, nad kojim je visila tablica s natpisom »Uplate i isplate« i čekao nestrpljivo da dođe na red. Činovnik je upravo telefonirao.

Profesor se postavi pored lopova i pazio na nj kao lovački pas. Gustav je stao iza čovjeka i držao ruke u džepu, spreman da trubi.

Tada se pojavi na šalteru blagajnik i upita Profesora što želi.

— Molim lijepo — reče on — gospodin je došao prije mene.

— Vi želite? — upita, dakle, blagajnik gospodina Grundaj sa.

— Molim vas, biste li htjeli da mi promijenite jednu novčanicu od sto maraka u dvije od pedeset i da mi date za četrdeset maraka srebra? — upita taj, maši se džepa i stavi na sto jednu novačnicu od sto maraka i dvije od dvadeset.

Blagajnik uze tri novčanice i pođe s njima prema kasi.

— Jedan trenutak! — viknu tada Profesor glasno — novac je ukraden!

— Što? — upita bankovni činovnik uplašen i okrenu se. A njegovi drugovi, koji su sjedili u drugim odjeljenjima i računali, prekinuše posao i poskočiše kao da su ih zmije ujele.

— Novac uopće ne pripada ovome čovjeku. On ga je ukrao jednom mom prijatelju i sad hoće da ga pro-

mijeni kako mu se ne bi moglo ništa dokazati — razjasni Profesor.

— Takav bezobrazluk nije mi se dogodio još nikad u životu — reče gospodin Grundajs, okrenu se prema blagajniku i reče: — Oprostite! — Potom se ponovo obrati Profesoru i opali mu takvu čušku da je sve odjeknulo.

— Time se stvar neće popraviti — odgovori Profesor i udari Grundajsa u trbuh tako da se čovjek morao pridržati za stol. A nato Gustav zatrubi tri puta iz svega glasa. Bankovni činovnici poskočiše i potrčaše radoznalo prema blagajnikovu šalteru. Gospodin direktor depozit* nog odjela izletio je ljutito iz svoje sobe.

I — na vrata uletje deset dječaka. Emil pred svima.

— Sto mu gromova, što je s tim klipanima? — povika direktor.

— Ovi ušljivci tvrde da sam im ja ukrao novac, što sam ga upravo dao vašem blagajniku da ga promijeni — objašnjavao je Grundajs, tresući se od ljutine.

— Tako i jest! — povika Emil i skoči na šalter. — Ukrao mi je jednu novčanicu od sto maraka i dvije od dvadeset. Juče poslije podne. U vlaku iz Nojštata u Berlin! Dok sam spavao.

— A možeš li ti to dokazati? — upita blagajnik strogo.

— Ja sam već tjedan dana u Berlinu, a jučer sam od jutra do mraka bio u gradu — reče lopov i učtivo se nasmija.

— Prokleti lažljivac! — viknu Emil i gotovo zaplaka od bijesa.

— A možeš li dokazati da je ovaj gospodin taj čovjek s kojim si sjedio u vlaku? — upita direktor.

— Jasno da ne može — reče lopov nehajno.

— Jer ako si sam sjedio s njim u vlaku, onda nemaš nikakva svjedoka — primijeti jedan od činovnika. A Emilovi drugovi nakriviše lica.

— Ipak! — viknu Emil — ipak! Ipak imam jednog svjedoka. Taj se zove gospođa Jakob iz Velikog Grinaua. Sjedila je neko vrijeme s nama u kupeu. A poslije je izašla. I zamolila me da isporučim njen pozdrav gospodinu Langhalsu u Nojštatu!

— Čini se, morat ćete nam pružiti alibi¹ — reče direktor depozitne blagajne lopovu. — Možete li to?

— Svakako — odgovori on. — Ja stanujem prijeko, u hotelu Krajd ...

— Ali tek od sinoć — viknu Gustav. — Ja sam se tamo ušurijau kao lifiboj i znam točno, čovječe!

Bankovni se činovnici nasmijaše malko i zainteresirane za dječaka.

— Najbolje će biti da predbježno novac zadržimo ovdje, gospodine... — reče direktor i otkinu iz bloka list, da zabilježi ime i adresu.

— Grundajs se zove! — viknu Emil.

Čovjek u krutom šeširu nasmija se glasno i reče:

— Po tome se vidi, da se ovdje radi o nekoj zabuni, ja se zovem Miler.

— O, kako prostački laže! Meni je u vlaku rekao, da se zove Grundajs — vikaše Emil bijesno

— Imate li kakve isprave? — upita blagajnik.

¹ *Latinski*, dokaz da si u vrijeme nekog zločina bio na drugom mjestu

— Na žalost, nemam ih kod sebe — reče lopov. — Ali, ako želite pričekati koji trenutak, donijet ću ih iz hotela.

— Taj lupež neprestano laže. A to je moj novac. I mora mi se vratiti — viknu Emil.

— E, čak da je i tako, moj mladiću — objasni blagajnik — to ne ide tako jednostavno! Kako možeš dokazati da je tvoj novac? Stoji li na njemu možda tvoje ime? Ili si možda upamtio broj serije?

— Posve jasno da nisam — reče Emil. — Tko misli na to da će biti okraden? A ipak je to moj novac, čujete li? Dala mi ga je moja majka s tim, da ga predam baki koja tu stanuje, u Sumanovoj ulici broj 15.

— Da nije na kojoj novčanici bio otkinut ugao ili nešto slično?

— Ne, ne znam.

— Dakle, gospodo, ja vam na poštenu riječ izjavljujem: novac je zaista moj! Ta nisam valjda spao na to, da pljačkam malu djecu! — tvrdio je lopov.

— Stoj! — povika Emil odjednom i skoči u zrak. Toliko mu je iznenada odlanulo. — Stoj! Ja sam novac u vlaku pribadačom prikopčao za kaput. I zbog toga treba da su na svim novčanicama ubodi igle!

Blagajnik podignu novac prema svjetlu. Drugima je zastao dah.

Lopov odmaknu jedan korak. Direktor je banke nervozno lupkao po stolu.

— Dječak je u pravu — usklikne blagajnik, blijed od uzbuđenja. — Na novčanicama su zaista ubodi od igle!

— A ovdje je i igla — reče Emil i položi iglu ponosno na sto. — I još sam se ubo.

Tada se lopov munjevitom brzinom okrenu, gumu dječake slijeva i zdesna u stranu, tako da su popadali, projurili kroz sobu, lupi na vrata i nestade.

— Za njim! ■— viknu direktor banke.

Svi potrčaše na vrata.

Kad izadoše na ulicu, lopov je već bio opkoljen od najmanje dvadesetak dječaka. Oni mu se uhvatiše za noge, objesiše za ruke. Držahu ga za kaput. Lopov se branio kao mahnit. Ali ga dječaci nisu htjeli pustiti.

A tada već u trku stiže i stražar, po kojega je Poni Hithen pojurila na svome biciklu. I bankovni mu direktor naloži da uhapsi čovjeka, koji se isto tako zove Grundajs kao i Miler. Jer on je, po svoj prilici, željeznički kradljivac i štakor.

Blagajnik s dopuštenjem direktora napusti svoje mjesto te ponese novac i iglu i pođe za njima. No, to je bila luda povorka. Stražar, bankovni činovnik, lopov u sredini, a za njima devedeset do stotinu djece. Tako su išli na redarstvo.

Poni Hithen vozila se na svom malom poniklovanom biciklu pokraj njih, domahivala je sretnom bratiću Emilu i vikala:

— Emile, srce! Ja idem brzo kući da ispričam cijeli taj teatar.

Dječak joj odmahnu i reče: — Za objed bit ću već kod kuće. Pozdravi mi sve od srca!

Poni Hithen još poviče: — Znete li kako izgledate? Kao veliki dački izlet!

Potom skrenu, zvoneći glasno, za ugao.

EMIL POSJEĆUJE GRADSKO REDARSTVO

Povorka je krenula prema najbližoj redarstvenoj ispostavi. Redar prijavi naredniku čitav slučaj. Emil dopuni izvještaj. Sad je morao dati točne podatke o tome gdje je i kada rođen, kako se zove i gdje stanuje. A narednik sve pribilježi. I to crnilom.

— A kako se vi zovete? — upita lopova.

— Herbert Kisling — odgovori lupež.

Dječaci — Emil, Gustav i Profesor — morali su se glasno nasmijati. Njima se pridruži i bankovni činovnik, koji je naredniku predao sto i četrdest maraka.

— Čovječe, kakva li je to ptica! — vikne Gustav. — Najprije se zvao Grundajs. Zatim se zvao Miler. A sada se zove Kisling! No, sada sam zaista radoznao kako se uistinu zove!

— Mir! — progunda narednik. — To ćemo već ispitati!

Gospodin Grundajs-Miler-Kisling navede tada svoju privremenu adresu: hotel Krajd. Zatim dan rođenja i zavičajnost. Isprava — reče — nema nikakvih.

— A gdje ste bili do juče? — upita narednik.

— U Velikom Grinuu — odgovori lopov.

— To je sigurno opet slagao — doda Gustav.

— Mir! — progunda narednik. — To ćemo već ispitati!

Bankovni činovnik upita može li otići. Zabilježiše i njegove osobne podatke. On prijateljski potapša Emila po ramenu i nestade.

— Jeste li vi, Kislinže, jučer poslije podne učeniku realke Emilu Tišbajnu iz Nojštata u berlinskom vlaku ukrali sto i četrdeset maraka? — upita narednik,

— Jesam — reče lopov otvoreno. — Ne znam ni sam kako se to zbilo. Došlo je nekako odjednom. Dječak je ležao u uglu i spavao. Zatim mu je ispala kuverta. Ja je podigoh i htjedoh naprosto pogledati što je unutra. I kako je bio novac —

— Kakva li lažova! — viknu Emil. — Ta ja sam novac prikopčao za kaput. I nije mogao ispasti!

— A vjerojatno mu nije bio ni toliko potreban. Inače mu ne bi taj Emilov novac ostao nedirnut u džepu. Ta on je za to vrijeme morao plaćati auto, jaja u čaši i pivo — primijeti Profesor.

— Mir! — progunđa narednik. — To ćemo već ispitati..

I on zabilježi sve što se dogodilo.

— Ne biste li me možda mogli pustiti na slobodu, gospodine naredniče? — upita lopov i zaškilji od šušte pridvorljivosti. — Ja sam priznao krađu. A poznato vam je i gdje stanujem. Ja sam poslovno u Berlinu, pa bih želio posavršiti neke poslove.

— Pa da se ne nasmijem — reče narednik ozbiljno i nazove gradsko redarstvo: da pošalju kola; u njegovu je rajonu uhvaćen željeznički štakor.

— A kada ću ja dobiti svoj novac? — upita Emil zabrinuto.

— U gradskom redarstvu — odgovori narednik. — Sad ćete se odvesti onamo. Sve će se tamo riješiti.

— Emile, čovječe! — prošapta Gustav — sad ćeš morati u policijskom autu do Aleksandrova trga!

— Koješta! — reče narednik. — Imate li novaca, Tišbajne?

— Da! — reče Emil. — Dječaci su mi jučer nešto sakupili. A i portir iz hotela Krajd posudio mi je deset maraka.

— Pravi detektivi! Vi vraški derani! — gundao je narednik. Ali je gundanje zvučalo jako dobroćudno. — Dakle, Tišbajne, odvest ćeš se podzemnom željeznicom do Aleksandrova trga i javit ćeš se kriminalističkom naredniku Lurju. Ostalo ćeš sve vidjeti. A i svoj novac primit ćeš tamo.

— A smijem li najprije vratiti portiru njegovih deset maraka? — upita Emil.

— Svakako!

Nakon nekoliko časaka strgao je policijski auto. I gospodin Grundajs-Miler-Kisling morao se popeti u kola. Narednik je predao stražaru, koji je sjedio u kolima, pismeni izvještaj i sto četrdeset maraka. I pribadaču također. Zatim automobil krenu. Djeca što su stajala na ulici, vikala su za lopovom. Ali taj se nije ni pomaknuo. Sigurno je bio ponosan što se može voziti u privatnom automobilu.

Emil pruži naredniku ruku i zahvali mu se. Tada Profesor saopći djeci, koja su čekala pred ispostavom, da će Emil primiti novac na Aleksandrovu trgu i da je time potjera privedena kraju. Djeca se u velikim grupama vratiše kući. Samo bliži znanci ispratiše Emila do hotela, a zatim i do postaje na Nolndorfovou trgu. A Emil ih zamoli da poslije podne nazovu telefonski broj maloga Dinstaga. Taj će već biti obaviješten kako je sve proteklo. I reče im da se nada, da će ih još jednom vidjeti

prije no što se vrati u Nojštat. I da im već sada, od svega srca zahvaljuje na pomoći. A i novac će im vratiti.

— Ako se samo usudiš da nam vratiš novac, imat ćeš omah dvije-tri čvoruge na glavi, čovječe! — reče Gustav. — Uostalom, mi se još moramo boksati. Radi tvog nesretnog odijela.

— Ah, ljudi! — reče Emil i uhvati Gustava i Profesora za ruke — ja sam tako dobre volje! Najbolje će biti da manemo to boksanje. Od pukog raspoloženja ne bih stigao da te na vrijeme oborim.

— To ti ne bi uspjelo čak ni da si rđave volje, klipane jedan — odgovori Gustav.

Tada se sva trojica odvezoše na Aleksandrov trg te prodoše kroz mnoge hodnike i pored bezbroj soba. I na kraju pronadoše narednika kriminalističkog odjeljenja, Lurja. On je upravo doručkovao. Emil se prijavi.

— Aha! — reče Lurje žvačući. — Emil Štulbajn. Omladinski amater-detektiv. Telefonski već najavljen. Načelnik kriminalističkog odsjeka čeka. Želi porazgovarati s tobom. Hajd' sa mnom!

— Zovem se Tišbajn — popravi ga Emil.

— Kapa ko i šešir — reče Lurje i zagriže ponovo u sendvič.

— Mi ćemo te ovdje pričekati — reče Profesor. A Gustav dovikne za njim: — Požuri, čovječe! Cim vidim nekoga gdje žvače, odmah me spopada glad!

Gospodin Lurje prođe kroz nekoliko hodnika, lijevo, desno, pa opet lijevo. Zatim pokuca na neka vrata. Hrapav glas viknu: — Unutra! — Lurje otvori malko vrata i reče žvačući: — Gospodine načelniče, mali detektiv je ovdje. Emil Fišbajn, vi već znate.

— Zovem se Tišbajn — objasni Emil strogo.

— To je posve zgodno ime — reče Lurje i gurnu dječaka u sobu da se skoro preturio.

Načelnik kriminalističkog odjela bio je otmjen čovjek. Emil je morao da sjedne u udobnu stolicu i da mu sve od početka do kraja i na dlaku točno ispriča. Na kraju načelnik izjavi svečano: — Tako, a sada će ti i tvoj novac biti vraćen.

— Hvala, stoput hvala! — Emil odahnu olakšanjem i spremi novac. I to veoma oprezno.

— Pazi, da te opet ne pokradu!

— Ne! To je isključeno. Odnijet ću ga odmah baki.

— Odista! Skoro sam zaboravio! Treba da mi ostaviš svoju berlinsku adresu. Ostaješ li još koji dan ovdje?

— Ja bih volio — reče Emil. — Stanujem u Sumanovoj ulici 15. Kod Hajmbolda. Tako se zove moj tetak. A, uostalom, i tetka.

— Odlično ste sve to izveli, vi dječaci — reče načelnik i zapali debelu cigaru.

— Momci su sjajno funkcionirali, zaista! •*— odgovori Emil oduševljeno. — Taj Gustav sa svojom trubom, i Profesor, te mali Dinstag, Krumbigl i braća Mitncvaj, uopće svi. Bilo je pravo zadovoljstvo s njima raditi. A ponajviše Profesor, to je pravi as.

— Pa da, ali ni ti nisi od tijesta! — reče načelnik, dimeći iz cigare.

— Što li sam ono još htio da pitam, gospodine načelniče — a što će biti s onim Grundajsom, ili kako se već zove taj naš lopov?

— Poslali smo ga u istražno odjeljenje. Tamo će biti fotografiran. Zatim će mu uzeti otiske prstiju. A potom

ćemo usporediti njegovu sliku i otiske s fotografijom u kartoteci.

— A što je to?

— Tu smo slikali sve zločince koji su već kažnjeni. A zatim imamo i otiske, tragove nogu i slično, onih lopova, koji još nisu uhvaćeni i za kojima se traga. Bilo bi, naime, moguće da je čovjek, koji te je pokrao, izvršio i druge krađe i provale prije negoli je tebi ukrao novac. Zar ne?

— Istina. Na to još nisam ni pomislio!

— Momenat — reče otmjeni načelnik. Jer je zazvonio telefon. — Da, interesantna stvar za vas ... dođite u moju sobu ... — govorio je u aparat. Zatim objesi slušalicu i reče: — Sad će odmah doći nekoliko novinara da te intervjuiraju.

iz.oi.vjv u v t j > •

■ upua junu.!

— Intervjuirati znači ispitati.

— Nije moguće! — klikne Emil. — Pa ja ću doći još i u novine?

— Po svoj prilici — reče načelnik. — Kad jedan učenik realke uhvati lopova, on postaje slavan.

Tada zakuca na vratima. I četvero ljudi uđe u sobu. Načelnik im pruži ruku i ispriča ukratko Emilove doživljaje. Gospoda su sve marljivo zapisivala.

— Odlično! — reče na kraju jedan reporter: — Dječak iz provincije kao detektiv!

— Možda će ga angažirati za vanjsku službu! — primijeti drugi i nasmija se.

— A što nisi odmah otišao do stražara i prijavio mu čitav slučaj? — upita treći.

Emila uhvati strah. Pomisli na gradskog stražara Ješkea u Nojštatu i na san. Sad mu je došlo do grla.

— No? — osokoli ga načelnik.

Emil trgnu ramenima i reče: — Dakle dobro! Ja sam u Nojštatu, na spomeniku velikog vojvode Karla naslikao crveni nos i brkove. Molim, uhapsite me, gospodine načelniče!

Ali umjesto da se zaprepaste, svi se grohotom nasmijaše. A načelnik doda: — Ali, Emile, pa valjda nećemo strpati u bajbuk jednoga od naših najboljih detektiva!

— Ne? Zar odista ne? No, onda se jako radujem — reče dječak razvedren. Zatim pristupi jednom reporteru pa ga upita: — Zar me više ne poznajete?

— Ne — reče reporter.

— Pa vi ste mi jučer platili kartu na tramvajskoj pruzi 177, jer nisam imao novaca.

— Istina je! — klikne reporter. — Sada se sjećam. Ti si htio da saznaš moju adresu kako bi mi vratio groš.

— Hoćete li ga sada? — upita Emil i izvadi iz džepa deset pfeniga.

— Ali, ni govora — reče novinar. — Pa ti si mi se odmah predstavio.

— Razumije se — objasni dječak. — To činim često. Emil Tišbajn je moje ime.

— Ja sam Kastner — reče reporter i oni si pružiše ruke.

— Odlično — kliknu načelnik — stari znanci!

— Slušaj, Emile — reče Kastner — hoćeš li navratiti malko do mene, u redakciju? Ali najprije ćemo poći negdje na kolače sa šlagom.

— Mogu li vas ja pozvati? — upita Emil.

— Koliko je ponosit deran! — Reporteri se smijahu od zadovoljstva.

— Ne, dopustit ćeš, da ja platim — reče gospodin Kastner.

— Vrlo rado — odgovori Emil — ali mene napolju čekaju Profesor i Gustav.

— Njih ćemo svakako povesti sa sobom — izjavi novinar Kastner.

Ostali su reporteri još koješta zapitkivali. Emil im je davao točna obavještenja. A oni su neprestance bilježili.

— Je li lopov zapravo novajlija u tom poslu? — upita jedan od njih.

— Ne vjerujem — odgovori načelnik. — Možda ćemo čak doživjeti veliko iznenađenje. Nazovite me svakako još jedanput, za jedan sat.

Tada se rastadoše. A Emil se vrati s novim znancem Kastnerom do narednika Lurja. Taj je još uvijek žvakao, te reče: — Aha, mali Iberbajn!

— Tišbajn — popravi ga Emil.

Onda strpa gospodin Kastner Emila, Gustava i Profesora u automobil i odveze se s njima najprije u slastičarnicu. Putem Gustav zatrubi. A dječaci se obradovaše, jer se Kastner uplašio. U slastičarnici su dječaci bili vrlo žustri. Jeli su torte od trešanja s mnogo šlaga i pričali o svemu što im je padalo na pamet: o ratnom savjetu na Nikolsburgovu trgu, o automobilskoj potjeri, o noći u hotelu, o Gustavu kao liftboju, o pustolovini u banci. I gospodin Kastner reče na kraju: — Vi ste odista sjajni derani!

Ostali novinari imali su još koješta da pitaju.

I zbog te su pohvale bili veoma ponosni samim sobom i pojeli još mnogo torte.

Zatim su se Gustav i Profesor popeli u autobus. Emil im obeća, da će poslije podne nazvati maloga Dinstaga, pa se s reporterom Kastnerom odveze u redakciju.

Zgrada je redakcije bila golema..Gotovo tolika kao Gradsko redarstvo na Aleksandrovu trgu. A po hodnicima je vladala tolika jurnjava i vreva kao da se trči preponska trka.

Ušli su u sobu u kojoj je sjedila lijepa plava djevojka. A gospodin Kastner je trčao po sobi gore-dolje i diktirao djevojci za pisaćim strojem sve što je Emil ispričao. Poneki put je stao, zapitao Emila:

— Slažeš li se? — I tek kad bi Emil potvrdio, diktirao je Kastner dalje.

Tada još jednom pozvoni načelniku kriminalističkog odsjeka.

— Što kažete? — viknu gospodin Kastner. — No, pa to je divno ... Da mu još ne kažem? ... Taaako, još i to? ... Silno me raduje ... Hvala vam mnogo! ... To će biti prava senzacija ...

On spusti slušalicu i stade promatrati dječaka kao da ga uopće još nije vidio, te reče: — Emile, dođi brzo sa mnom! Moramo te fotografirati!

— Gle, gle! — reče Emil začuđeno. Ali se brzo složi s tim prijedlogom i odveze s gospodinom Kastnerom tri kata više, u neku svijetlu dvoranu s mnogo prozora. Najprije očešlja kosu, a zatim ga slikaše.

Napokon ga gospodin Kastner uhvati pod ruku i pođe s njim u slagamu — tu je bila buka kao da kucaju tisuće pisaćih strojeva — preda nekom čovjeku stranice što ih

je otipkala plava djevojka i reče, da će se odmah vratiti jer ima nešto vrlo važno za nj, ali najprije mora dječaka poslati njegovoj baki.

Tada se spustiše liftom u prizemlje i izađoše pred uredništvo. Gospodin Kastner mahne jednom automobilu, posadi u nj Emila, dade šoferu novac —■ mada se dječak od toga branio — i reče: — Vozite mog malog prijatelja u Šumanovu ulicu broj 15.

Stegnuše srdačno desnice. I prijatelj Kastner reče: — Pozdravi svoju majku kad se vratiš kući. Ona mora da je vrlo mila žena.

— Ovoliko — reče Emil.

— I još nešto — doda Kastner kad je automobil već bio krenuo — čitaj danas poslije podne novine. Ti ćeš se začuditi, moj mali!

Emil se okrenu i mahnu rukom. A i gospodin Kastner odmahivaše.

Potom automobil skrenu za ugao.

Šesnaesto poglavlje

NAČELNIK KRIMINALISTIČKOG ODSJEKA ŠALJE POZDRAVE

Automobil je već bio Ispod lipa. Tada Emil triput zakuca po staklu. Kola se zaustave. I dječak zapita: — Mi smo sigurno već blizu, gos'n šofer?

— Da — reče čovjek.

— Zao mi je što vam činim neugodnosti — reče Emil. — Ali ja moram najprije još do Glavnog drvoreda. U kavanu Josti. Tamo je, naime, struk cvijeća za moju baku. I jedan kovčeg. Hoćete li biti tako ljubazni?

— Što znači ljubazni? Imaš li ti novaca za slučaj da to, što sam već primio, ne bude dosta?

— Imam novaca, gos'n šofer. A cvijeće svakako moram ponijeti baki.

— E, pa lijepo — reče čovjek, okrenu nalijevo i potjera kroz Brandenburgova vrata pokraj zelenog, sjena-stog Zoološkog vrta na Nolndorfov trg. Emilu se učini da sada, kad je sve prošlo, izgleda mnogo bezazlenije i dobroćudnije. Ali se on ipak opreza radi — uhvati za džep na grudima. Novac je još bio tu.

Zatim su se vozili Mocovom ulicom do drugog ugla, zaokrenuli desno i zaustavili se pred kavanom Josti.

Emil izađe, svrne do bifea, zamoli djevojku da mu da kovčeg i cvijeće, te se zahvali, popne opet u auto i reče. — Tako, gos'n šoferu, a sada pravo do bake!

Oni zaokrenu, vrte se dalekim putem natrag, preko Spreve, kroz posve stare ulice sa sivim, starinskim kućama. Dječak bi bio volio pobliže razgledati kraj. Ali je sve bilo kao ukleto. Kovčeg je stalno padao. A kad bi se za koji trenutak podigao sa sjedišta, vjetar bi udario u papir, kojim je bilo umotano cvijeće, te bi ga kidao i mlatarao njime na sve strane. I Emil je morao biti na oprezu da mu struk cvijeća naprosto ne odleti.

Tada šofer zakoči. Auto se zaustavi. Bila je to Šumanova ulica broj 15.

— Stigosmo li? — reče Emil i izađe.

— Imam li još štogod da platim?

— Ne! Nego ja još tebi moram vratiti trideset pfeniga.

— O-ho! — doda Emil — za te pare kupite cigare!

— Zahvaljujem — reče šofer i krenu dalje.

Tada se Emil pope na treći kat i pozvoni kod Hajmboldovih. Stade velika vika za vratima. Zatim ih otvore. Baka je tu stajala, uhvatila Emila za čuperak, poljubila ga u isti čas u lijevi obraz i ćušila po desnom, povukla ga za kose u stan i klicala: — O, ti ludo derište, o ti ludo derište!

— Lijepe se to stvari čuju o tebi — reče tetka Marta srdačno i pruži mu ruku. A Poni Hithen pruži mu lakat. Imala je na sebi pregaču svoje majke i šištalala: — Pazi! Ruke su mi mokre. Perem, naime, suđe. Ah, mi jadne žene!

Podoše svi zajedno u sobu. Emil je morao sjesti na divan. A baka i tetka Marta promatrahu ga kao da je neka vrlo skupocjena Ticijanova slika.

— Imaš li pare? — upita Poni Hithen.

— Zna se! — reče Emil, izvadi tri novčanice iz džepa, dade sto i dvadeset maraka baki i reče: — Evo, bako, tu je novac. I mama te srdačno pozdravlja. I, da se ne ljutiš što ti posljednjih mjeseci ništa nije slala. Ali posao joj nije išao kako treba. Stoga je sada poslala nešto više no obično.

— Baš ti hvala, drago dijete! — odgovori starica, vrati mu novčanicu od dvadeset maraka i reče: — To je za tebe! — Jer si tako valjan detektiv!

— Nipošto! To ja ne primam. Imam ja u džepu još dvadeset maraka od majke.

— Emile, baku valja slušati. Hajde, spremi novac!

— Neću ga uzeti!

— Čovječe mahniti! — viknu Poni Hithen — meni to ne bi trebalo dvaput reći!

— Ah, ne! Taj novac ne mogu uzeti!

— Ili ćeš ga uzeti, ili ću ja od muke dobiti reumatizam — izjavi baka.

— Brže spremi novac! — reče mu tetka Marta i strpa mu novčanicu u džep.

— Pa kad ste baš navalili — zakuka Emil. — Da vam se zahvalim, bako.

— Ja se moram zahvaliti, ja se moram zahvaliti — odgovori baka i pogladi Emila po kosi.

Tada joj Emil pruži struk cvijeća. Poni donese vazuu. Tek kad odmotашe papir, nisu znali da li da se nasmiju ili da zaplaču.

— Pravo osušeno povrće — reče Poni.

— Od jučer popodne nije vidjelo vode — objasni Emil žalosno. — Nije ni čudo. Kad sam ga juče s majkom kupovao na tržnici, bilo je još potpuno svježe.

— Vjerujem, vjerujem — reče baka i stavi uvenulo cvijeće u vodu.

— Možda će oživjeti — tješila ga je tetka Marta. — Tako, a sada ćemo objedovati. Tetak će doći tek predveče. Poni, prostri stol!

— Odmah — reče mala djevojčica. — Emile, što ima za objed?

— Nemam ni pojma!

— A šta ti je najmilije?

— Makarani sa šunkom!

— Eto, dakle, znaš, što je spremljeno.

Zapravo je Emil već i dan prije jeo makarone sa šunkom. Ali, prije svega, omiljeno se jelo može svaki dan podnijeti. A zatim, Emilu se činilo kao da je od posljednjeg objeda s majkom, u Nojštatu, proteklo naj-

manje sedam dana. Stoga navali na makarone kao da je on neki Grundajs-Miler-Kisling.

Poslije objeda otrčase malko Emil i Hithen na ulicu jer je dječak htio da okuša mali, poniklovani bicikl. Baka priligne na divan. A tetka se Marta zadržava kod peći, spremajući pitu od jabuka. Njena je pita bila na glasu u cijeloj obitelji.

Emil se provoza kroz Šumanovu ulicu. A Hithen je trčala za njim, držeći čvrsto sjedalo i uvjeravajući ga da je tu mazno jer bi inače mogao da odleti. Zatim je morao da siđe, a ona je pred njim vozila u krugu i izvodila na biciklu trojke i osmice.

Tada im pristupi stražar s mapom pod rukom i upita ih: — Djeco, stanuju li ovdje na broju 15 Hajmboldovi?

— Naravno — reče Poni — to smo mi. Pričekajte malko, gospodine majore. — Onda spremi svoj bicikl u podrum.

— Da nije neko zlo? — propita se Emil. Morao je još uvijek misliti na prokletog Ješkea.

— Baš nasuprot! Jesi li ti đak Emil Tišbajn?

— Jesam!

— E, tebi se zbilja može čestitati!

— Kome je rođendan? — upita Poni, pristupajući.

Ali narednik ne odgovori ništa, već se popne uza stepenice. Tetka ga Marta uvede u sobu. Baka se probudi, sjede i postade strašno radoznala. Emil i Hithen vrzmahu se oko stola, teško uzbuđeni.

— Stvar je u ovome — reče narednik i otvori mapu. — Lopov, koga je đak realke Emil Tišbajn danas prije podne uhvatio, identičan je s provalnikom u banku iz Hanovera za kojim se traga već četiri sedmice. Taj je

razbojnik pokrao goleme svote. A naše istražno odjeljenje ga je dobilo u šake. On je već sve priznao. Dobar dio novca je pronađen. Bio mu je ušiven u podstavi odijela. Same hiljadarke.

— Pazi, da i ti ne zaradiš — reče Poni Hithen.

— Banka je — produži stražar — još prije četrdeset dana raspisala nagradu za onoga tko uhvati lopova. A kako si ga ti — obrati se Emilu — ščepao, dobit ćeš nagradu. Gospodin načelnik kriminalističkog odsjeka šalje ti pozdrave i raduje se, što će na taj način biti nagrađena tvoja sposobnost.

Emil se pokloni.

Tada stražar izvadi svežanj novčanica iz svoje mape, izbroji novac na stolu, a tetka Marta, koja je oštro pazila, prošapta čim je on svršio: — Tisuću maraka.

— Haj, hoj! — viknu Poni. — Eto te na konju.

Baka potpisa potvrdu. A narednik se oprosti. TI-----J
X ICU
polazak ga tetka još počasti čašicom trešnjevače iz tetkova ormara.

Emil je sjedio pokraj bake i zanijemio. Stara ga žena zagrlila i reče, klimajući glavom: — Naprosto da čovjek ne vjeruje, naprosto da čovjek ne vjeruje.

Poni Hithen popne se na stolicu i udarajući takt, kao da se u sobi nalazi neka kapela, zapjeva: — Pozvat ćemo sada, dječake iz grada, dječake iz grada, da u tvoju slavu piju bijelu kavu.

— Da — reče Emil — posve prirodno. Ali, prije svega ... trebalo bi ipak ... što mislite ... ipak bi trebalo da i majka dođe u Berlin.

EMILOVA JE MAJKA JAKO UZBUĐENA

Idućeg je jutra gospođa pekara Virta pozvonila na vratima frizerke Tišbajn.

—• ... 'Bar dan, gospođo Tišbajn — reče. — Kako ste?

— ... 'Bro jutro, gospođo Virt. Jako sam zabrinuta. Moj mi se mali nikako ne javlja. Kad god pozvoni, pomislim da je pismonoša. Želite li da vas očešljam?

— Ne, svrnula sam samo na trenutak, i ... jer vam moram nešto saopćiti.

— Molim lijepo — reče frizerka.

— Emil vas srdačno pozdravlja i ...

— Jao! Što mu se dogodilo? Gdje je? Što ste čuli? — povika gospođa Tišbajn. Bila je strašno uzbuđena i zaprepašteno je podigla ruke.

— Njemu je posve dobro, draga moja. Ama baš dobro. On vam je uhvatio nekog lopova. Zamislite samo. I policija mu je poslala nagradu od tisuću maraka. No, što kažete sada? Hm? A vi treba da popodnevnim vlakom krenete u Berlin.

— Ali odakle vi sve to znate?

— Vaša sestra, gospođa Hajmbold, upravo me nazvala telefonom u dućanu. A i Emil je kazao nekoliko riječi. Svakako morate poći! Pogotovu sada kad imate toliko novaca.

— Da, da ... sigurno — promrmlja gospođa Tišbajn zbunjeno. — Tisuću maraka? Za hvatanje lopova? Otkud mu samo takva ideja? Ne radi ništa osim gluposti!

— Pa ipak se isplatilo. Tisuću maraka! Velika je to svota!

— Manite se s tim novcima!

— Eee, dešavaju se i gore stvari. Nego, hoćete li putovati?

— Svakako! Ne mogu se uopće smiriti dok ne vidim maloga.

— Dakle, sretan put! I sve dobro!

— Hvala vam, draga susjedo — reče frizerka i zatvori vrata klimajući glavom.

Kad je popodne sjedila u berlinskom vlaku, doživjela je još veće iznenađenje. Njoj preko puta neki je čovjek čitao novine. Gospođa je Tišbajn bacala nervozne poglede iz jednog ugla u drugi, brojila telegrafske stupove što su proljetali pored prozora i najradije bi bila potrčala za vlakom da ga gura. Činilo joj se, naime, da ide
-----; x 1, pOićtgallu.

Dok se tako premještala i osvrkala čas desno, čas lijevo, odjednom joj pogled padne na novine preko puta.

— Ajme meni! — uskliknu i istrgnu gospodinu novine iz ruku. Čovjek je pomislio da je gospođa iznenada poludjela i jako se uplašio.

— Da! Da! — promuca. — Ovo ovdje... to je moj sin! — I pokaza prstom jednu fotografiju koja se nalazila na prvoj stranici novina.

— Što kažete? — reče gospodin obradovano. — Vi ste majka Emila Tišbajna? Pa to je sjajan deran. Skidam šešir, gospođo Tišbajn, skidam šešir!

— Neka, neka! — reče frizerka. — Ostavite samo šešir na glavi, gospodine! — I stade čitati članak. A tamo je stajalo golemim slovima:

MALI DJEČAK KAO DETEKTIV

Stotinu berlinske djece u potrazi za lopovom

A zatim je slijedio iscrpan i uzbudljiv izvještaj o Emilovim doživljajima sve od nojštatske postaje pa do berlinskog gradskog redarstva. Gospođa Tišbajn je sasvim poblijedjela. A njen je susjed jedva čekao da pročita članak dokraja. No to je bio veoma dug članak i ispunjavao je gotovo čitavu stranicu lista. A nekako baš u sredini članka nalazila se Emilova slika.

Napokon ispusti novine, pogleda gospodina i reče: — Tek što ostane sam, već se upušta u takve ludorije. A ja sam ga toliko opominjala da pripazi na sto i četrdeset maraka! Kako je samo mogao biti tako neoprezan. Kao da ne zna da mi nemamo novaca za krađu!

— Sigurno je bio umoran. A možda ga je lopov i hipnotizirao. I to se događa — reče gospodin. — Ali zar ne nalazite da je divno kako su se neki dječaci pokazali u ovoj aferi? Ta bilo je to genijalno. Naprosto veličanstveno.

— To da — reče gospođa Tišbajn polaskano. — Dosta je on bistar dječak, taj moj mali. Uvijek najbolji u razredu. I marljiv. Ali zamislite samo da mu se što dogodilo? Meni se i sad kose dižu kad je sve već odavno prošlo. Ne, ne mogu ga više samoga pustiti na put. Umrla bih od straha.

— Izgleda li on posve tako, kao što je na slici? — upita gospodin.

Gospođa Tišbajn razmotri opet fotografiju i odgovori: — Da! Posve tako! Dopada li vam se?

— Neobično! — reče gospodin. — Pravi momčić, iz koga će jednom odista nešto i biti.

— Samo je trebalo da malko zgodnije sjedne — zamjeri majka. — Kaput mu je pun nabora. Trebalo bi da ga uvijek raskopča prije no što sjedne. Ali on neće da sluša.

— Samo ako nema većih mana! — smijaše se gospodin.

— Ne, mana zapravo i nema moj Emil — reče gospođa Tišbajn i od ganuća obrisa nos ...

Tada gospodin izađe. Ostavi joj novine i ona neprestano čitaše iznova Emilove doživljaje, sve do postaje u Fridrihojvoj ulici. U svemu jedanaest puta.

Kad je stigla u Berlin, Emil je već čekao na peronu. Iz počasti prema majci obukao je novo odijelo, pao joj oko vrata i kliknuo: — No, što kažeš sada?

— Nemoj samo da si još umišljen, mangupe!

— Ah, gospođo Tišbajn — reče on i skide se s vrata — mnogo se radujem što ste ovdje.

— Odijelo ti baš nije mnogo čistije nakon te potjere za lopovom — primijeti majka. Ali u njenu glasu nije bilo ljutine.

— Ako želiš, dobit ću novo odijelo.

— Od koga?

— Jedna velika radnja hoće da pokloni meni, Gustavu i Profesoru nova odijela i da objavi u novinama da mi, detektivi, samo kod nje kupujemo odijela. To je reklama, shvaćaš li?

— Da, shvaćam.

— Ali mi ćemo, po svoj prilici, odbiti ponudu, mada bismo umjesto tih dosadnih odijela mogli dobiti — i to

svaki od nas — po jednu nogometnu loptu — nastavi Emil naširoko. — Ja, znaš li, mi nalazimo da je sva ta graja što je oko nas čine, prilično glupa. Ali što se nas tiče, odrasli mogu takve stvari mimo raditi. Oni su nam jako komični. U tome djeca ne treba da ih slijede.

— Bravo! — reče majka.

— Novac je pohranio tetak Hajmbold! Tisuću maraka! Nije li to sjajno? Prije svega kupit ćemo ti električni aparat za sušenje kose. I zimski kaput podstavljen krznom. A meni? O tom valja još razmisliti. Možda ipak nogometnu loptu ili fotografski aparat. To ćemo još vidjeti.

— Ja sam već mislila da bi bolje bilo taj novac uložiti u štedionicu. Kasnije će ti sigurno dobro doći.

— Ne, prvo ćeš ti dobiti aparat za sušenje i topao kaput. A što preostane, možemo i uložiti ako baš želiš.

— Govorit ćemo još o tome — reče majka i stisnu mu ruku.

— Znaš li da su već u svim novinama izašle moje fotografije? I veliki članci o meni?

— Jedan sam već pročitala u vlaku. Bila sam iz početka jako uznemirena, Emile! Nije li ti se ništa neugodno desilo?

— Ni traga. Bilo je sjajno. No, pričat ću ti još sve potanko. Ali najprije se moraš pozdraviti s mojim drugovima.

— A gdje su oni?

— U Šumanovoj ulici. Kod tetke Marte. Ona je juče umijesila pitu od jabuka. Zatim smo pozvali čitavu družinu. Ova je sada u kući i sigurno čini rusvaj.

U Hajmboldovih je zaista bilo ludo komešanje. Svi su bili tu: Gustav, Profesor, Krumbigl, braća Mitncvaj, Gerold, Fridrih Prvi, Traugot, mali Dinstag i kako li se sve zvuha. Jedva su dotekle stolice.

Poni Hithen trčala je s pozamašnim vrčem od jednog do drugoga.

Poni Hithen trčala je s pozamašnim vrčem od jednoga do drugoga i posluživala ih vrućom čokoladom. A tetkina je pita od jabuka bila prava pjesma! Baka je sjedila na sofi, smijala se i izgledala bar deset godina mlađom.

Kad je stigao Emil s majkom, nastala veliko pozdravljanje. Svaki je dječak Emilovoj majci pružio ruku. A ona se opet svakome napose zahvaljivala što je bio na pomoći njezinu sinu.

— Dakle! — reče Emil tada — odijela i nogometne lopte nećemo primiti. Ne dopuštamo da se s nama pravi reklama. Pristajete li?

— Pristajemo! — viknu Gustav i zatrubi da su se svi tetkini lonci s cvijećem počeli tresti.

Tada zakuca baka žlicom o svoju pozlaćenu šalicu, ustade i reče: — Slušajte sada, kadeti. Hoću, naime, održati govor. Dakle, nemojte samo ništa uobražavati! Ja vas ne hvalim. Drugi su vam već sasvim pomutili mozak. To ja ne želim!

Dječaci posve ušutješe i čak se ne usudiše dalje žvakati.

— Prikrasti se za lopovom — nastavi baka — pa ga sa stotinu djece uhvatiti — no, to baš nije velika umjetnost. Je li vam to krivo, vi drugari? Ali ima jedan među vama koji bi također volio da se na prstima prikrada za gospodinom Grundajksom. Koji bi također više volio, da je mogao kao zeleni liftboj špijunirati po hotelu. Ali je on ostao kod kuće jer se primio te dužnosti, da, jer se primio te tužnosti.

Svi pogledaše malog Dinstaga. Njemu se glava zaru menjela kao da je od maslina i sav se zastidio.

— Posve točno. Mislim na malog Dinstaga. Posve točno! — reče baka. — Taj je dva dana sjedio kraj telefona. On je bio svjestan svoje dužnosti. I on je tu dužnost vršio, iako mu se nije sviđalo. To je bilo izvanredno, razumijete li? To je bilo izvanredno! Njega uzmite sebi

za primjer! A sada ćemo svi ustati i kliknuti: Živio mali Dinstag!

Dječaci poskočiše na noge. Poni Hithen stavi ruke na usta kao truba. Tetka Marta i Emilova majka dođoše iz kuhinje. I svi kliknuše: — Živio Dinstag! Živio!

Zatim opet posjedaše. A mali Dinstag uhvati duboko zrak i reče: — Hvala! Ali to je pretjerano. I vi biste uradili tako. Jasno! Pravi dječak radi ono što treba. Ono, što mu je dužnost. I basta!

Poni Hithen podignu visoko vrč i viknu: — Želi li tko god da još nešto popije, ljudi? Sada ćemo se kucnuti i s Emilom!

Osamnaesto poglavlje

MOŽE LI SE IZ TOGA STO NAUČITI?

Predveče se dječaci rastadoše. Emil im je morao najsvetčanije obećati da će idućeg poslijepodneva s Poni Hithen doći do Profesora. Tada stiže i tetak Hajmbold, pa se večeralo. Poslije večere predade on gospođi Tišbajn tisuću maraka i savjetova joj da ih uloži u štedionicu.

— To je ionako bila moja namjera — reče frizerka.

— Ne! — javi se Emil. — U tom slučaju neće mi biti nikakvo zadovoljstvo. Majka mora sebi kupiti električni aparat za sušenje kose i kaput iznutra podstavljen krznom. Ja uopće ne znam što vi hoćete. Ta valjda novac pripada meni. Ja mogu s njim raditi što me volja! Ili, zar možda nije tako?

— Ne možeš ti nikako s njim raditi što te volja — reče tetak Hajmbold. — Ti si još dijete. Donositi odluke o tome šta će biti s novcem, može samo tvoja majka.

Emil ustade od stola i pride prozoru.

— Alaj si mi ti neki tvrdoglavac, Hajmbolde — reče Poni Hithen svome ocu. — Zar ne vidiš kako se Emil raduje da će pokloniti nešto majci? Vi odrasli ste ponekad kolosalno krivo nasadeni!

— Svakako će dobiti aparat za sušenje i zimski kaput — reče baka. — Ali ono što pretekne, uložiti će se u banku, zar ne, Emile?

— Da — odgovori Emil. — Slažeš li se s time, mamice?

— Pa kad baš želiš, moj bogati čovječe!

— Odmah ujutro idemo kupovati. Poni, ti ćeš s nama — reče Emil zadovoljno.

— A zar si ti mislio da ću ja za to vrijeme loviti muhe? — odgovori kuzina. — Ali i sebi moraš nešto kupiti. Jasno je da tetka Tišbajn mora dobiti aparat, ali ti ćeš sebi kupiti bicikl, jesi li razumio, da ne bi i ubuduće upropaštavao bicikle svojih kuzina.

— Emile — upita gospođa Tišbajn zabrinuto — zar si upropastio Poinin bicikl?

— Ama otkud, majko, ja sam jedino malko izdignuo sjedalo jer ona uvijek sjedi tako nisko, naprosto iz majmunске navade da bi se činilo kao da vozi za utrke.

— Sam si majmun — viknu Hithen — ali ako još jednom preudesiš moj bicikl, među nama je svršeno, jesi li razumio?

— Da ti nisi djevojčica, dijete moje i da nisi tanka kao čačkalica, upoznala bi ti sad bracu. Osim toga se

danas neću ljutiti, ali što ću ja za svoj novac kupiti ili ne kupiti — tebe se ništa ne tiče. — I Emil sakri obje stisnute pesnice u džepove od hlača.

— Ne svađajte se, ne tucite se, iskopajte radije jedno drugome oči — reče baka pomirljivo. I time se zaključí tema.

Poslije je tetak Hajmbold izveo psa u šetnju. To jest: Hajmboldovi uopće nisu imali psa, ali je Poni uvijek tako govorila kad bi otac uveče pošao na pivo.

Tada posjedaše baka, obje žene, Poni Hithen i Emil u sobi i razvezoše razgovor o prošlim danima koji su bili tako uzbudljivi.

— No, možda je sve to imalo i svoju dobru stranu — reče tetka Marta.

— Svakako — odgovori Emil. — Jednu sam pouku sigurno iz svega toga izvukao: Ni jednom čovjeku ne valja vjerovati.

A njegova majka reče: — Ja sam opet naučila da djecu ne valja nikada slati samu na put.

— Koješta! — progundá baka. — Posve obratno. Posve obratno!

— Koješta, koješta, koješta! — kriješćala je Poni Hithen i jahala na stolici po sobi.

— Ti dakle misliš, da se iz toga ne može ništa naučiti? — upita tetka Marta.

— Ipak! — odgovori baka.

— A što? — upitaše svi iz glasa.

— Novac treba uvijek slati samo poštanskom uputnicom — progundá baka i zatriješta kao limena kutija.

— Hura! — viknu Poni Hithen i odjaha na svojoj stolici u spavaću sobu.

NEKOLIKO RIJECI O PISCU OVE KNJIGE

Erich Kastner (Erih Kestner) je već bio nadaleko poznat pjesnik, kad je napisao prvu knjigu za djecu. Bio je to roman *Emil i detektivi* koji je odmah doživio velik uspjeh ne samo u Njemačkoj, već i u čitavom svijetu. Prvi put se u Njemačkoj pojavio 1928. godine i dosad je taj »roman za djecu« doživio bezbroj izdanja, nekoliko puta je filmovan, dramatisiran za kazalište i preveden na sedamnaest jezika, a među ostalim i na hebrejski i japanski. Na naš jezik preveden je godine 1931, i autor je za to izdanje napisao nekoliko riječi. »Neobično me veseli«, rekao je, »da će moja knjiga *Emil i detektivi* biti eto predana i jugoslavenskim čitaocima. A ja se nadam da će ona i ovdje, kao i svuda dosad, steći prijatelje kod starih i kod mladih.«

Pojava tog vedrog, prpošnog, optimističkog, zanimljivog i humanog djela podigla je u nas, u to vrijeme, veliku prašinu. Mnoga su se kritička koplja polomila oko njega ali ga je veći dio kritike dočekaao s pohvalama i priznanjem. Istaknuto je već tada da je autor prekinuo s dotadašnjim principima dječje književnosti i daje donio nešto novo, što će zanimati djecu sadašnjice. A to novo bilo je u prvome redu što je pisac skrenuo s linije bajki, vilinskog carstva, izmišljenog svijeta vještica i čarobnjaka i fantastičnih predjela na stazu istinskog života i suvremene stvarnosti. Iščeznuo je odjednom dotadašnji svijet varljivih iluzija i providnih poetičnih laži, a realnost je dobila nove čari poezije. Netko je taj roman nazvao »higijenskom knjigom« nakon tolike nezdrave literature za djecu.

Emil i detektivi je knjiga ljupka i duhovita, napisana s mnogo humora i zanimljiva za djecu i za odrasle. »Jer ima ljudi«, rekao je jednom prilikom Kastner, »koji su kao starci došli na svijet, a ima

i takvih, koji su do smrti djeca.« Stoga su i mala i velika djeca pri-grlila ne samo ovu, nego i ostale piščeve knjige za djecu, a tih je pozamašan broj. Odmah nakon prvog uspjeha, Kastner je napisao drugu dječju knjigu *Tonček i Točkica*, a zatim su slijedile mnoge zbirke pjesama, priče i romani. Spomenut ćemo samo najvažnije: *Artur s dugačkom rukom*, *Leteći razred*, *Trojica u snijegu*, *Emil i tri blizanca*, *Konferencija životinja*, *Blizanke*, *Mačak u čizmama Ud*.

No od svih tih knjiga stihova i proze, dječja je srca najviše osvojio roman *Emil i detektivi*. Pisac se, dakle, nije prevario kad je predvidio, da će on i kod nas steći prijatelje kod starih i kod mladih. To najbolje dokazuje ovo novo izdanje, koje je prevodilac pregledao, dotjerao i s dopuštanjem pisca ponovo priredio za naše čitaoce. Zanimljivo je spomenuti da je taj »roman za djecu«, kao i ostale knjige Ericha Kastnera, za vrijeme fašističke strahovlade u Njemačkoj, bio javno spaljen na lomači. Veliki inkvizitor Gobels, glavni Hitlerov »doglavnik« dao je tada spaliti sve napredne knjige, i za cijelo vrijeme fašizma njihovi su pisci bili progonjeni, zatvarani, a neki i mučki ubijeni. Kastner je za sve to vrijeme imao »lokot sa sedam brava na ustima«. Neke su švicarske novine krajem godine 1942, javile da je pisac »pri pokušaju bijega« ubijen. Ali ta vijest nije točna. On je, čudom, ostao živ i nakon sloma fašizma ponovo je stupio u javnost. Danas je on u svojoj domovini vrlo ugledan pisac i sve su njegove knjige ponovo ugledale svjetlost. Svoj književni put Kastner je obilježio ovako: iskrenost osjećaja, jasnoća mišljenja i jednostavnost izraza. Sve te tri lijepe osobine odražavaju se u cjelokupnom njegovom književnom radu i društvenoj djelatnosti. Jer Kastner je, pored knjiga za omladinu, napisao i nekoliko knjiga za odrasle kao npr. *Buka u ogledalu* (pjesme), *Život u ovo doba* (kazališni komad), *Fabijan* (roman), *Iščezla minijatura* (roman), *Mali pogranični promet* (roman), itd., a danas upravlja i malim kazalištem u Miinchenu kome je po jednoj svojoj knjizi nadjenulo ime *Mala Sloboda*. To je kazalište svako veće dupkom puno jer s njegovih dasaka odzvanjaju oštre riječi kritike, satire i humora kojima je cilj i smisao da bdde i u neprestanoj budnosti drže uspane i uspavljive ljudske savjesti.

Erich Kastner rodio se 23. II 1899. u Dresdenu. Htio se posvetiti učiteljskom zvanju ali je kasnije učio germanistiku i romanistiku

na sveučilištima u Berlinu i u Lajpcigu, te je 1925. položio doktorat filozofije. Bavio se neko vrijeme novinarstvom, a kasnije se posvetio isključivo književnom radu. Kad su ga drugovi jednom upitali, zašto on pored tako gorkih društvenih satira i zajedljivih epigrama piše knjige i za male dječake i djevojčice, on je odgovorio da to čini stoga, što neobično voli djecu i što su jedino djeca »susjedi dobrote«. To će mu povjerovati svatko, tko je pročitao ovaj roman. Taj će u njemu odmah prepoznati onog čovjeka s novinama u ruci koji je Emilu platio kartu u tramvaju i koji ga je kasnije, zajedno s njegovim drugovima, vodio u slastičarnicu na kolače. Ali i u samom Emilu sakriveno je mnogo piščevih uspomena i doživljaja. To mi je, uostalom, i on sam priznao kada smo prošle jeseni razgovarahu velikoj minhenskoj kavani »Luitspold« o književnosti za djecu. Njega je veoma obradovalo što će se roman *Emil i detektivi* ponovo, nakon toliko vremena, opet pojaviti na našem jeziku. S blagim je osmijehom govorio tada o djetinjstvu koje je »naš svjetionik«, i meni se začas učinilo kao da pred sobom gledam dječaka Emila u gradskoj zvjezdanoj noći Berlina. Trajalo je to samo kratki trenutak. Ali kad sam se rastao s njim i u velikom se autobusu vraćao u hotel, sveudilj sam razmišljao o tom svjetioniku djetinjstva na uzburkanoj pučini života.

Naravno da nisam zaboravio ni to, da svim starim i mladim čitaocima ovog romana isporučim pozdrav njegova autora Ericha Kastnera.

G. Krklec

Pogovor

I izdanju »Mladosti«

1953. god.

SADRŽAJ

Pripovijetka još i ne počinje.....	5
Emil pomaže u pranju glava.....	25
Stražar Ješke zanijemio.....	31
Putovanje u Berlin počinje.....	35
San u kome se mnogo juri.....	40
Emil silazi na pogrešnoj postaji.....	46
Tramvajska pruga 177.....	51
Veliko uzbuđenje u šumanovoj ulici.....	56
Pojavljuje se dječak s trubom.....	60
Detektivi se skupljaju.....	67
Potjera za jednim auto-taksijem.....	73
Jedan špijun uvlači se u hotel.....	80
Iščahurio se jedan zeleni liftboj.....	85
Gospodin Grundajs dobiva počasnu gardu	90
I pribadače imaju dobru stranu.....	96
Emil posjećuje gradsko redarstvo.....	101
Načelnik kriminalističkog odsjeka šalje pozdrave . . .	111
Emilova je majka jako uzbuđena.....	117
Može li se iz toga što naučiti?.....	124
<i>Nekoliko riječi o piscu ove knjige.....</i>	<i>127</i>

DO SADA IZAŠLO U BIBLIOTECI VJEVERICA

Anton Ingolič	Charles Perrault	Miroslav Hirtz
Dječak sa dva imena	Bajke	Priče iz prirode
Anđelka Martić	Mato Lovrak	Vojin Jelić
Pirgo	Devetorica hrabrih	Psiću, a kako je tebi ime
Herminia zur Mtihlen	Krištan Čandar	Grigor Vitez
Šta pričaju Petrovi prijatelji	Preokrenuto drvo	Kad bi drveće hodalo
Fran Levstik	Mihail Zoščenko	Erich Kastner
Najdihojca	Priče za djecu	Tonček i Točkica
N. Veretennikov	William Saroyan	Ivana Brlić-Mažuranić
Volođa Uljanov	Tata, ti si lud	Priče iz davnine
Johanna Spyri	William Saroyan	Gianni Rodari
Heidi	Mama, volim te	Čipolino
Angel Karalijčev	Perzijske bajke	Anđelka Martić
U svijetu priča	Braća Grimm	Dječak i šuma
Erich Kastner	Bajke	Knjiga radosti II
Don Quichotte	Milan Šega	Ivana Brlić-Mažuranić
Nathaniel Hawthorne	Čarobni ključić	Čudnovate zgone
Čudesna knjiga	Vesna Paran	šegrta Hlapića
Kornej Čukovski	Tuga i radost šume	Astrid Lindgren
Doktor Jojboli	Knjiga radosti I	Razmo u skitnji
Vladimir Colin	Danko Oblak	Milivoj Matošec
Bajke	Modri prozori	Tiki traži Neznanca
Kornej Čukovski	Josip Vandot	Gianni Rodari
Bajke	Kekec na vučjem tragu	Putovanje Plave strijele
Marija Majerova	Erich Kastner	Mato Lovrak
Robinzonka	Emil i detektivi	Zeleni otok
Makedonski pisci djeci	Levvis Carroll	Vjekoslav Majer
Josip Vandot	Alica u Zemlji čudesa	Žuna na telefonu
Kekec nad samotnim ponorom	Gabro Vidović	Nusret Idrizović
	Kurir sa Psunja	Mrav i aždaja

France Bevk
Mali buntovnik
Braća Grimm
Priče
Felix Salten
Bambi
H. C. Andersen
Priče
H. C. Andersen
Bajke
Lewis Carroll
Alica s onu stranu
ogledala
Jens Sigsgaard
Robin Hud
Vladimir Nazor
Kurir Loda
Ferenc Molnár
Junaci Pavlove ulice
Stevan Bulajić
Nebeski mornar
Aleksa Mikić
Priče o malim borcima
Oton Zupančić
Clibciban
Aleksandar Popović
Tvrdoglave priče
Mato Lovrak
Vlak u snijegu
Ezopove basne
Karei Čapek
Bajke
Branka Jurca
Kućica kraj mora

Gabro Vidović
Trojica iz Male ulice
Marcel Ayme
Priče mačke na grani
Pavel Bažov
Kameni cvijet
Arkadij Gaj dar
Timur i njegova četa
Milivoj Matošec
Admiralov otok
C. Collodi
Pinokio
Giannj Rodari
Đelsomino u Zemlji
lažljivaca
A. Volkov
Čarobnjak iz Oza
Slavko Kolar
Na leđima čeirina
W. M. Thackeray
Ruža i prsten
Desanka Maksimović
Ptice na česmi
France Bevk
Crna braća
J. Broszkiewicz
Velika, veća i najveća
Palma Katalinić
Djetinjstvo Vjetra
kapetana
A. R. van der
Loeff-Basenau
Lavine bjesne
Aleksej Tolstoj
Zlatni ključić

Gabro Vidović
Zatočenici Pernatog
otoka
Erich Kastner
35. maj
Tone Seliškar
Družina Sinjega galeba
Fran Levstik
Pjesme za djecu
Ernest Thompson
Seton
Vinipeški vuk
Ivan Cankar
Moj život
Grigor Vitez
Gdje priče rastu
Branko Ćopić
Sin Brkate čete
Vojin Jelić
Hrabriji nego igračka
Ivan Kušan
Domaća zadaća
Marcel Ayme
Druge priče mačke
na grani
Ivan Kušan
Uzbuna na Zelenom
Vrhu
Gustav Krklec
Majmun i naočale
Ela Peroci
Djeco, laku noć
Gianni Rodari
Telefonske priče
Grigor Vitez
Igra se nastavlja

Ratko Zvrko
Grga Čvarak
Erich Kastner
čovječuljak
G. Parca—M. Argilli
Čavličevi doživljaji
Felix Salten
Bambijeva djeca
Mato Lovrak
Družba Pere Kvržice
Stanislav Femenić
Puž na ljetovanju
Milivoj Matošec
Strah u Ulici lipa
Eva Maria Aab
Vjetropirka Eva
Nada Iveljić
Konjić sa zlatnini
sedlom
Višnja Stahuljak
Začarani putovi
Pjesme četiri vjetra
(*Izbor i prijevod
Grigor Vitez*)
Hans Peterson
Matija i vjeverica
Henry Winterfeld
Djevojčica iz svemira
Palma Katalinić
Pričanje Cvrčka
moreplovca
Zdenka Jušić-Seunik
Vode su pjevale
Stjepan Jakševac
Vesela godina

Erich Kastner
Emil i tri blizanca
Erich Kastner
Čovječuljak i Malena
Erich Kastner
Blizanke
Jagoda Truhelka
Zlatni danci
Zvonimir Balog
Nevidljiva Iva
Dragan Lukić
Neboder C-17
M. Bjažić—Z. Furtinger
Ništa bez Božene
Sunčana Škrinjarić
Kaktus bajke
Ivan Kušan
Koko i duhovi
Blanka Dovjak-
-Matković
Neobična ulica
Gianni Rodari
Planeta ispunjenih
želja
Mladen Kušec
Dobar dan!
Viola Wahlstedt
Aslak dječak sa Sjevera
Anđelka Martić
Vuk na Voćinskoj cesti
Mato Lovrak
Neprijatelj br. 1
H. C. Andersen
Bajke i priče

Dubravka Ugrešić
Mali plamen
Zlata Kolarić-Kišur
Moja Zlatna dolina
Ivan Kušan
Koko u Parizu
Milivoj Matošec
Veliki skitač
Zdenka Jušić-Seunik
Kupi mi vilo vita konja
Antoine de
Saint-Exupery
Mali princ
Vlatko Šarić
Miško
Sunčana Škrinjarić
Dva smijeha
Gabro Vidović
Bjelkan
Astrid Lindgren
Pipi Duga Čarapa
Zvonimir Balog
Ja magarac
Ger net-J agdf el j d
Katja i krokodil
Stanislav Femenić
Krijesnice
Mladen Kušec
Volim te
Božena Loborec
Četiri dječaka i jedan
pas
Blanka Dovjak-
-Matković
Priče iz Dubrave

Luko Paljetak
Miševi i mačke
naglavačke
Drago Ivanišević
Mali, ne maline
Ivan Kušan
Lažeš, Melita
Sunčana Škrinjarić
Zmaj od stakla
Mladen Kušec
Plavi kaputić
Josip Barković
Zeleni dječak
Danko Oblak
Zelena patrola
Višnja Stahuljak
Kućica sa crvenim
šeširo
Nada Iveljić
Dobro lice
Gianni Rodari
Torta na nebu
Milivoj Matošec
Dječak sa Sutle
Zvonimir Milčec
Zvižduk s Bukovca
Iris Supek
Trepavice Skitalice
Nikola Pulić
Dolina zečeva
Dubravka Ugrešić
Filip i Srećica
Branko Hribar
Adam Vučjak

Ivan Kušan
Tajanstveni dječak
Pajo Kanižaj
Šarabara
Edmondo de Amicis
Srce
Danko Oblak
Na tragu
Kazimir Klarić
Mmjau, grizu me
Sunčana Škrinjarić
Svaštara
Anđelka Martić
Djedica pričalo i
čarobni vrtak
Zvonimir Golob
Čemu služe roditelji
Frank L. Baum
Čarobnjak iz Oza
Miroslav Antić
Prva ljubav
Gligor Popovski
Mornar Nep
Leopold Suhodolčan
Sakriveni dnevnik
Dragan Lukić
Tri gusketara
Marino Zuri
Mama, kome on to
priča
Boro Pavlović
Lipa

Milivoj Matošec
Pustolovina u dimnjaku
Pero Zlatar
Otključani globus
Anton Ingolić
Potopljena galija
Nada Iveljić
Zvijezda na krovu
Toma Podrug
Od Solina do Solina
James Thurber
Trinaest satova
i čudesno A
Dobrica Erić
Slavuj i sunce
Miroslav Antić
Garavi sokak
Dragan Božić
Kad se pojavi crveni
konj
Anđelka Martić
šašavi dan
Danko Oblak
Ježek
Miloš Macourek
6000 budilica
Slavko Pregl
Velika pustolovina
Zvonimir Balog
Zlatna nit
Stanislav Femenić
Tikva s nosom
Dušan Radović
Igre i igračke

Branko Ćopić
Orlovi rano lete

Hrvoje Hitrec
Eko Eko

Zlatko Krilić
Prvi sudar

E. B. White
Paukova mreža

Grozdana Olujić
Sedećna ruža

Jevrem Brković
Bašta starca Radosava

Mira Alečković
Ne mogu bez snova

Arsen Diklić
Ne okreći se sine

Svetlana Makarović
Mišica spava

Zlatko Krilić
Čudnovata Istina

Josip Pavičić
Poletarci

Klara Feher
Imat ću svoj otok
Indijančev vrt

Zvonimir Milčec
Posljednji zvižduk

Ota Hćfman
Sat plavih slonova

Jovan Jovanović Zmaj
Ala je lep ovaj svet

Dubravko Horvatić
Stanari u slonu

Dragan Lukić
Od kuće do škole

Milovan Danoj lić
Srećan život

Anto Gardaš
Ljubičasti planet

Pero Zlatar
Medvjed u zelenoj
bundí

Dubravko Horvatić
Junačina Mijat Tomić

Likovni urednik

Irislav Meštrović

Tehnički urednik

Zlatko Klinger

Korektori

Marija Molnar i Sefija Ibrahimpašić

Izdavačko knjižarska
radna organizacija

Mladost

Zagreb, Ilica 30

Za izdavača

Branko Juričević